

"KUN PIRU ITSE HYPPÄSI PIISISTÄ"

- Vimpelin seudun talonpoikaisen kalkinpolton muistomerkkien inventointi- ja dokumentointikertomus.

Karim Peltonen / MVRHO / 5.12.1995

SISÄLLYS

KOHDELUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. TUTKIMUKSEN TAUSTA, TAVOITTEET JA AIKATAULU	1
3. KALKINPOLTOSTA	4
4. KATSAUS VIMPELIN SEUDUN ARKEOLOGIAAN JA MUINAISJÄÄNNÖKSIIN	13
5. KENTTÄTYÖT	20
6. INVENTOIDUT JA DOKUMENTOIDUT KOHTEET KUNNITTAIN	27
6.1. VIMPELI	
Vesterpakka eli Huosianmaankallion-Moskuan -alue	32
Hallapuron alue	79
Kotakankaan -Ryytimaan -alue	118
6.2. ALAJÄRVI	
Juoperi-Kivelä-Kupari-Isojoki	128
Teerineva	148
Luoma-Aho	150
6.3. PERHO	
Poranen	153
7. KALKINPOLTON MUISTOMERKIT	156
8. YHTEENVETO	159
9. LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	161
LIITTEET	
Koordinaattiluettelo	164
Kartta- ja piirrosluettelo	166
Negatiiviluettelo	168
Dialuettelo	172

1. JOHDANTO

Viime vuosisadan puolivälin jälkeen alkunsa saanut, Vimpelin-Alajärven dolomiittiesiintymän ympärille rakentunut kansanomaisen kalkinpoltto muodosti merkittävän sivuelinkeinon seudun asukkaille. Kalkinpoltto oli laajimmillaan viime sotien jälkeisellä ajalla, jolloin se saavutti lähes teolliset mittasuhteet. Kalkinpoltto taantui 1950-luvun kuluessa, teollisen, yhä jatkuvan kalkintuotannon alettua Vimpelissä. Nykyään kalkkia poltetaan perinteisin menetelmin enää vain näytösluonteisesti.

Tuotantostrategialtaan ja menetelmiltään kalkinpoltto säilytti läpi koko historiansa ajan talonpoikaisen luonteensa, mikä myöhäisen ajoituksensa ja paikallisen laajuutensa vuoksi on ainutkertainen ilmiö Suomessa.

Tähän selvitykseen on pyritty keräämään mahdollisimman kattavasti tiedot kalkinpolttoon liittyvistä muistomerkeistä. Selvityksessä olevat tiedot perustuvat Vimpelissä keväällä ja syksyllä 1995 suoritettuun inventointiin ja kalkinpolttajien haastatteluihin. Haastatteluissa koottu, kalkinpolttoon liittyvä suullinen perimätieto on talletettu museoviraston kansatieteen käsikirjoituskarkistoon.¹

2. TUTKIMUKSEN TAUSTA, TAVOITTEET JA AIKATAULU

Vuonna 1993 pyysi Vimpeli-seura ry Vaasan lääninhallitusta suojelemaan rakennussuojelulain nojalla Vimpelin Sääksjärven Huosianmaankalliolla olevat talonpoikaiset kalkinpolttouunit. Vimpeli-seuran anomuksen taustalla oli huoli uunien tuhoutumisesta Nord-Kalk Oy:n harjoittaman kalkkikiven louhinnan myötä. Museovirasto totesi lääninhallitukselle uunien olevan muinaismuistolain mukaisia muinaisjäännöksiä ja siten automaattisesti suojeltuja. Museovirasto ei siten pitänyt erillistä rakennussuojelulain mukaista suojelua tarpeellisena.

Perusteluissaan museovirasto kiinnitti huomiota siihen, että uunit edustavat seudun kalkkikiven varhaisinta teollista vaihetta,

---

¹ Kalkinpolttajien haastattelu 1995.

ja ovat lisäksi hyvin tehtyjä ja säilyneitä monumentteja. Lisäksi toiseen alueen kahdesta suuremmasta uunista liittyy henkilöhistoriallinen perimätieto, jonka mukaan uuni olisi Vimpelissä kalkinpolton aloittaneen rovasti Jacob Fellmanin rakennuttama (kalkinpoltoista ks luku 3).

Museoviraston todettua Vaasan lääninhallitukselle uunien olevan jo suojeltuja, kävi ilmi, että muinaismuistoalue sijaitsee Nord-Kalk Oy:n tekemän kaivosvarausalueen sisällä. Museoviraston ja Nord-Kalkin käymissä neuvotteluissa todettiin, että uunien säilyttäminen paikallaan olisi taloudellisesti ja teknisesti ollut mahdotonta, minkä perusteella päädyttiin sopimukseen, jonka mukaan museovirasto puoltaa Vaasan lääninhallitukselle kajoamisluvan myöntämistä muinaismuistoalueelle ja vastaavasti yhtiö sitoutuu korvaamaan muinaismuistolain 15 §:n mukaisesti tarvittavista tutkimuksista aiheutuvat kustannukset aina 188 000 mk:n asti. Sopimuksen mukaan kenttätyöt on suoritettava vuosien 1995-96 kuluessa. ²

TAVOITTEET

Museoviraston ehtojen mukaan Nord-Kalkin rahoittamiin tutkimuksiin tuli sisältyä seuraavat toimenpiteet:

- Muinaismuistoalueen inventointi ja kartoitus.
- Uunirakenteiden dokumentointi tarvittavilta osin.
- Vimpelin-Alajärven kalkkiesiintymien inventointi.
- Kalkinpoltoon liittyvän kansanperinteen keruu.
- Sopivan uunin kunnostaminen muistomerkiksi ja matkailukohteeksi.

Tavoitteena oli siten dokumentoida tuhoutuvat kalkinpolttokohteet sekä kerätä mahdollisimman paljon tietoa olemassaolevista kalkinpoltoon liittyvistä muinaisjäännöksistä ja perimätiedosta sekä suojella ja kunnostaa sopiva kohde muistomerkiksi.

AIKATAULU

Tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavat valmistelu- ja kenttätyöt sekä raportointi suoritettiin jaettiin kolmeen vaiheeseen, jotka suoritettiin vuoden 1995 kevään, kesän ja syksyn aikana.

---

² MV:RHOA, Vimpeli.

TYÖVOIMA

Inventoinnin valmisteluista ja toteuttamisesta vastasi tutkijana HuK Karim Peltonen ja dokumentoinnista ja kartoituksesta vastanneena apulaistutkijana toimi HuK Veli-Pekka Suhonen. Lisäksi uunien dokumentointiin osallistui tutkimusavustajana fil.yo. Teemu Mökkönen. Kalkinpolttoon liittyvän suullisen perimätiedon keruun suoritti valmisteluineen apulaistutkija fil.yo. Raija Ylönen.

3. KALKINPOLTOSTA

SUOMEN KALKKIKIVI

Yleisesti ottaen kalkkikiveä tavataan Suomessa lähes koko maasta, joskin yksittäisinä ja hyvin paikallisina esiintyminä, joiden laatu ja käyttökelpoisuus vaihtelevat suuresti. Esiintymät ovat pääasiassa pieniä, usein vain muutaman metrin levyisiä juonteita peruskalliossa.

Kemiallisesti Suomesta löytyvä kalkkikivi jaetaan kahteen ryhmään. Pääasiassa kalsiittikalkkikivestä (CaCO_3) koostuvia esiintymiä tavataan Lounais-Suomesta, kun taas Itä- ja Pohjois-Suomen esiintymissä esiintyy myös magnesiumkarbonaattia. Magnesiumkarbonaatista ja kalsiumkarbonaatista ($\text{MgCO}_3 \cdot \text{CaCO}_3$) koostuvaa kalkkikiveä kutsutaan dolomiitiksi. Dolomiitin seassa esiintyy usein myöskin rautakarbonaattia (FeCO_3), minkä vuoksi esiintymien väri vaihtelee vaalean ruskeasta tumman ruskeaan, rautapitoisuudesta riippuen. Rautakarbonaatti ei kuitenkaan vaikuta kalkkikiven ominaisuuksiin toisin kuin lukuisat silikaattimineraalit, joiden pitoisuuksista riippuu suuresti eri esiintymien käyttökelpoisuus.³

Kuumennettaessa kalsiumkarbonaattia yli + 800 °, kivi luovuttaa hiilidioksidia, muuttuen sammuttamattomaksi kalkiksi eli kalsiumoksidiksi (CaO). Kalsiumoksidi reagoi herkästi veden kanssa, muuttuen kalsiumhydroksidiksi eli sammutetuksi kalkiksi (Ca(OH)_2). Sammutettaessa kalkki muuttuu ensin jauhomaiseksi ja mikäli vettä lisätään tarpeeksi, taikinamaiseksi massaksi, samalla seos turpoaa ja kuumenee. Kalkin sammuttaminen on vaihe joka useimmiten paljastaa myös huonompilaatuisen kalkin, sillä huonosti poltettu kalkki tai jo osittain sammumaan päässyt kalkki ei hajoa tasaisesti jauhoksi, vaan muuttuu pikemminkin kokkareiseksi ja ryynimäiseksi.⁴

Joutuessaan ilman kanssa tekemisiin, kalsiumhydroksidi reagoi hiilidioksidin kanssa muuttuen vettä luovuttaen lopulta takaisin kalsiumkarbonaatiksi eli kalkkikiveksi. Dolomiittikalkkivi käytetään pääosin samoin kuin kalsiittikalkkikivi, joskin sammutetta-

---

³ Eskola et al. 1919, s.2-10.

⁴ Kalkinpolttajien haastattelu 1995, P. Hallapuro.

essa dolomiittikalkkikiveä turpooa se huomattavasti enemmän kuin kalsiittikalkkikivi.⁵

Poltetun kalkin käyttöalue on varsin laaja, mutta perinteisesti sitä on käytetty pääasiassa muurilaastin ja myöhemmin myös sementin raaka-aineeksi (ainoastaan kalsiittikalkkikiveä). Teollisuudessa kalkkia on käytetty mm. ruukki- ja lasiteollisuudessa sekä kemianteollisuuden eri prosesseissa. Viime vuosisadan puolelta lähtien kalkkia on käytetty myös maanparannusaineena. Rakennuski-veksi sellaisenaan kelpaavaa kalkkikiveä on louhittu ainoastaan Ruskealassa. Kemiönsaarelta tavattavaa nk. Kemiön marmoritaas on käytetty veistosten raaka-aineeksi jo 1500-luvulla.⁶

KALKINPOLTTO SUOMESSA

Koko Suomen kalkkiteollisuuden kattavaa historiaa ei toistaiseksi ole kirjoitettu, ja laajin aihetta käsittelevä teos on Paraisten Kalkkivuori Oy:n vuonna 1951 julkaistu historia. Historiassa on sivuttu lähinnä Paraisten ja muiden Lounais-Suomen pitäjien osalta kalkkinpolton varhaisvaiheita ja sen muuttumista talonpoikaiselinkeinosta teolliseksi toiminnaksi.⁷

Kansanomaista kalkkinpolttoa on laajimmin käsitellyt Ilmar Talve Sananjalka 7:ssä julkaistussa artikkelissa. Talve on koonnut eri paikkakuntia koskevista yksittäisistä tiedoista artikkelin, jossa hän on lähinnä esitellyt kansanomaisen kalkkinpolton paikkakunnat, menetelmät ja eri uunityypit.⁸

Suomen kalkkikiveä koskeva vanhin kirjallinen maininta on Kemiön Förbystä, jossa kolme talonpoikaa lahjoitti Turun tuomiokirkolle vuonna 1329 kalkkivuoren (... *montem cementi dictum wlgariter Krakanes.*).⁹ Seuraavilta vuosisadoilta tietoja on enemmän, mutta ne keskittyvät edelleen Ahvenanmaalle ja Lounais-Suomen kalkkialu-

---

⁵ Esim. Otavan iso tietosanakirja 1963.

⁶ Eskola et al. 1919, s.6-7.

⁷ Nyström 1951.

⁸ Talve 1965.

⁹ Kerkkonen 1963, s.156.

eille, Paraisten - Kemiön tienoille. 1700-luvulta tietoja on myös Uudeltamaalta samoin kuin Pohjanmaalta.¹⁰

Puuttuvista varhaisista kirjallisista lähteistä huolimatta kalkinpolttoa on kaikesta päätellen harjoitettu jo keskiajalla suuremmilla kivirakennustyömailla kuten kirkkojen ja linnojen rakentamisen yhteydessä. Uudellemaalle kalkinpoltto tuntuu levinneen Suomenlinnan rakentamisen vaikutuksesta. Toinen tärkeä rakennushanke näyttää olleen Helsingin uudelleenrakentaminen kivistä vuoden 1808 palon jälkeen. Yhdessä Turun jälleenrakentamisen kanssa nämä kaksi suurta rakennushanketta lisäsivät kalkin kysyntää huomattavasti, mikä heijastui välittömästi mm. uusien esiintymien käyttöönottamisena sekä vanhojen tuotantopaikkakuntien tuotannon vilkastumisena.¹¹

Aina 1800-luvun puoliväliin saakka kalkinpoltto tapahtui kokonaan erilaisissa maauneissa, joiden rakenne oli enemmän tai vähemmän kertakäyttöinen. Yksinkertaisimmillaan kalkkia voitiin polttaa maakuopassa, jolloin kalkki ladottiin kuoppaan siten, että kalkin alle jätettiin tilaa polttopuille. Astetta kehittyneempi versio tästä nk. kalkkimiilusta oli maauni, jossa maahan kaivettua kuoppaa paranneltiin kivin ja erilaisin maanpäällisin rakentein. Kummassakin em. uunityypissä poltto tapahtui kertapolttoina, jolloin valmista kalkkia saatiin yksittäisinä erinä.

Ensimmäinen jatkuvapolttainen uunityyppi oli sylinteriuuni, jonka rakenne patentoitiin Saksassa vuonna 1850. Suomeen ensimmäiset sylinteriuunit hankittiin Helsinkiin, jonne vuonna 1862 pystytettiin kaksi uunia. Paraिसille ensimmäiset sylinteriuunit saatiin 1870-luvulla. Sylinteriuuneissa kalkkia voitiin polttaa jatkuvasti siten, että polttamatonta kiveä lisättiin sitä mukaan kuin valmistusta poistettiin siitä. Jatkuvan tuotannon lisäksi sylinteriuunit olivat myös polttoaineen kulutukseltaan taloudellisempia kuin maaunit.¹²

Sylinteriuuneista huolimatta kalkinpoltto säilyi vielä pitkään tuotantorakenteeltaan talonpoikaisena, ja ensimmäiset varsinaiset kalkkiyhtiöt perustettiin vasta 1800-luvun lopulla. Suomen ensimmäiset

---

¹⁰ Esim. Talve 1965, s.42.

¹¹ Nyström 1951, s.19.

¹² Nyström 1951., s.19 ja Talve 1965., s.46.

mäinen kalkkiyhtiö oli Helsingfors Kalkugns Aktiebolag, jonka kaksi sylinteriuunia sijaitsivat Helsingin Hietaniemessä.¹³

Kalkinpolttoon liittyviä muistomerkkejä ei Suomessa toistaiseksi ole kattavasti inventoitu tai kartoitettu, mutta ilmeisesti monilla paikkakunnilla olisi vielä löydettävää, vaikka keskeisimmillä esiintymillä yhä jatkuva louhinta onkin varmasti tuhonnut osan vanhoista louhoksista ja niiden lähistöllä sijainneista uuneista.

Suomen lähialueilla, Itämeren piirissä, kalkkikivi on yleisempää kuin Suomessa ja kalkkikiveä on jo varhain louhittu rakennuskiveksi ja poltettu laastin raaka-aineeksi Virossa ja Gotlannissa. Suomen etelä- ja lounaispuolelle jäävät esiintymät ovat myös koostumukseltaan ja ominaisuuksiltaan erilaisia kuin Suomen kalkkiesiintymät. Fossiilisinä sedimenttikivinä ne ovat helposti työstettäviä ja soveltuvat siten erinomaisesti rakennuskiveksi sekä erilaisten koristeiden raaka-aineeksi.¹⁴ Pohjoismaisista, arkeologisesti tutkituista kalkkiuuneista on julkaistu yhteensä kymmenen artikkelia, joissa on esitelty eri kohteiden, lähinnä linnojen, kirkkojen ja kaupunkien yhteydestä löydettyjä kalkkiuuneja.¹⁵ Suomesta ei linnojen tai kirkkojen yhteydestä toistaiseksi ole löydetty kalkkiuuneja.

VIMPELIN KALKKI

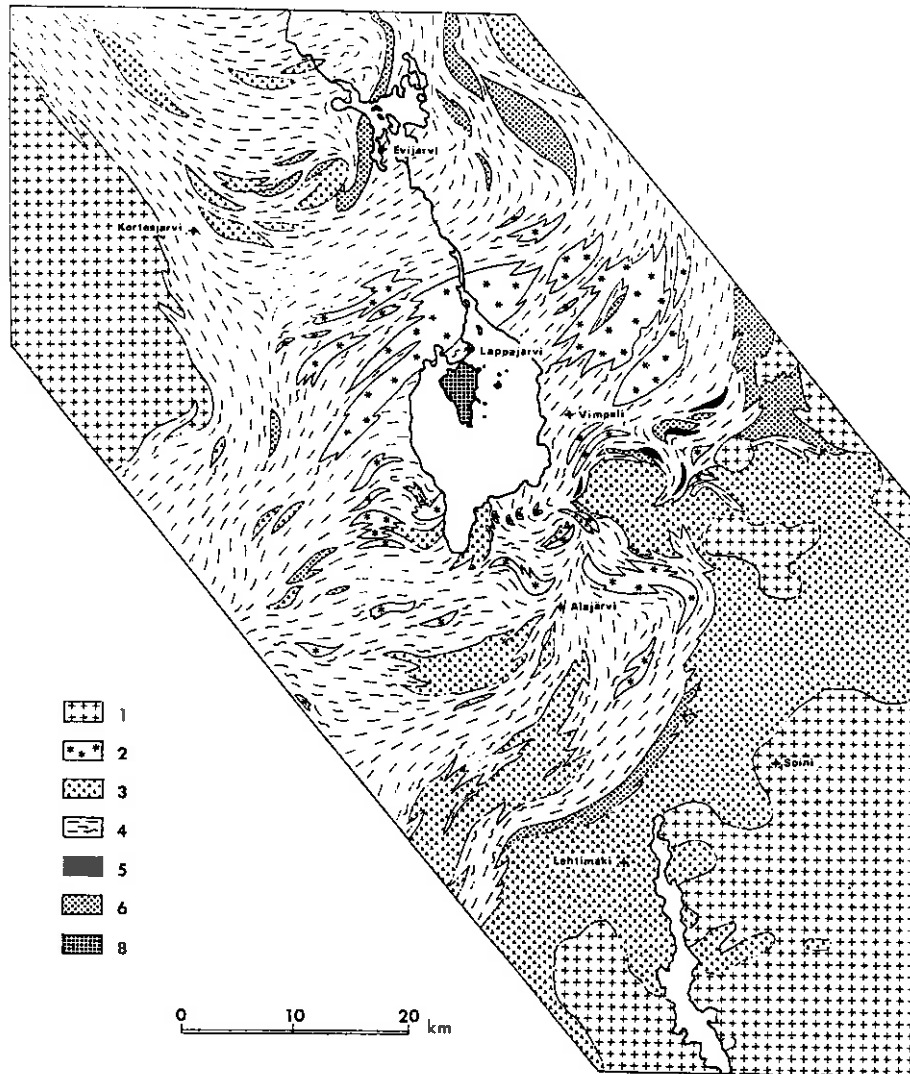
Vimpelin kalkkikiviesiintymät sijoittuvat Lappajärven kaakkoispuolelle, Vimpelin ja Alajärven kuntien rajalle. Esiintymät ovat alunperin kuuluneet Alajärveen, mutta kuntarajojen uudelleenjärjestelyiden myötä esiintymien pääosa kuuluu nykyisin Vimpelin kuntaan. (Kuva 1.).

Alueen suurin esiintymä muodostaa kapean, mutta pitkän Vesterpakasta (Huosianmaankallio-Moskua) Alajärven Kupariin ulottuvan juonteen. Esiintymä on alkujaan muodostanut yhtenäisen kerroksen, mutta myöhempi maankuoren liikehdintä on katkonut sen osiin. Vyöhykkeen laajimpia esiintymiä ovat Kotakangas, Ryytimaa ja Vesterpakka eli Huosianmaankallio. Muita pienempiä esiintymiä ovat Alajärven Luoma-Aho ja Kupari sekä Vimpelin Loilunneva. Kansan-

¹³ Nyström 1951, s.40.

¹⁴ Eskola et al. 1919, s. 5 ja Granlund 1963, s.155.

¹⁵ Ks Lime Kilns, NAA 1974-90.

- 1-2 = graniitteja
 3 = kvartsidioriitti ja granodioriitti
 4 = kiillegneissi ja kiilleliuske
 5 = Kalkkikivi
 6 = amfiboliitti ja sarvivälkegneissi
 7 = karniitti
 8 = karniitti

Kuva 1. Järviseudun kallioperä. Lehtinen 1983.

omainen kalkinpolton kannalta tärkeimmät ja hyödynnettävissä olleet esiintymät ovat Vimpelin Huosianmaankallio-Moskua eli Vesterpakka ja Alajärven Kupari. Näillä alueilla kalkkipitoinen peruskallio on lähellä pintaa ja paikoin näkyvissä avokallioina.¹⁶

Pääosa Vimpelin kalkkikivestä on dolomiittia (n.70-80 %), kalsiittia on 10-15 %, ja muita mineraaleja 5-15 %. Luoma-Ahon esiintymä on melko puhdasta kalsiittikalkkikiveä. Kemiallisesti Vimpelin esiintyvät siten muistuttavat Pohjois- ja Itä-Suomen kalkkiesiintymiä.¹⁷

Dolomiittipitoinen kalkkikivi ei kelpaa sementinvalmistukseen, mutta soveltuu mm. maanparannukseen.¹⁸ Vimpelissä perinteisesti poltettua kalkkia on kivirakenteiden kalkitseminen ja laastinvalmistuksen ohella käytetty myös maanparannukseen.¹⁹ Nykyään Vimpelistä louhittavaa kalkkia käytetään yksinomaan maanparannukseen.²⁰

KALKINPOLTTO VIMPELISSÄ

Perimätiedon mukaan Vimpelin kalkinpoltto sai alkunsa 1800-luvun puolimaissa, Lappajärven rovastin Jacob (Jaakko) Fellmanin toimesta. Tarinasta on eri versioita, mutta pääpiirteissään se on seuraavanlainen:

"Vesterpakan takamaille muuttanut uudisasukas oli ottanut takansa rakennuskivet läheisestä kalliosta. Heti takan valmistumisen jälkeen huomattiin, että siinä asui itse piru. Joka ilta takkaa sammutettaessa vedellä piru sai vettä silmilleen. Vedestä suuttuneena piru sähisi ja paukkui ja paiskoi tuhkaa ja kekäleitä tupaan. Apuun haettu rovasti Fellman oivalsi ilmiön johtuvan rakennusaineena käytetystä kalkkikivestä, ja tiesi kiven taloudellisen merkityksen - näin sai kalkinpoltto Vimpelissä alkunsa".²¹

Kalkkikiveä lienee käytetty rakennuskivenä jo aiemmin, 1700-luvun puolella, sillä siitä johtuvaksi on nimittäin selitetty

---

¹⁶ Törnroos 1974.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Lehtinen 1983, s.31.

¹⁹ Lampi 1959a ja Kalkinpolttajien haastattelu 1995.

²⁰ Kovanen 22.5.1995.

²¹ Esim. Anttonen 1990, s.313.

1700-luvulta Alajärven Kurejoelta tunnettu tarina aavelinnusta, joka myös viskoi nokivettä ja soraa takasta (vrt. Fellman -tarina). Sammuuttamattoman kalkin valmistukseen kiveä ei kuitenkaan liene käytetty ennen Fellmanin aikaa. Tarkkaa ajoitusta kansanperinteen pohjalta on mahdoton antaa, mutta eräänlaisen ajoituksellisen kiinnostuksen tarjoaa Finlands Vetenskapsocietetenin vuonna 1857 julkaisema tilastollinen vuosikirja, jossa Vaasan läänin kohdalla ei vielä vuoriteollisuuden raaka-aineiden kohdalla mainita Vimpelin seudun kalkkikiveä.²²

Vimpeliä lähin kalkinpolttopaikkakunta on Kurikka, jossa sikäläistä kalsiittiesiintymää on hyödynnetty jo 1700-luvun alussa.²³ Kurikan ja Vimpelin välistä mahdollista yhteyttä ei kuitenkaan ole selvitetty. Jos tarina rovasti Fellmanista kalkinpolton aloittajana pitää paikkansa, vaikutteet ovat rovastin oppineisuuden ja taloudellisen harrastuneisuuden huomioon ottaen voineet tulla kaukaakin.²⁴

Kalkinpolton taloudellista merkitystä sen alkuvaiheissa on vaikea arvioida, mutta koko historiansa ajan se näyttää kuitenkin pysyneen enemmänkin sivu- kuin pääelinkeinona. Muiden perinteisten puoliteollisten sivuelinkeinojen, kuten tervanpoltto, tapaan kalkinpoltto tarjosi pitkälti luontaistaloudessa eläneelle väestölle mahdollisuuden raha-ansioihin.

Määrällisesti mitattuna huippukaudeksi näyttää muodostuneen viime sotien jälkeinen jälleenrakennusaika, jolloin kalkkia poltettiin huomattavia määriä. Vaikka tarkkoja tuotantomääriä onkin mahdotonta arvioida, näkyy polton volyymin kasvu kuitenkin uusien uunien perustamisessa ja vanhojen kunnostamisessa ja laajentamisessa. Syitä huippukauteen on ilmeisesti monia, mutta päällimmäisenä ovat vaikuttaneet kysynnän voimakas kasvu sekä toisaalta kalkin kuljetusta edistäneet parantuneet liikenneolosuhteet ja ennen kaikkea uudet kuljetusvälineet, kuorma-autot.²⁵

Kalkinpolton taantumiseen 1950-luvun myötä on vaikea löytää yksiselitteistä syytä. Vaikka kalkin kysyntä ei vielä 1950-luvulla vähentynyt, nousi puun arvo kuitenkin niin, ettei sillä enää kan-

---

²² Anttonen 1990, s.313 ja Bidrag till kannedom..., 1857.

²³ Alanen 1949, s.406.

²⁴ Tuomaala 1945, s.101.

²⁵ Kalkinpolttajien haastattelu 1995.

nattanut polttaa kalkkia. Samaan aikaan myös kalkinlouhintalupien saanti vaikeutui ja markkinoille ilmestyi kotipolttoista halvempi tehdasvalmisteinen kalkki.²⁶

Ainutlaatuiseksi vimpeliläisen kalkinpolton tekee se, että se säilytti talonpoikaisen luonteensa läpi reilun vuosisataisen historiansa. Vaikka jälleenrakennuskauden huippuhetkinä osa polttajista harjoittikin tointaan jo lähes päätoimisesti, tapahtui kalkinpoltto kuitenkin pääasiassa sukulaisten tai naapurusten muodostamissa yhtiöissä. Ainoa yhtiömuotoinen hanke oli kokeiluksi jäänyt Vimpelin Kalkin nimellä kulkenut kalkkijauhotehdas, joka ehti toimia pari vuotta ennen kaatumistaan vuonna 1948. Hankkeessa oli mukana joukko vimpeliläisiä kalkinpolttajia sekä Kurikassa tuolloin louhintaa harjoittanut Ruskealan Marmori Oy.²⁷

Paitsi tuotantorakenteeltaan myös tuotantovälineiden osalta vimpeliläinen kalkinpoltto pysyi talonpoikaisena. Jatkuvapolttoisia uuneja ei seudulle koskaan hankittu, vaikka niistä kyllä tiedettiin, ja vallitsevana tyyppinä säilyikin siten yksinkertainen maauuni. Kaikesta päätellen maauuni omaksuttiin Vimpelin seudulle valmiina innovaationa, mutta sen rakennetta ja muotoa kehiteltiin edelleen kokemuksen pohjalta.²⁸

Pääpiirteissään kalkinpoltto Vimpelissä on noudatti seuraavaa tapaa:

Polton valmistelut aloitettiin uunin rakentamisella tai milloin käytössä oli vanha uuni, sen kunnostamisella. Kun uuni oli valmis, hankittiin poltettava kalkkikivi. Louhittu kivi ajettiin louhokselta uunille, ja ladottiin huolellisesti uunin pesään. Kiven ladonnassa kiinnitettiin huomiota kivien väliin jäävien onkaloiden asetteluun. Pyrkimyksenä oli saada aikaan tiivis ladonta, joka ohjasi lämmön tasaisesti poltettavaan kalkkiin. Uunissa tarvittut tulipesät holvattiin itse kalkkikivestä. Kun uuni oli ladottu eli kudottu täyteen, aloitettiin poltto, joka yleensä kesti useita vuorokausia, mahdollisesti jopa viikon. Kun kalkki oli palanut eli kypsynyt kauttaaltaan, uunin annettiin jäähtyä. Valmis kalkki purettiin käsipelillä uunista ja kuljetettiin asiakkaille.²⁹

---

²⁶ Ibid.

²⁷ Kalkinpolttajien haastattelu 1995.

²⁸ Lampi 1959a ja kalkinpolttajien haastattelu 1995.

²⁹ Lampi 1959a ja Kalkinpolttajien haastattelu 1995.

Uunien omistukseen liittynyt erikoinen piirre oli, että Valtionmaalla sijainneet uunit miellettiin yhteisomistukseksi ja siten kaikkien vapaasti käytettäviksi. Vaikka yksityiselle maalle rakennetut uunit kuuluivatkin maanomistajalle, niitä oli tapana antaa naapureiden käyttöön, mikäli näillä ei ollut omaa uunia käytössään. Uuneja kutsuttiin pääsääntöisesti niiden rakentajien tai polttajiensa nimillä, mutta toisinaan myös sijaintipaikan mukaan.³⁰

Perusteellisin ja ainoa tieteellinen tutkimus Vimpelin seudun kansanomaisesta kalkinpoltoista on Aarre Lammen 1959 tekemä kansatieteen seminaarityö. Lammen työ pohjautuu kalkinpolttajien haastatteluihin, mutta valitettavasti alkuperäisaineiston säilytyspaikasta ei ole tietoa. Lammen työssä on kuvattu kalkkiuunien rakennetta ja paikan valintaa sekä itse polttoon ja valmiin kalkin kauppaan liittynyttä perinnettä.³¹ Lammen työn lisäksi kalkinpoltoista on kirjoitettu lukuisia paikannomaisia artikkeleita eri maakunnallisiin ja paikallisiin julkaisuihin. Kalkinpoltoon liittyviä muistomerkkejä ei Vimpelin seudulla ole ennen tätä selvitystä inventoitu.

---

³⁰ Kalkinpolttajien haastattelut 1995.

³¹ Lampi 1959a.

4. KATSAUS VIMPELIN SEUDUN ARKEOLOGIAAN JA MUINAISJÄÄNNÖKSIIN

ESIHISTORIALLISET MUINAISJÄÄNNÖKSET

Vimpelin kuntaa ei kiinteiden muinaisjäännösten osalta ole toistaiseksi inventoitu, mutta muutamien irtolöytöjen paikat on tarkistettu. Museoviraston arkeologian osaston arkistossa säilytetään 1920-luvulta peräisin olevaa kirjeenvaihtoa, jossa perätään valtiolle tietöissä löytyneitä kiviesineitä sekä K. Katiskosken vuoden 1989 tarkastuskertomuksia Sääksjärven kylän alueelta. Katiskosken kohteista numero 19 eli epämääräinen maansekainen kiviröykkiö tarkastettiin tämän inventoinnin yhteydessä virkatyönä maanomistajan pyynnöstä, mutta mitään uutta kohteen luonteesta ei selvinnyt.

Rautakauden luettelosta löytyy tieto vuodelta 1947, jolloin muinaistieteelliselle toimikunnalle on toimitettu Lappajärven rannasta, Vimpelin Pyhävuoren tienoilta löydetty historialliseen aikaan ajoitettu keihäänkärki. Murrokseksi kutsuttuun keihäänkärjen löytöpaikkaan liittyvä lappalaisten ja pirkkalalaisten välisestä taistelusta kertova perimätieto on talletettuna vuoden 1947 verifikaateissa KM 11806 kohdalla.³²

Naapurikunnista esihistoriallisia irtolöytöjä ja asuinpaikkoja on runsaasti, joten on todennäköistä, että myös Vimpelistä tullaan vielä löytämään esihistoriallisia muinaisjäännöksiä. Todennäköisimpiä kohteita ovat varhaisen kivikauden asuinpaikat, jotka Vaasan läänissä sijoittuvat pääasiassa 80 metrin korkeudelle mpy. Kivikauden myöhempiä jaksoja ja varhaista metallikautta ajatellen Vimpelin alue jääkin sangen korkealle, ja rantasidonnaiset kohteet löytynevät lännempää, silloisen rannikon tuntumasta. Rautakautisia kohteita alueella tietenkään saattaa olla, vaikka Pohjanmaan nuoremman rautakauden asutushistoria onkin toistaiseksi selvittämättä. Myöskään vanhemman rautakauden löytöjä kunnasta ei tunneta. Toistaiseksi ainoa, mahdollisesti rautakautinen irtolöytö on em. KM 11806 eli keihäänkärki. Naapurikunnista lähimmät löydöt ovat Lappajärveltä (tuluskivi) ja Alajärveltä (Kuva 2).³³

Kivikautisia irtolöytöjä Vimpelistä on yhteensä 34 kappaletta, joista 17 on museoviraston hallussa. Muut on deponoitu Vimpeli-

---

³² Museoviraston arkeologian osaston arkisto (MV:AOA), Vimpeli.

³³ Vaasan seutukaavaliitto 1986 ja 1990.

Kuva 2. Vimpelin seudun esihistorialliset muinaisjäännökset.
Vaasan seutukaavaliitto 1990.

seuralle ja Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseolle. Löydöistä pääosa on erilaisia kivitalttoja ja kirveitä sekä reikäkiviä. Löytöpaikat keskittyvät pääasiassa Sääksjärven ympäristöön sekä Lappajärven rantamille, kirkonkylän lounaispuolelle.

Tuorein Vaasan seutukaavaliiton esihistoriallisia kiinteitä muinaisjäännöksiä koskeva selvitys on vuodelta 1990. Järviseudun esihistoriasta on viimeksi kirjoittanut Mirja Miettinen vuonna 1983 Järviseudun historia osa 1:ssä.³⁴

HISTORIALLISEN AJAN MUINAISJÄÄNNÖKSET

Vimpelin asutushistoria näyttää nykytutkimuksen valossa alkavan keskiajan lopulla, viimeistään 1500-luvulla. 1540-lukuun mennessä kiinteää asutusta nykyisen Vimpelin kunnan alueelle oli syntynyt Kirkonkylän alueelle sekä Sääksjärven ympärille. Samoihin aikoihin näyttää syntyneen myös naapurikuntien Lappajärven ja Alajärven ydinalueiden asutus. Asutuksen alkuperä on rannikon suunnalta muuttaneissa siirtolaisissa, mutta väestöä on saapunut myös idästä, Savosta päin. Vimpelin seudun asutus on alunperin ollut ruotsinkielistä, mutta suomenkielisen uudisasutuksen johdosta väestö on muuttanut suomenkieliseksi 1800-luvulle tultaessa. Alueen ruotsinkielinen tausta elää kuitenkin vielä historiallisena jäänteinä esimerkiksi paikannimistössä ja sukunimissä (Kuva 3).³⁵

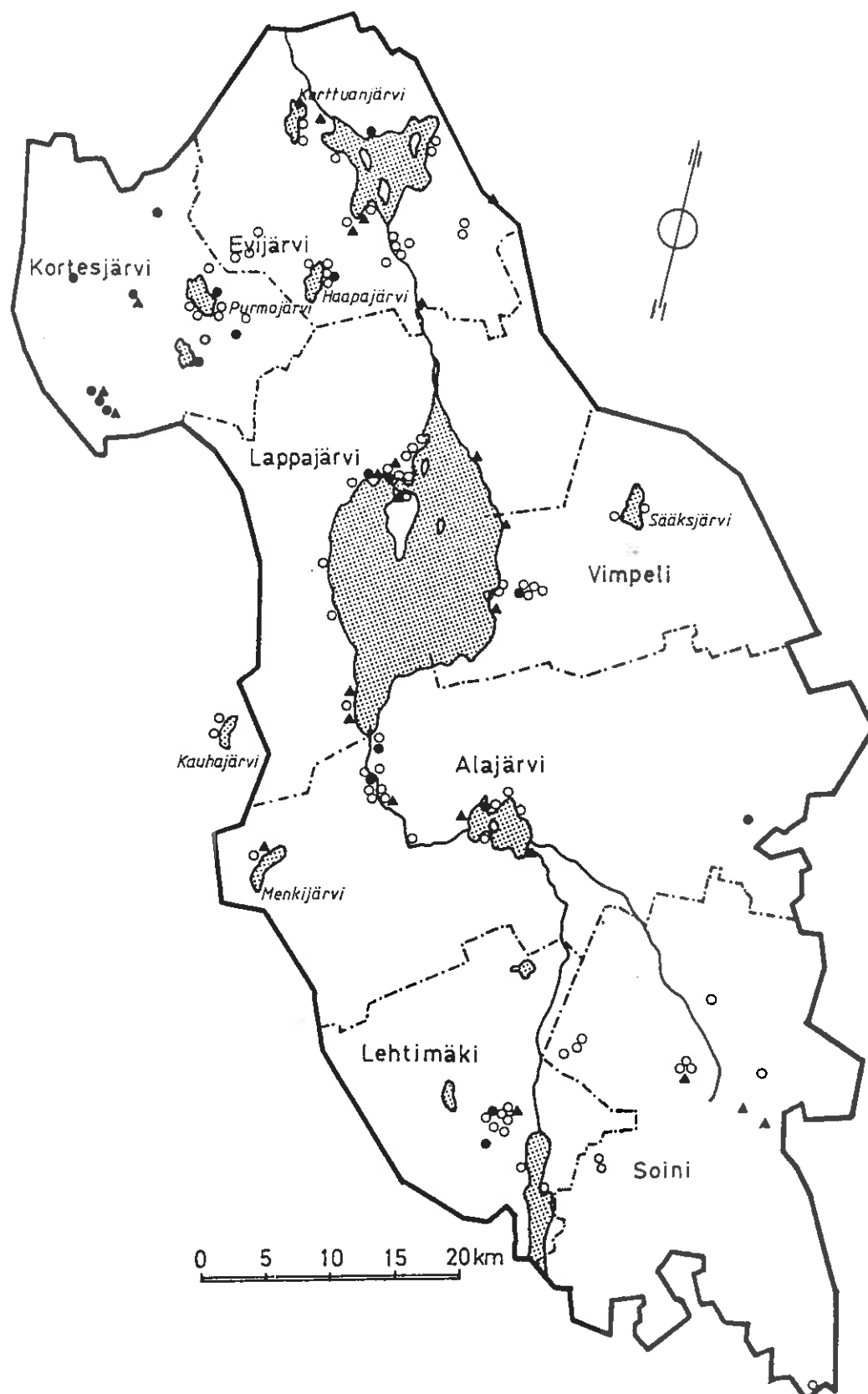
Vaikka historiallisen ajan kiinteitä muinaisjäännöksiä ei kalkkikuuneja lukuunottamatta Vimpelin alueella olekaan inventoitu, on useimmista kohteista säilynyt kirjallisia mainintoja niin, että todennäköisimmät kohdetyypit voidaan luetella. Historiallisen ajan kiinteitä muinaisjäännöksiä voisivat Järviseudulla siten olla erielinkeinoihin liittyvät rakenteet ja talonpoikaisten tuotantolaitosten jäänteet. Muita muistomerkkejä voisivat olla liikenteeseen ja asutukseen liittyvät jäänteet sekä erilaiset uskomuspaikat ja kulttuurihistorialliset tapahtumapaikat.

Järviseudun ja Etelä-Pohjanmaan historiaa käsittelevien teosten perusteella erilaisilla sivuelinkeinoilla näyttää olleen seudun väestölle kautta aikojen suuri merkitys varsinaisen maanviljelyn ja karjanhoidon ohella. Pyynnin ja kalastuksen lisäksi vanhimpia

---

³⁴ Vaasan seutukaavaliitto 1990 ja Miettinen 1983.

³⁵ Junnila 1983, s.232-241 ja s.306-322.

Kuva 3. Järviseudun asutus 1600-luvulla. Junnila 1983.

ja merkittävimpiä teollisia sivuelinkeinoja on ollut tervanpoltto, joka Järviseudulla lienee yleistynyt 1700-luvulla. Merkittäväintä tervanpoltto on ollut 1800-luvulla, mutta joissakin taloissa sitä on harjoitettu vielä tämänkin vuosisadan puolella. Toinen teollinen sivuelinkeino on ollut potaskankeitto, joka tuntuu kuitenkin syrjäytyneen jo 1800-luvulla tervanpolton yleistymisen myötä. Ilmeisesti potaskankeitolla ei kuitenkaan ole ollut tervanpolttoon verrattavaa taloudellista merkitystä, vaan tuotanto on tapahtunut enemmänkin kotitarpeeksi.³⁶

Talonpoikaisteollisten sivuelinkeinojen nuorinta tasoa edustavat kalkinpoltto ja tiilenlyönti, joiden kausi ajoittuu pääasiassa tämän vuosisadan puolelle.³⁷

Edellämainitut elinkeinot ovat kaikki jättäneet jälkiä maastoon ja paikannimistöön. Järviseudun kotiseutuyhdistykset ovat kartoittaneet alueen kuntien tervahautoja, ja yksistään Vimpelistä tunnetaan pitkälti toista sataa vanhaa tervahaudan paikkaa, joissa valtaosassa on yhä nähtävissä jäänteitä (kuva 5). Hauta, sauna ja kolo -alkuiset paikannimet liittyvät lähes poikkeuksetta tervanpolttoon, samoin useimmat kangas-päätteiset paikannimet.³⁸

Potaskankeittoon liittyviä jäännöksiä tai pyyntilaitteiden jäännöksiä ei alueelta tunneta, mutta pyynnissä käytettyihin ansoihin ja aidaksiin viittaavat Hangas- ja Virka-alkuiset paikannimet. Pyyntikuoppien käytöstä ei Vimpelin seudulla ole tietoa.³⁹

Maanviljelykseen kiinteästi liittyviä myllyjä voi kärjistäen sanoa Järviseudulla olleen lähes jokaisessa koskessa (kuva 4). Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseon keräämien tietojen mukaan Vimpelissä on myllyjä ollut kirkonkylän koskissa, minkä lisäksi tässä esitellyn inventoinnin yhteydessä vanhoja myllynpaikkoja tavattiin Poikkijoesta Hallapuroilta ja Vesterpakasta sekä Savonjoesta Koskelasta. Kirjallisuudessa mainitaan lisäksi myös Sääksjärven myllyt. Vanhimmat myllyjä koskevat kirjalliset lähteet ovat 1600-luvulta. Jauhomyllyjen lisäksi alueella on ollut sahamyllyjä viimeistään 1700-luvulta lähtien. Useimpien myllyjen jäänteet lienevät tuhou-

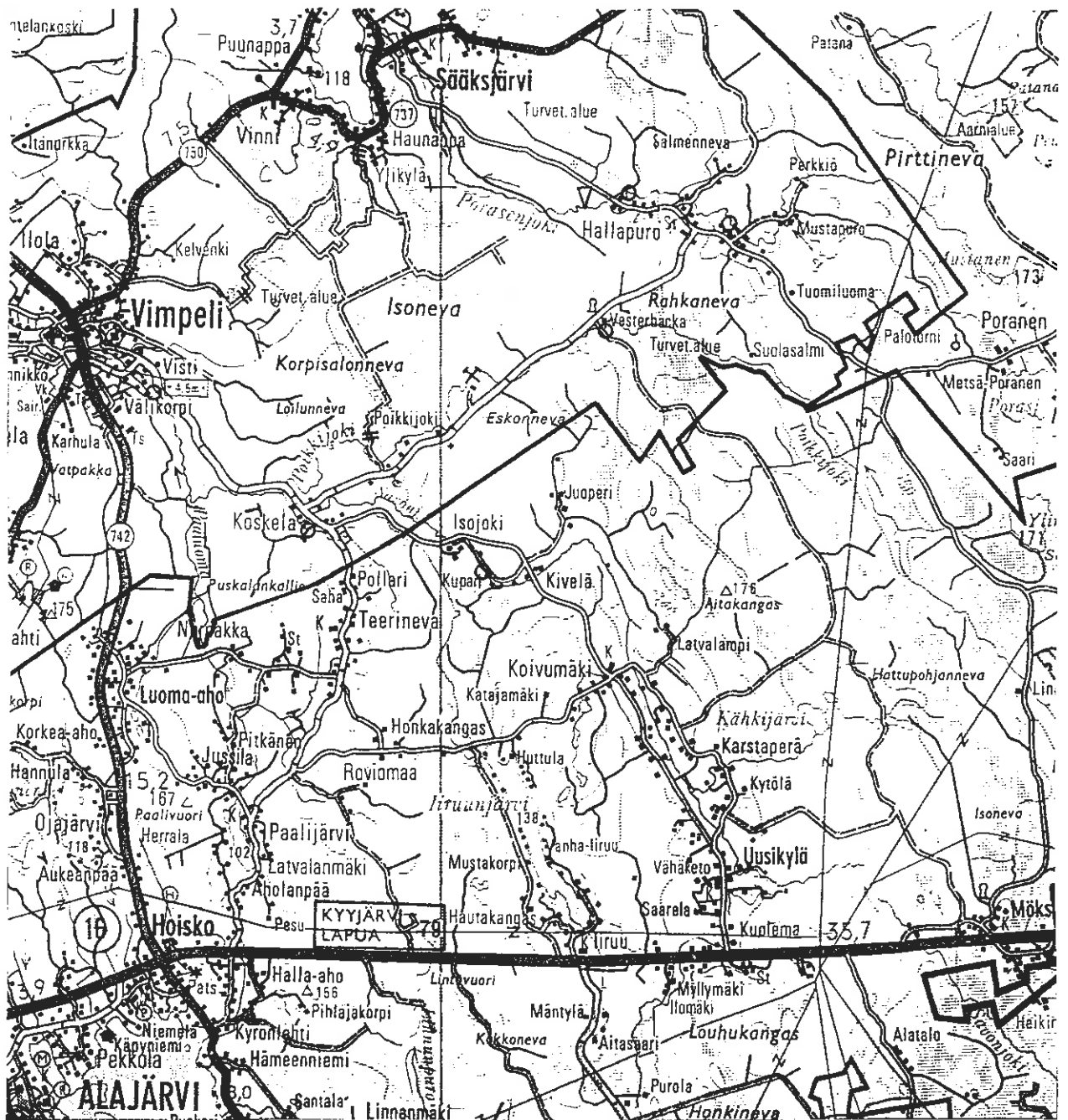
---

³⁶ Alanen 1949, s.192 ja s.400 ja SKS:n kansanrunousarkisto.

³⁷ Anttonen 1990, s.316 ; Ks myös edellinen luku.

³⁸ Rantatupa 1983, s.755 ja SKS:n paikannimiarkisto.

³⁹ Junnila 1983, s.398.

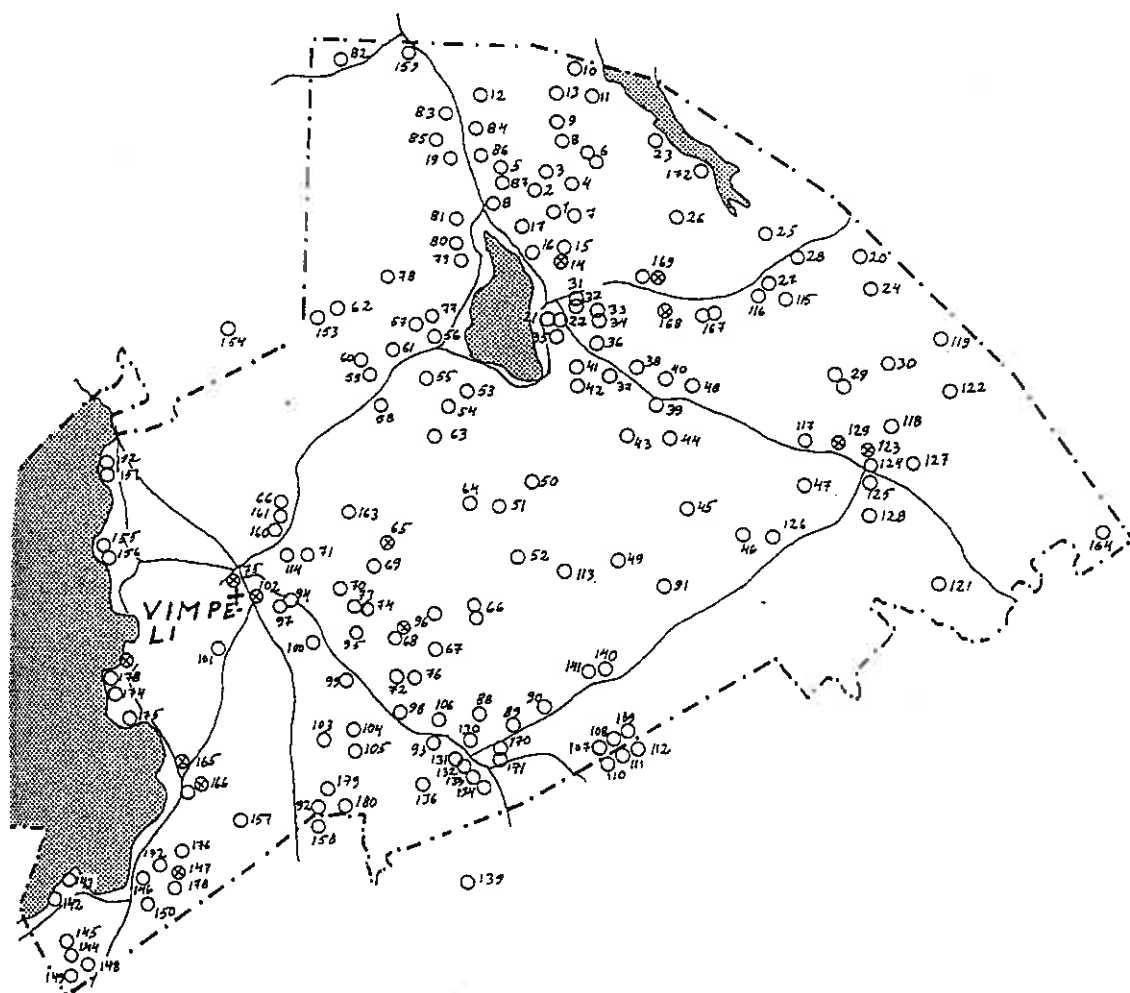
▽ = Tieraunio

○ = Myllynpaikka

Kuva 4. Kulttuurihistoriallisia kohteita Vimpelissä.

tuneet koskien perkausten yhteydessä, mutta paikannimistöön myllynpaikat ovat jääneet erilaisina mylly-liitteinä.⁴⁰

Muita historiallisen ajan muinaisjäännöksiä ovat mahdolliset autiotilat ja kesähaudat, joista jälkimmäisiä mainitaan olleen Pokelan Karhuniemessä, nykyisen Vimpelin kirkonkylän tuntumassa.⁴¹

Kuva 5. Vimpelin tervahaudat. Junnila 1983.

⁴⁰ Rantatupa 1983, s.682-688 ja Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseon keräys.

⁴¹ Junnila 1983, s.497.

5. KENTTÄTYÖT

INVENTOINTI

Ennen inventointia Vimpelin kalkinpolttoa koskevasta materiaalista tehtiin kattava selvitys. Aihe osoittautui kuitenkin sangen huonosti tunnetuksi, eikä uunipaikkojen paikallistamisessa auttavia tietoja löytynyt kuin muutamia. Osa uuneista on merkitty peruskartoille, ja samat uunit esiintyvät myös ilmakuvissa. Kirjallisuudessa mainitaan yleisesti vain Vesterpakan alue, missä myös on otettu pääosa siitä valokuvamateriaalista, joka kalkinpoltosta on olemassa.

Esitietojen valossa inventointi aloitettiin kalkkiesiintymiltä. Olettamus siitä, että kalkinpolttoa olisi ensisijaisesti harjoitettu louhintapaikkojen tuntumassa havaittiin kentällä osittain vääräksi, sillä lähinnä paikallisilta asukkailta saatujen vihjeiden perusteella kohteita löytyi varsin kaukaakin kalkkiesiintymiltä.

Tehokkaimmaksi paikallistamiskeinoksi osoittautuikin paikallisten asukkaiden jututtaminen, sillä uunipaikkojen ennustettavuus on maastollisten seikkojen pohjalta sangen huono, minkä lisäksi varsinkin pienimpiä uuneja on usein vaikea havaita sankan kasvillisuuden seasta. Inventoitaessa tavatut henkilöt olivat hyvinkin avuliaita ja osasivat yleensä kertoa paitsi uunien sijainnista, myös niiden historiasta.

Kevään ja syksyn aikana paikallistettiin yhteensä 52 kalkinpolttoon liittyvää kohdetta. Kohteista 46 kappaletta on uuneja tai niiden paikkoja, 2 tiejäänöstä ja 3 talonpoikaista louhosaluetta. Ainoa kalkin jälkikäsitteilyyn liittyvä muinaisjäänös on Moskuan-kallion tehtaan paikka. Yhä pystyssä olevia uuneja tavattiin yhteensä 26 kappaletta. Inventointien aikana tarkastettiin lisäksi kymmenen kulttuurihistoriallista kohdetta sekä yksi mahdollisesti esihistoriallinen kohde. Kulttuurihistoriallisista kohteista neljä on myllynpaikkoja, yksi tieraunio, kaksi tervahautaa sekä lisäksi yksi autio talonpaikka ja uskomuspaikka. Kohteista on jätetty erillinen tarkastuskertomus museoviraston rakennushistorian osaston arkistoon. Mahdollista esihistoriallista kohdetta koskeva tarkastuskertomus on jätetty museoviraston arkeologian osaston arkistoon.

Inventoinnista tiedotettiin Vimpeli-seuralle ja Vimpelin kunnalle. Lehdistössä inventoinnista kerrottiin keväällä Järviseudun Sanomissa, minkä lisäksi Yleisradion Vaasan aluetoimitus teki hankkeesta reportaasin syksyllä.

Inventoinnissa käytettiin dokumentointipohjana arkeologian osaston arkeologisen kohteen tarkastuslomaketta, jonka mukaiset tiedot kirjattiin kustakin kohteesta ylös. Kaikki kohteet pyrittiin olosuhteiden mukaan valokuvaamaan, lisäksi inventoiduista kohteista piirrettiin luonnos mittakaavassa 1:200 ja useamman uunin kohteista luonnoksenomainen asemapiirros, uunien keskinäisen sijainnin esittämiseksi.

Muun dokumentoinnin ohella kohteista kirjattiin seuraavat päämitat:

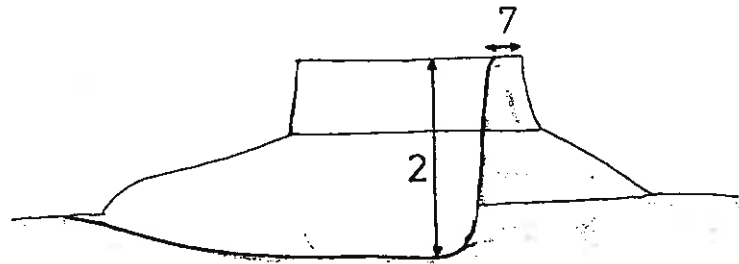
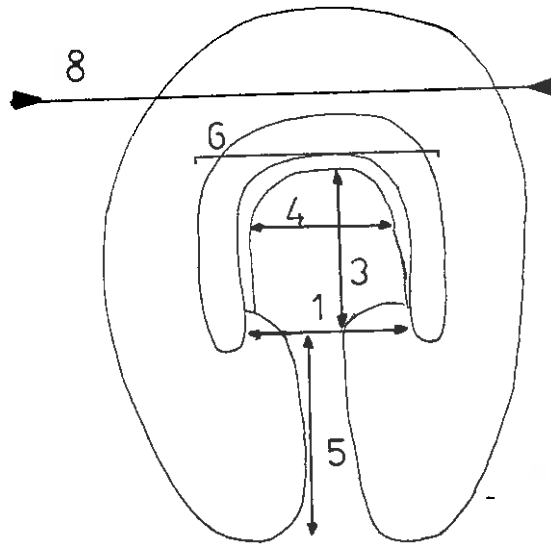
- Suuaukon leveys
- Uunin sisätilan korkeus
- Syvyys suulta peräseinään
- Sisätilan leveys
- Edustalla olevan uran pituus
- Uunin leveys päällä
- Vallin leveys ja kummun halkaisija

Mittojen tarkoitus on antaa käsitys eri kohteiden välisistä suhteellisista kokoeroista. Niiden pohjalta on mahdollista tehdä jonkin asteisia kvantitatiivisia vertailuja, mutta esimerkiksi tarkkojen tilavuuksien laskuun ne eivät kuitenkaan riitä yksinkertaisesti siksi, että useimmissa kohteissa rakenteiden muoto on sellainen, että tarkkojen tilavuuksien laskeminen edellyttäisi huomattavasti monimutkaisempia ja tarkempia mittauksia kuin mihin kentällä on ollut mahdollisuuksia.

Uunien eri osien nimitykset on tarkemmin selitetty luvun 6 alussa.

INVENTOIDUT ALUEET

Keväällä inventoitu alue kattaa Vimpelissä tien varret Sääksjärveltä Hallapuroon, Hallapuron kylän ja tien varret Hallapuroilta Perhon puolelle Poraseen ja Vesterpakkaan saakka. Alajärven puolelta kevään aikana inventoitiin Kuparin kalkkiesiintymä ympäristöineen. Huosianmaankallion lähiympäristössä kiinnitettiin erityisesti huomiota myös muihin mahdollisiin muinaisjäännöksiin

1. Suuaukon leveys
2. Uunin sisätilan korkeus
3. Syvyys suulta peräseinään
4. Sisätilan leveys
5. Edustalla olevan uran pituus
6. uunin leveys päällä
7. Vallin leveys
8. Kummun halkaisija

Kuva 6. Uuneista otetut mitat.

sitä silmällä pitäen, että Nord-Kalk Oy:n kaivos tulee suunnitelmien mukaan aikanaan tuhoamaan alueen perusteellisesti. Muita kuin kalkinpolttoon liittyviä muinaisjäännöksiä ei kuitenkaan havaittu.

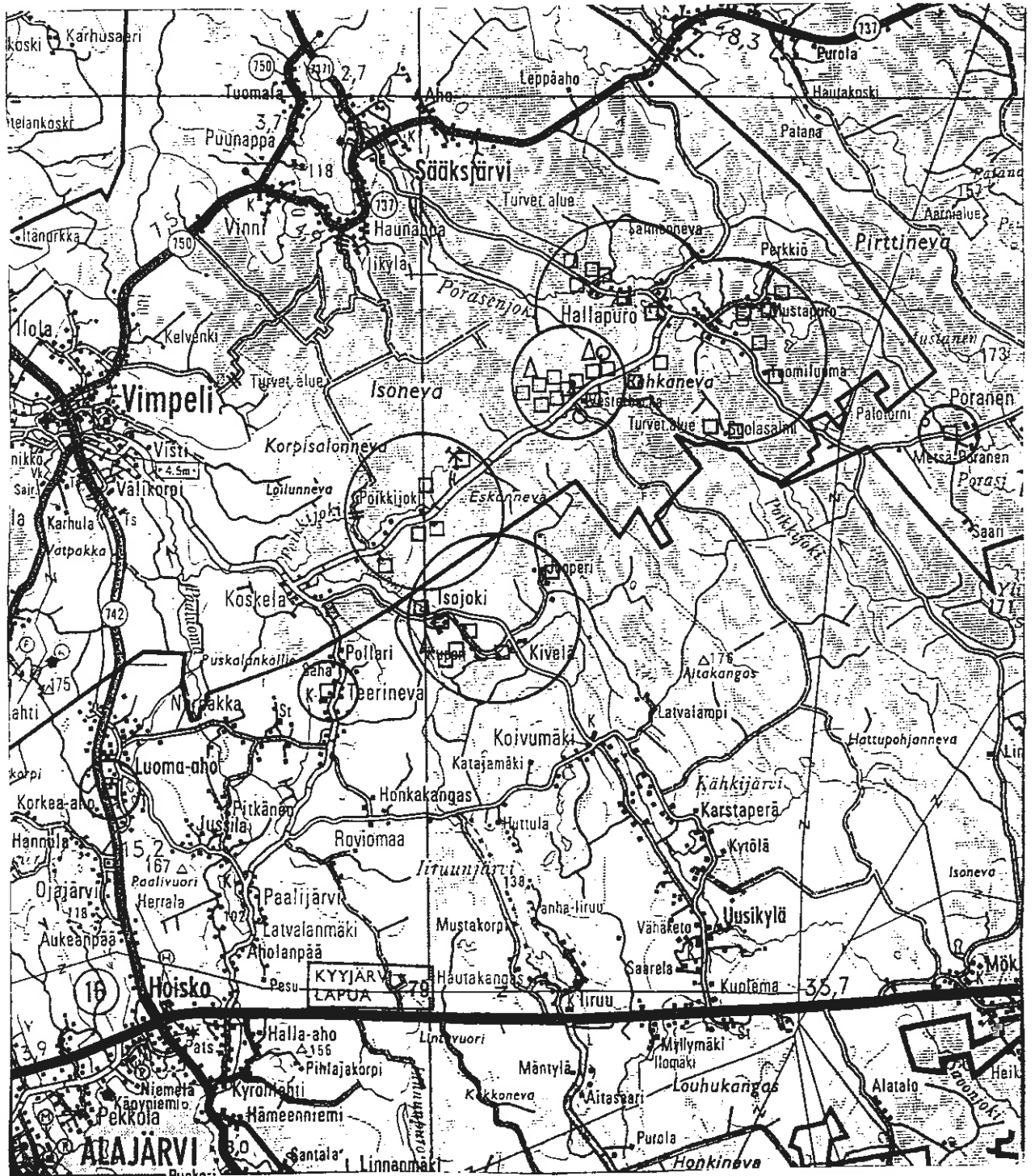
Syksyllä Vimpelissä inventoitiin tienvarret Vesterpakasta Koskelaan sekä täydennettiin Hallapuron alueen inventointia mm. Suolasalmen ja Mustapuron tarkastuksella. Lisäksi tarkastettiin Loilunnevan kalkkiesiintymä ja Koskelan luoteispuolella oleva Uuniahonkangas. Kahdesta viimeksimainitusta kohteesta ei löydetty merkkejä kansanomaisesta kalkinpoltosta, kalkkiesiintymästä ja Uuniahonkankaan lupaavasta nimestä huolimatta. Alajärven puolelta syksyn aikana inventoitiin Teerinevan alue ja Luoma-Ahon kalkkiesiintymä sekä täydennettiin keväällä aloitettua Kuparin-Isojoen alueen inventointia. Alajärven Luoma-Ahossa tarkastettiin myös peruskartalta havaittu Vanhan Erkin uuniksi ristitty paikka, mutta uunia paikalta ei kuitenkaan laajasta etsiskelystä huolimatta löytynyt. Nimi tarkoittanee kalliossa olevaa pientä uunimaista luolaa.

KARTOITUS

Inventoinnin yhteydessä suoritettua Huosianmaankallion muinais-
muistoalueen kartoitusta varten vuokrattiin Alajärven maanmit-
taustoimistolta takymetri. Käytössä ollut mittauskalusto sisälsi
kojeen ja kaksien jalkojen lisäksi kädessä kuljetettavan prisman
sauvoineen sekä pakkokeskistysjalustan prismoineen. Käytössä
olleella kojeella (Sokkisha, Set 3) voidaan mitata korkeuksia,
etäisyyksiä ja kulmia sekä kiinteältä asemapaikalta käsin koordi-
naatteja.

Kartoitustyö suoritettiin usealta asemapisteeltä, joista ei kui-
tenkaan muodostettu kasvillisuuden ja maaston aiheuttamien rajoi-
tusten vuoksi suljettua verkkoa. Kartoitus aloitettiin mielival-
taisesti valitulta pisteeltä, jolle annettiin koordinaatiston
arvot 3000/4000. Kone suunnattiin kompassilla pohjoiseen, mikä
otettiin koordinaatiston 0-suunnaksi.

Asemapaikan vaihto suoritettiin pakkokeskistysjalustan avulla.
Uuteen asemapaikkaan vietiin kojeen jalat ja pakkokeskistysja-
lusta, jonka jälkeen uuden asemapaikan koordinaatit, etäisyys ja
suunta mitattiin vanhalta asemapaikalta. Mittausten jälkeen kojeen
ja pakkokeskistysjalustan paikkoja vaihdettiin ja koje suunnattiin
vanhaan asemapaikkaan. Etäisyyden tarkistamisen jälkeen kojeelle
syötettiin uuden asemapaikan koordinaatit ja se suunnattiin koor-

Kuva 7. Inventoidut alueet.

dinaatiston 0-suuntaan. Uuden asemapaikan 0-suunta saatiin lasketua vanhalta asemapaikalta uudelle mitatun suunnan mukaan. Toimenpide varmistettiin vielä mittaamalla kahdelta ennestään tunnetulta pisteeltä koordinaatit. Tarkimmillaan asemapaikan vaihdossa päästiin muutaman millimetrin luokkaan. Välimatkasta riippuen virhemarginaaliksi sallittiin +/- 20 senttimetrin heitot.

Kolmen päivän aikana suoritettu kartoitus aloitettiin, joka kerta em. peruspisteeltä (3000/4000). Koneen suuntaukseen ei kuitenkaan käytetty enää kompassia, vaan maahan merkittyä kiintopistettä. Kevään aikana muinaismuistoalueesta saatiin kartoitettua n. 2/3. Syksyllä kartoitusta jatkettiin Huosianmaankallion kartoitusten täydentämisellä ja Moskuankallion kartoituksella.

Kartoitetusta alueesta on laadittu yleiskartta mittakaavaan 1:1000, ja palstarajoja ja kaivospiiriä kuvaava kartta mittakaavaan 1:10 000.

DOKUMENTOINTI

Inventoinnin jälkeen keväällä keskityttiin dokumentoimaan Huosianmaankallion muinaismuistoalueella sijainneita uuneja. Pääkohteina olivat nk. Fellmanin uunit (kohteet 1 ja 2). Muina kohteina dokumentoitiin muinaismuistoalueella, edellisistä syrjempänä sijainnut ehjä uuni (kohde 3) sekä kaksi osittain tuhoutunutta uunia (kohteet 5 ja 6).

Uunit dokumentoitiin valokuvaamalla ja piirtämällä. Mittauksissa käytettiin apuna em. Alajärven maanmittaustoimiston takymetriä, jolla tehtyjä mittauksia täydennettiin perinteisemmin menetelmin. Mittauksia varten uuneista valittiin kaksi kiintopistettä, joilta halutut mittaukset tehtiin. Mitatut pisteet merkittiin keltaisella spray-maalilla, mikä helpotti myöhemmin tehtyjä täydennyksiä. Kohteilla ei käytetty absoluuttisia korkeuksia, vaan kultakin kohteelta valittiin kiintopiste johon mittaukset sidottiin. Eri kohteiden kiintopisteitä ei ole suhteutettu toisiinsa.

Uunien sisäseinät dokumentoitiin piirtämällä ne paikan päällä. Piirtämistä varten seinät ruudutettiin 50cm:n verkolla. Näin meneteltiin myös kohde 1:n ulkoseinien osalta. Kohteessa 2 ulkoseinät dokumentoitiin valokuvaamalla ne mittakaavaan. Dokumentoitujen kohteiden piirroksia on täydennetty valokuvien avulla.

Mittausten ja piirrosten pohjalta uuneista on laadittu leikkaus- ja profiilipiirrokset sekä pohjakaavat mittakaavan 1:50. Kohteesta 2 dokumentoitiin myös sen pohjalta löydetyt arinan rakenteet.

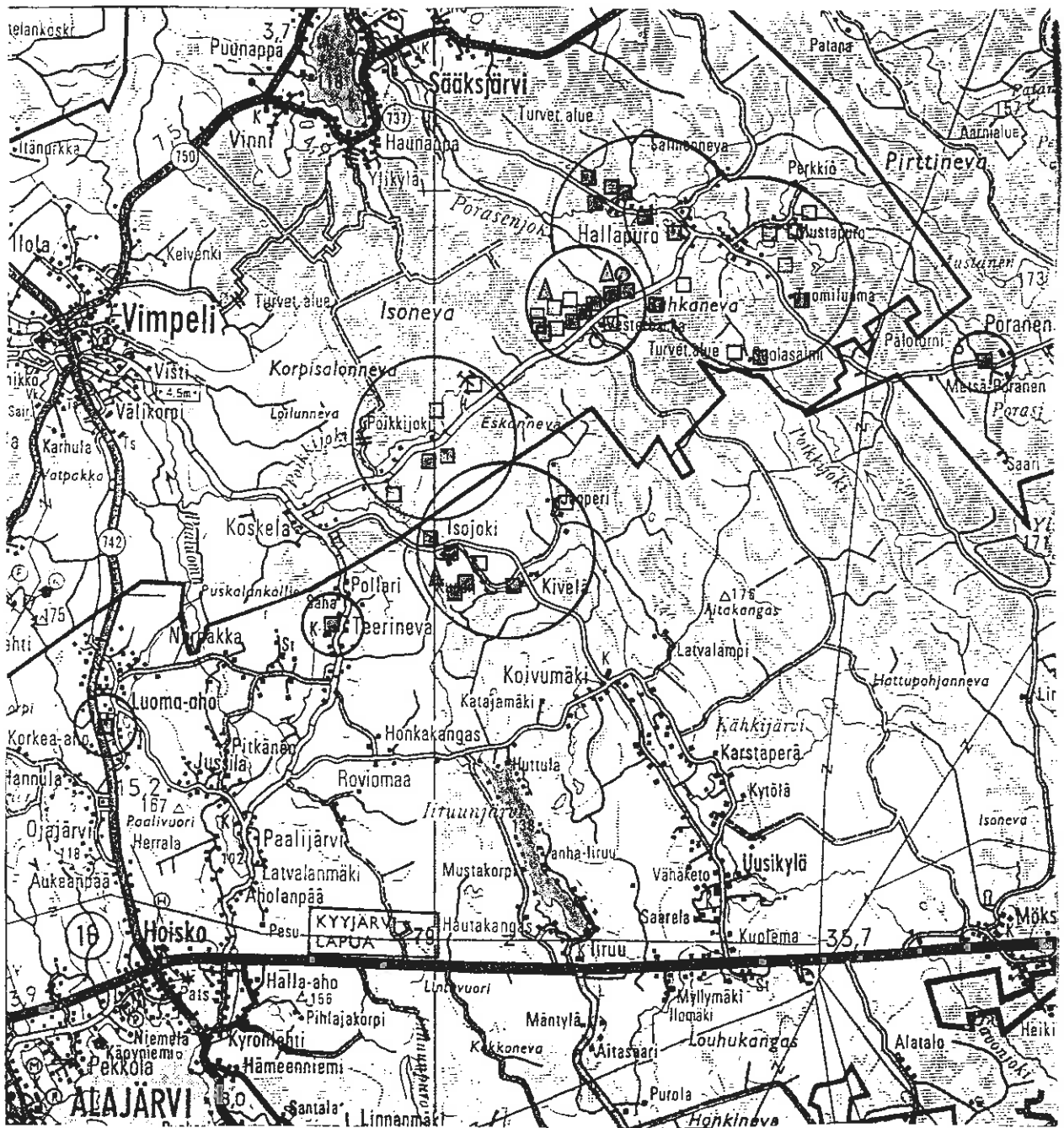
6. INVENTOIDUT JA DOKUMENTOIDUT KOHTEET KUNNITTAIN

Tässä luvussa on esitelty kevään ja syksyn 1995 aikana inventoidut kansanomaiseen kalkinpolttoon liittyvät kohteet Etelä-Pohjanmaan järvisseudulla. Kohteet jakautuvat kolmen kunnan alueelle (Vimpeli, Alajärvi ja Perho), joissa olevat kohteet on esitetty kunnittain jaotelluissa luvuissa. Vimpelin ja Alajärven kohteet on lisäksi ryhmitelty ala-alueisiin, osittain esitysteknisistä syistä, osittain siksi, että kalkinpolttoperinne samoinkuin kohteetkin tuntuvat jakautuvan alueellisiin alaryhmiin.

Kohteiden tunnuksiksi on annettu numero. Kunkin kunnan alueella numerointi on juokseva, alkaen aina ykkösestä. Numeroinnin lisäksi kullekin uunille on pyritty selvittämään nimi, sillä uunit ovat paikallisten suussa kulkeneet yleensä polttajiensa tai talojen nimillä. Milloin tällainen nimi on ollut kohteelle tiedossa on sitä käytetty. Jos kohteen tarkka nimi ei ole tiedossa, on siitä käytetty sijaintipaikan tai tilan nimeä, sikäli kuin tällainen tieto on ollut peruskartalta pääteltävissä. Osa kohteista on jätetty nimeämättä.

Kustakin kohteesta on esitetty sijainti, kiinteistörekisteritunnus sekä omistaja osoitteineen. Sijaintitiedot on ilmaistu peruskarttakoordinaatteina ja niiden kohdalla on viitattu asianomaiseen peruskarttalehteen ja sen painovuoteen. Sijaintipaikan rekisterinumero on otettu peruskartasta, sikäli kuin se on ollut voimassa, ja muunnettu kiinteistörekisteritunnukseksi, josta selviävät kunta, kylä ja palstannumero. Omistajatiedot on selvitetty valtakunnallisesta kiinteistörekisteristä. Eräiden kohteiden osalta omistajatiedot on saatu maastossa tavatuilta henkilöiltä. Kohteiden esittelyssä mainittu kyläkunta tarkoittaa virallisen kylän sisällä olevaa useamman talon kokonaisuutta. Tällaisella alayksiköllä on sikäli merkitystä, että uunien omistus ja käyttö näyttää tapahtuneen juuri kyläkunnittain.

Kohteiden henkilöhistoriaa, ajoitusta ja vaiheita koskevat tiedot on saatu joko maastossa tavatuilta henkilöiltä tai kalkinpolttajien haastatteluiden yhteydessä. Maastossa tavattuihin henkilöihin viitattaessa on käytetty henkilön nimeä ja päivämäärää, lähdeluettelosta nämä tiedot löytyvät kohdasta suulliset tiedonannot. Kalkinpolttajien haastattelussa esilletulleihin tietoihin viitattaessa on ensin mainittu ensin itse haastattelukokonaisuus ja sitten haastattelun nimi.

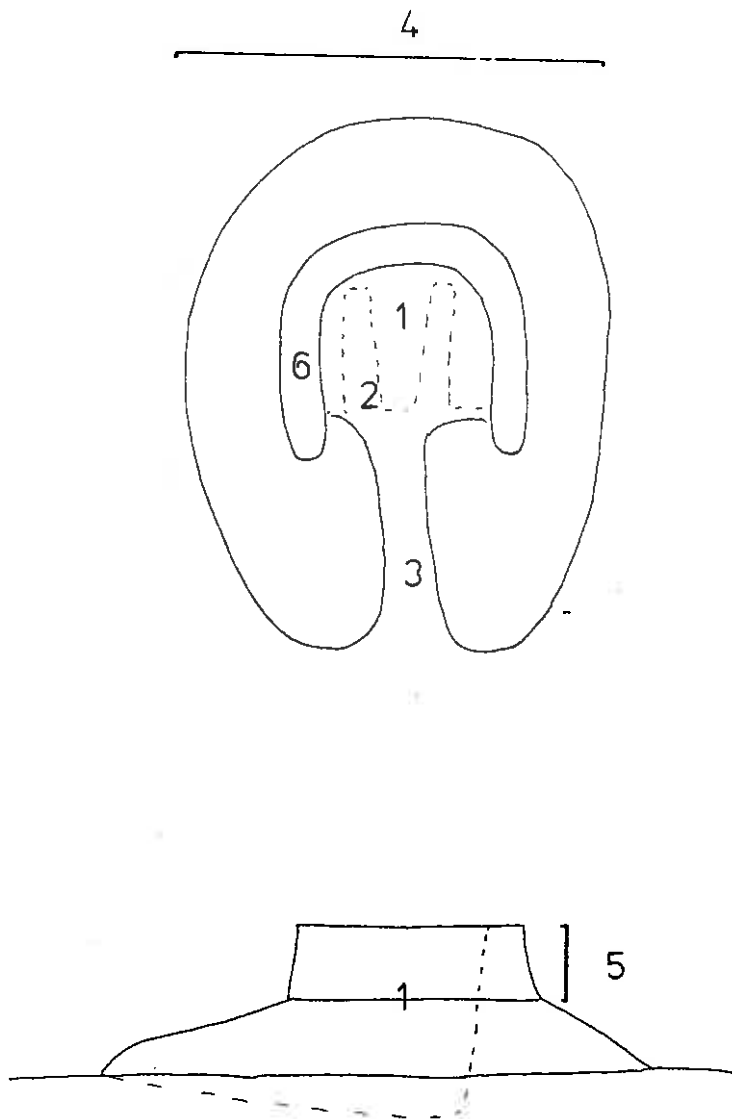
- = Kalkkiuuni
- = Tuhoutuut uuni
- = Kalkkitehdas
- △ = Louhosalue
- = Kalkinpolttoon liittyvä tieura

Kuva 8. Inventoidut kohteet

Kunkin kohteen esittelyn yhteydessä on kopio kentällä tehdystä inventointiluonnoksesta tai pienennös mittauksista. Samaan yhteyteen on myös lueteltu uunista otetut perusmitat (lähemmin ks. edellinen luku). Kunkin kohteen kohdalle on lisäksi luettelointu kohteesta otetut mustavalko- ja diakuvat. Piirrosten kohdalla inventointiluonnoksella tarkoitetaan kentällä tehtyä luonnoksena maista mittausta, jolla on pyritty hahmottamaan kohteen muoto sekä toisinaan sen lähiympäristön erikoispiirteitä. Kuvissa ja kartoissa on viitattu museoviraston rakennushistorian osaston arkistoon (MV:RHOA), jossa alkuperäismateriaalia säilytetään.

Kutakin uunia koskevassa kuvauksessa käytetyt uunien eri osia koskevat termit tarkoittavat seuraavaa:

Pesä	Uunin sisätila, johon poltettava kalkki ladottiin.
Arina, Tulipesä	Uunin pesään sinne panostetusta kalkista tehty, kertakäyttöinen rakenne. Tulipesät ovat yleensä olleet holvattuja, pitkänomaisia ja kapeita onkaloita, joissa tulta pidetty. Arina taas on tehty korottamalla tulipesiä, ja asettamalla niihin rataakiskosta tms. romuraudasta tehty taso.
Ura	Uunin suulle kasatun jättekalkkivallien väliin jäävä kulku-ura. Vrt. esim. tervahaudat.
Kumpu	Uunin muodostama kokonaisuus. Uunien pesärakenteita on yleensä tuettu hiekalla ja jättekalkilla tehdyllä vallilla. Yhdessä tämä muodostaa uunin kummun.
Harja	Uunin pesän ylimmät osat.
Lieri	Uunin pesän harja saattaa toisinaan nousta sitä ympäröivää kumpua korkeammalle, ja muodostaa itsenäisen, vapaasti seisova seinämän.
Valli	Uunin seinämä silloin kun siinä ei ole erotettavissa selvää harjaa tai lieriä.

1. Pesä
2. Tulipesä, arina
3. Ura
4. Kumpu
5. Harja
6. Valli

Kuva 9. Unin eri osien nimitykset.

6. VIMPELI

6.1 VESTERPAKKA ELI HUOSIANMAANKALLION-MOSKUAN -ALUE

Kansanomaisen kalkinpolton kannalta Vimpelin Vesterpakan kalkkiesiintymä muodostaa Vimpelin seudun tärkeimmän emäkalkkikallion. Paitsi, että alueella on suhteellisesti eniten uuneja ja muita kalkinpolton muistomerkkejä, se on myös historiallisesti kansanomaisen kalkinpolton kehto. Koska alue fyysisesti jakautuu kahteen erilliseen osaan eli Huosiaanmaankallioon ja Moskuankallioon, on ne seuraavassa esitetty osittain itsenäisinä alueina. Historiallisen yhteenkuuluvuuden takia ne on kuitenkin esitelty samassa yhteydessä yhteisen otsikon alla.

A) HUOSIANMAANKALLIO / KOHTEET: 1-15

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
 X: 7007 02 - 34
 Y: 2503 52 - 88
 Y: 135 - >140 m/mpy

Kunta: Vimpeli
 Kylä: Sääksjärvi / Valtionmaa
 Kyläkunta: Hallapuro
 Talo / tilus: Useasta palstasta muodostettu kaivospiiri
 Kohde: Useita kohteita (1 - 15)
 Rek. nro: -
 Omistaja: Alueella eri omistajia
 Vuokraaja: Alueella Nord-Kalk Oy:n kaivospiiri

Huosianmaankallion laaja kalkkiesiintymä sijaitsee noin 12 km linnuntietä Vimpelin kirkolta länteen, nk. Pikitien eli Hallapuron-Vimpelin -tien varressa. Alue muodostuu loivasta, noin kuudesta - seitsemään metriä

korkeasta mäestä, jonka kasvusto vaihtelee kuusimetsästä lehtomaiseen.

Mäen Hallapuro-Vimpeli -tien puoleinen rinne on kuusimetsää ja maapohja moreenia. Rinteen takana, noin sata metriä tieltä on Huosianmaankaallion korkein kohta, jolla on suoritettu laajoja raivauksia tulevaa kaivostoimintaa varten. Paikalta on peruskallion päältä poistettu irtonainen maa-aines noin hehtaarin kokoiselta alueelta. Raivattu alue on pääasiassa paljasta, mutta siellä täällä kasvaa erilaisia pienempiä avoimella kalkkipitoisella peruskalliolla viihtyviä -kasveja kuten mansikkaa ja ruusuja. Raivaus ja Nord-Kalkin aloittama uusi avolouhos sekä lukuisat kansanomaisen kalkinpolton myötä syntyneet avolouhokset ovat muuttaneet maisemaa siinä määrin, että alueen alkupeiräisestä ulkonäöstä on vaikea saada käsitystä. Alueesta vuonna 1919 laaditussa kalkkiesiintymää esittävässä kartassa avokallioksi on merkitty noin 170 m pitkä ja 70 leveä alue, eli suurimmaksi osaksi se alue, joka nyt on raivattuna. ⁴²

Raivatusta alueesta koilliseen maasto laskee loivana mäkenä kohti Moskovan eli Moskuan palstaa. Rinteessä on noin sata metriä pitkä vyöhyke, jolla sijaitsee lukuisia kansanomaisen kalkinpolton myötä syntyneitä louhoksia. Kasvillisuus on rinteessä suhteellisen tiheää ja nuorta lehtimetsää.

Aivan Huosianmaankaallion itäosassa, valtionmaan rajalla on ruohottunut rajan suuntainen metsätie (ks. Fellmanin tie, kohde 15), jonka ympäristö muistuttaa kasvillisuudeltaan lähinnä ketoa. Maasto on tällä kohtaa jo lähes tasaista.

Huosianmaankaallion länsipuolella maasto on kosteaa kuusimetsää, ja vaikka peruskallio näyttääkin olevan lähellä pintaa ei alueella ole havaittavissa merkkejä kalkin louhinnasta tai poltosta.

Kalkkiesiintymä ulottuu Huosianmaankaallion kohdalla etelässä lähelle Vesterpakan taloja, ja pohjoisessa kallion pohjoisrinteelle. Kansanomaisesti esiintymästä

---

⁴² Eskola et al. 1919, s.120.

on hyödynnetty kallion lakea ympäristöineen. Itään päin kalkkiesiintymä painuu syvemmälle maan alle, mutta nousee lähelle pintaa jälleen Moskuan kohdalla (ks lisää Moskuankallion kohdalla).

Huosianmaankallio kuuluu Sääksjärven kylään osana Hallapuroa. Lähin talo on Vesterpakka alueen eteläpuolella. Kalliolle on alunperin kuljettu Hallapuron kautta idästä, paikallisten kertoman mukaan keinoa tietä pitkin. Vanha tie on hävinnyt nykyisen tien rakentamisen yhteydessä 1960-luvun alussa. Nykyinen tie eli nk. Pikitie on muuttanut alueen topografiaa ja orientaatiota, yhdistämällä Huosianmaankallion länteen Havelaan ja edelleen Vimpeliin. Nykyään liikenne Hallapuron ja Vimpelin välillä kulkeekin Sääksjärven sijasta Huosianmaankallion kautta.

Suurimman osan Huosianmaankallion alueesta omistaa valtio, jolta Oy Nord-Kalk Ab on vuokrannut maat kaivostoimintaa varten. Alueella on myös muita pienempiä omistuksia, mutta ne ovat joko siirtyneet Oy Nord-Kalkin Ab:n omistukseen tai yhtiö on hankkinut niille käyttöoikeuden (Ks. yleiskartta).

Huosianmaankalliosta on muinaismuistolain nojalla rauhoitettu noin 4,5 ha:n suuruinen alue, joka rajautuu Vimpelin kirkonkylän ja Hallapuron yhdistävään tiehen. Muinaismuistoalue muodostaa siten tien suuntaisen, noin 160 metriä syvän, pitkänomaisen ja lähes suorakaiteen muotoisen alueen, joka idässä päättyy valtionmaan rajaan ja lännessä noin sata metriä ennen valtionmaan rajaa.⁴³

Huosianmaankallion alueelta löydettiin inventoinnin yhteydessä yhteensä kymmenen uunia tai sellaisen jäänteitä. Uuneista kolme on täysin ehjiä, kolme osittain säilynyttä ja loput neljä täysin tuhoutuneita. Muita kansanomaisen kalkinpolton muistomerkkejä ovat lukuisat avolouhokset - joita alueella on arviolta noin kaksi hehtaaria - sekä alueen itäpuolella kulkeva kärrytie, nk. Fellmanin tie. Louhokset ovat muodoltaan varsin epäsäännöllisiä ja rikkonaisia, eikä niiden

---

⁴³ Ks. Vimpeli, MV:RHOA.

rajoja ole muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta ole mahdollista määritellä. Määriteltävissä olevia louhoksia on kolme kappaletta. Yleisesti ottaen avolouhokset muodostavat pitkänomaisen, kalkkiesiintymän juonteita seuraavan, noin 100 metriä leveän, lounaasta koilliseen kulkevan vyöhykkeen, joka ulottuu lähes koko Huosianmaankallion yli (ks yleiskartta).

Kalkkilatoja tai muita kalkin jälkikäsittelyyn liittyviä rakenteita ei havaittu, vaikka alueella kerrottiin sellaisia olleen⁴⁴. Rovastin uunin kaakkoispuolella oleva kalkkipitoinen alue saattaa olla kalkkiladon jäännös (ks. asemapiirros).

---

⁴⁴ Tarmo Louhema 22.5.1995.

Kohde 1, Huosianmaankallio, Rovastin eli Fellmanin uuni

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
 X: 7007 10
 Y: 2503 70
 Z: 137,5 m/mpy

Kunta: Vimpeli
 Kylä: Valtionmaa
 Kyläkunta: Hallapuro
 Talo/tilus: Huosianmaankallion valtionmaa
 Kohde: Rovastin uuni

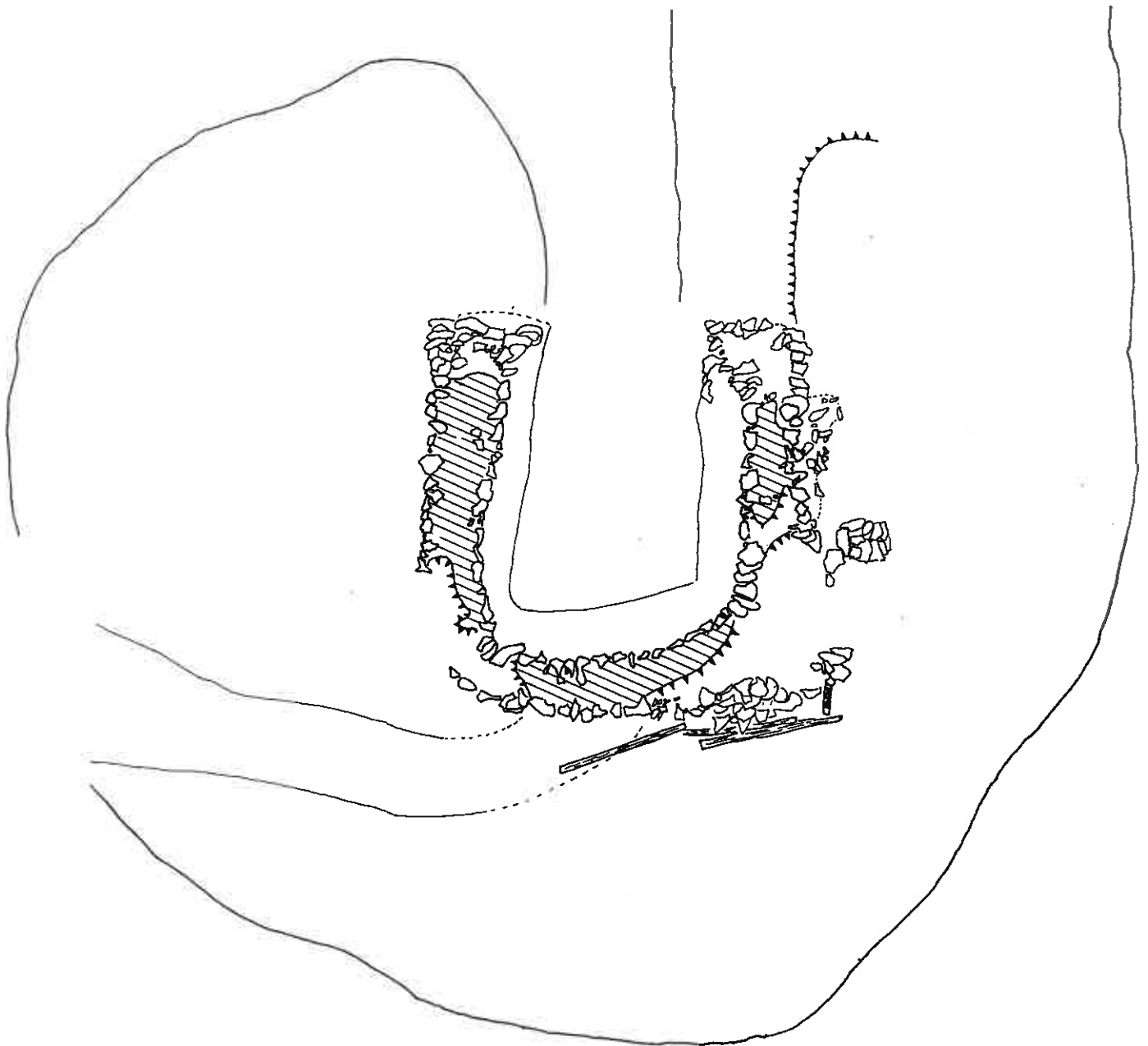
Rek.nro: -
 Omistaja: Metsähallitus / Karstulan hoitoalue
 PL 15 43501 Karstula

Vuokraaja: Nord-Kalk Oy
 Kalkkitehtaantie 474
 62800 Vimpeli

Uuni on Huosianmaankallion uuneista suurin ja sijaitsee aivan tien vieressä, loivassa eteläänpäin viettävässä rinteessä. Perimätiedon mukaan uuni on sama, jossa rovasti Fellman aloitti kalkinpolton Vimpelissä.

Uuni kuului dokumentoitaviin kohteisiin ja siitä on laadittu mittauspiirrokset mittakaavaan 1:50. Dokumentointia varten uunia peittänyt kasvillisuus poistettiin metsähallitukselta saadulla luvalla, ja ylärakenteita paljastettiin niitä peittäneestä maasta. Uunin pesän puhdistaminen osoittautui paksun maa- ja kivi-kerroksen vuoksi ylivoimaiseksi tehtäväksi, joten siitä luovuttiin.

Uunia on poltettu viimeksi näytösluontoisesti 1970-luvun lopulla, mutta sen rakentamisesta tai käyttäjästä ei ole tietoa. Uuni on ilmeisesti ollut kuitenkin jonkinasteisessa yhteiskäytössä Hallapuron eri talojen kesken.

Rovastin uuni, Huosianmaankallio, Kohde 1

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	4 m
Uunin sisätilan korkeus:	4,3 m
Pesän syvyys:	4,5 m
Sisätilan leveys:	3,0 m
Ura:	8 m
Uunin leveys päällä:	4,5 m
Seinämien leveys:	1,5 m
Kummun halkaisija:	19 m

Uunin muodostama kumpu on huomattavan laaja, suurimmillaan lähes 20 metriä halkaisijaltaan. Kummun vasen eli tienpuoleinen rinne on jyrkkä, kun taas oikeanpuoleinen rinne on loivempi ja pidempi. Uunin edustalla kumpu muodostaa korkeat vallit uunin suuaukon molemmin puolin. Tienpuoleinen valleista on noin kolmanneksen toista pidempi.

Uunia dokumentoitaessa kummun harjalta poistettiin irtonaista pintamaata, jonka alta paljastuneen kerroksen läpi ei kuitenkaan ollut sen kovuuden vuoksi mahdollista kaivaa lapioin. Mahdollisesti uunin kumpu ei kuitenkaan ole yhtä tiivistä massaa, vaan muodostuu useista eri kerroksista. Tämä on todennäköistä, sillä uunin suuaukon vasemmalla puolella kumpuun on tullut sortuma, jossa ainakin näkyi kalkkia, kiviä ja hiiltä vaihtelevina ja osittain sekoittuneina kerroksina. Yleishahmoltaan uunin ulkopuoli on varsin huonokuntoinen, ja erityisesti se tuntuu kärsineen kummun päällä liikkumisesta. Myös dokumentoinnin aikana uunin kummusta sortui maata alas.

Uunin pesä on pohjakaavaltaan kulmikas ja hieman epäsymmetrinen. Seinämät kapenevat kohti suuaukkoa, ja uunin pohjalla luoteisnurkka on taaempaa kuin lounaanpuoleinen. Uunin harja on kuitenkin symmetrinen. Uunin seinämät ovat suorat, mutta levenevät ylöspäin. Kivistä tehtyjen seinien ladonta on näkyvissä uunin yläosissa ja suuaukoilla, mutta muuten seinämät ovat pahoin lasittuneet. Lasittumisesta huolimatta pesän pohjoisen puoleisella sivuseinällä ja peräseinällä on näkyvissä matala, parhaimmillaan noin 30 senttimetriä ulkoneva penkki, joka kiertää uunia tasaisesti. Penkki näyttäisi olevan muistona jostain uunin aiemmasta rakennusvaiheesta. Siitä on kuitenkin mahdotonta päätellä, onko kyseessä jonkin vanhemman uunin harja vai perustus, jonka päälliset rakenteet on myöhemmin purettu. Penkki ei kuitenkaan asetu samaan akseliin nykyisten seinien kanssa, mistä voidaan päätellä, että jokin nykyistä vanhempi vaihe, mahdollisesti ensimmäinen paikalla ollut uuni, on rakennettu alunperin hieman eri suuntaan.

Uunin harjan korkeus vaihtelee parista kymmenestä senttimetrinä puoleentoista metriin. Harja ulkoapäinon

matalimmillaan uunin pohjoispuolella, missä maata on kasattu harjaa vasten. Uunin länsi- ja eteläseinillä harja on korkeimmillaan, ja muodostaa selkeän seinämän. Harjan ulkopinnalla materiaalina on käytetty poltettua ja polttamatonta kalkkikiveä, sisäpuolella materiaalina on ollut palanut kalkkikivi sekä erilaiset luonnonkivet.

Harjan molemmat nurkat ovat uunin länsipuolella sortuneet ulospäin, samoin on käynyt uunin etelänpuoleiselle suupielelle. Sortumakohdissa tehtyjen havaintojen pohjalta näyttää siltä, että harjan rakenne muistuttaa lähinnä valumuuria, jossa ulko- ja sisäpinnat on ladottu kivistä ja sisus täytetty pääasiassa kalkkijauhosta koostuvalla massalla. Uunin oikean suupielen kulma on tehty huolellisesti suuremmista kivistä latomalla. Koko harja vaikuttaa yhtenäisyytensä vuoksi viimeisen polton aikana tehdyiltä korotukselta.

Poistettaessa pintamaata uunin takaa sen länsipuolelta, osoittautui että uunin vasenta takanurkkaa on tuettu hirsin. Nyt maahan painuneet ja osittain maatuneet hirret ovat muodostaneet vähintään kolme hirsiker-
taa korkean, suorakulmaisen seinämän, jonka päällä on mahdollisesti ollut vielä hirsien tai malkojen muodostama taso. Hirret olivat peittyneinä seinistä sortuneeseen maahan ja kiviin, mutta kaikesta päätellen ne ovat alunperinkin olleet osittain seinärakenteen alla. Mahdollisesti hirret eivät kuulu viimeksi tehtyyn korotukseen, vaan ovat osa aiempaa rakennusvaihetta. Tällöin viimeisin korotus olisi tehty aiemman hirsillä tuetun päälle, jolloin hirsien pettäessä seinän painon alla myös uudempi kivistä ladottu korotus on sortunut. Hirsituki on ilmeisesti tehty uunin kumpareen jyrkkyyden vuoksi, sillä oikeanpuoleisen nurkan tai sivuseinien luota, missä kumpu on huomattavasti loivempi, ei löytynyt hirsirakenteita.

Uunirakenteita paljastettaessa uunin oikean suupielen edustalta löytyi maahan hautautuneena, puusta tehty ja kalkkiin sotkeutunut lusikkamainen esine. Kyseessä on ilmeisesti kalkkivellin tai -rapin valmistukseen käytetty kauha. Uunin harjan ulkopuolen muurinkolosta löytyi seinää piirrettäessä miestenlehti vuodelta 1979, joka

sopii hyvin yhteen viimeisen polton ajankohdan kanssa. Lehden antama ajoitus ei kuitenkaan ole pitävä, sillä sen löytöyhteyttä ei voida pitää suljettuna.

Uunin ympärillä ja varsinkin sen etupuolella on runsaasti jätekalkkia osittain palaneina kivinä ja irtonaisena maana. Tarmo Louheman mukaan uunin lähettyvillä on ollut kalkkilato.⁴⁵ Lato on täysin hävinnyt, mutta uunin etupuolella on palaneen kalkin peittämä alue, joka saattaa olla kalkkiladon paikka. Uunin edessä on vuonna 1977 pystytetty Partek Oy:n lahjoittama muistokivi. Uunin takana, noin 20 metrin päässä metsässä on syvä neliömäinen kuoppa, josta on ilmeisesti otettu kiviä ja hiekkaa uunin rakentamiseen.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K.Peltonen, V.-P. Suhonen ja T. Mökkönen 16.5.1995 ja
29.5. - 7.6.1995

NEGATIIVIT: 113 699 - 702, 722, 723, 730-732

DIAT: 35 851 - 35 867

PIIRROKSET: Mittauspiirustukset 1:50, V.-P. Suhonen,
K.Peltonen ja T. Mökkönen 29.5.-7.6.1995. MV:RHOA.

---

⁴⁵ Louhema 22.5.1995.

Kohde 2, Huosianmaankallio

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
X: 7007 12
Y: 2503 64
Z: >137,5 m/mpy

Kunta: Vimpeli
Kylä: Valtionmaa
Kyläkunta: Hallapuro
Talo/tilus: Huosianmaankallion valtionmaa
Kohde: Uuni

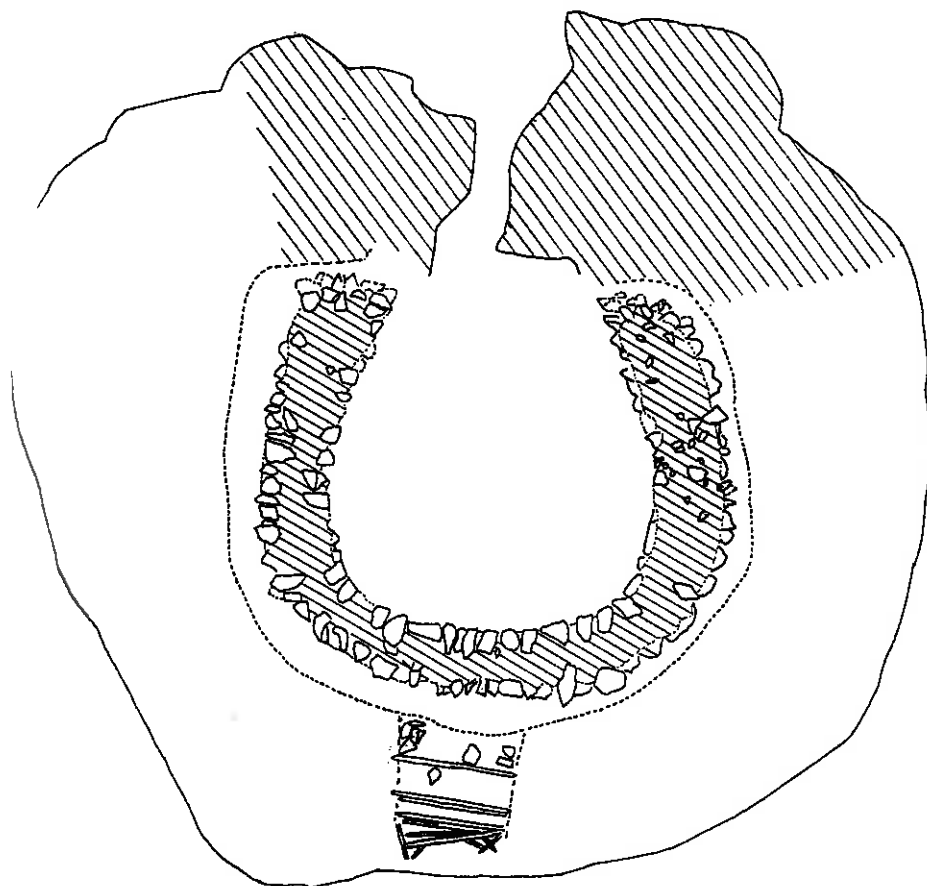
Rek.nro: -
Omistaja: Metsähallitus / Karstulan hoitoalue
PL 15
43501 Karstula

Vuokraaja: Nord-Kalk Oy
Kalkkitehtaantie 474
62800 Vimpeli

Huomattavan hyväkuntoinen uuni sijaitsee noin neljäkymmentä metriä luoteeseen kohteesta 1. Yleishahmoltaan uuni on Fellmanin uunia säännöllisempi ja pienempi. Säännöllisen ja huolellisen rakenteensa puolesta uuni on yksi hienoimmista vimpeliläisistä kalkkiuuneista.

Dokumentointia varten uunin ympäriltä poistettiin puut ja pensaat, minkä lisäksi uunin valli haravoitiin sammalta ja kuolleista lehdistä. Sisäseinät dokumentoitiin mittamalla ja piirtämällä. Ulkoseinät dokumentoitiin valokuvaamalla ne mittakaavaan. Käytössä olleella takymetrillä kohteesta mitattiin pisteverkko kolmiulotteisen mallin piirtämiseksi tietokoneella. Dokumentoinnin yhteydessä uunin pesässä suoritettiin kaivauksia ja paljastettiin rakenteita. Kaikissa mittauksissa käytettiin mittakaavaa 1:50.

Uunin harja muodostaa lähes pyöreän, edestä avoimen, noin puolitoista metriä korkean lierin. Pohjakaavaltaan

Huosianmaankallio, kohde 2

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	2,5 m
Uunin sisätilan korkeus:	3,5 m
Pesän syvyys:	4,5 m
Sisätilan leveys:	3,3 m
Ura:	3,5 m
Uunin leveys päällä:	4,4 m
Seinämien leveys:	1,2 m
Kummun halkaisija:	12,5 m

uunin harja ja pohja ovat hevosenkengän muotoiset. Uunin seinämät ovat suorat, mutta kapenevat jonkinverran alaspäin.

Uunin harjan ulkopuoli on ladottu polttamattomista kalkkilohkareista, jotka on aseteltu väljästi osoittamaan ulospäin. Uunin sisäpuolella on käytetty pyöreähköjä luonnonkiviä, jotka eivät juuri ole kuonaantuneet, mutta ovat suurimmaksi osaksi rapautuneet. Sisäseinät on ladottu tiiviisti, ilman sideainetta. Uunin suupielet on muurattu huolella laattamaisista kivistä, joiden sideaineena on käytetty kalkkilaastia. Uunin seinissä ei ole nähtävissä selviä merkkejä rakennusvaiheista, mutta takaseinän keskikohdalla seinässä on hahmotettavissa U:n muotoinen alue, joka vaikuttaa myöhemmin suljetulta aukolta. Oletetun aukon kohdalla seinäkiveyksen ladonta katkeaa säännöllisesti, samoin on laita uunin harjalla. Aukon alareuna asettuu varsin lähelle uunia kiertävän vallin yläreunaa. Mikäli kyseessä on todella muurissa ollut aukko, on sen tarkoituksena mahdollisesti ollut helpottaa kalkin purkua uunista. Aukon kohdalla uunin ulkopuolella on jäljellä puisen lastaus- tms. lavan luhistuneet jäänteet. Lammen kirjoituksissa mainitaan puisten lavojen käyttö uunien purkamisen ja täytön yhteydessä, mutta tämä on ainoa inventoinnissa havaittu, josta on säilynyt jäänteitä.

Uuni ei muodosta varsinaista kumpua, mutta sitä kiertää matala, pääasiassa jätekalkista koostuva valli. Uunin suuaukon kohdalla vallin päihin on kasattu uunista otettuja, huonosti palaneita kalkkikiviä.

Ennen dokumentointia uunin pesästä poistettiin seinistä irronneita kiviä ja rapautunutta hiekkaa sekä pesään jäänyttä kalkkijauhoa. Irtonaisen aineksen alta paljastui osittain säilynyt arina. Edestäpäin katsoen vasemmalla seinustalla tulipesän holvaus on säilynyt paremmin ja muodostaa noin metrin korkuisen ladelman. Oikean puoleinen osa on säilynyt huonommin ja kivet ovat irtomaisia, mahdollisesti myöhemmin kasattuja. Uunissa on ollut kaksi tulipesää eli uunia. Tulipesien leveys on noin 40 cm ja niiden väliin jää hiemen alle metrin levyinen kiviladelmä. Pesien suuaukot ovat olleet uunin

suuaukon tasalta puoli metriä sisäänpäin. Oletettavasti pesät ovat ulottuneet aivan uunin perälle saakka, vaikka niiden perät jäivät osittain kalkin peittoon.

Uunin suuaukolla poltettu kalkki muodosti tiiviisti pakkautuneen kerroksen, jota ei saatu kaivettua pois. Ilmeisesti tulipesien suuaukot ovat olleet hieman uuni-
nedustan maan tasoa alempana.

Vasemman puoleisen tulipesän pohjalle tehdystä koekuopasta ei löytynyt merkkejä aiempien polttojen kerrostumista. Maa oli kuopassa palanutta, mutta tiivistä ja puhdasta moreenia. Mahdollisesti eri polttokertojen välillä pesät on puhdistettu perusteellisesti, jolloin niihin ei ole päässyt muodostumaan minkäänlaista stratigrafiaa.

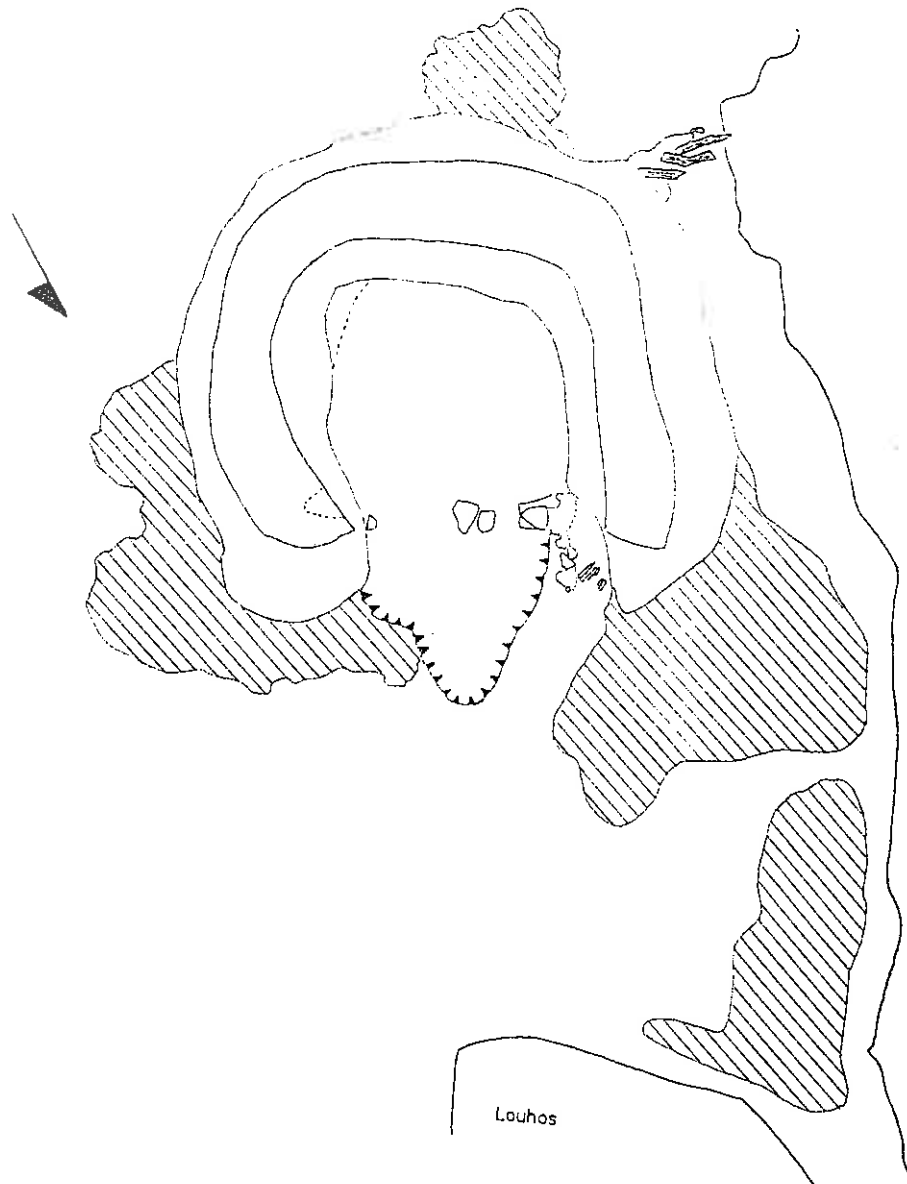
TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen, V.-P. Suhonen ja T. Mökkönen 16.5.1995 ja
29.5. - 7.6.1995

NEGATIIVIT: 113 703-707, 715-721, 728 ja 729

DIAT: 35 868 - 35 879

PIIRROKSET: Mittauspiirustukset 1:50, V.-P. Suhonen, K. Peltonen ja T. Mökkönen 29.5.-7.6.1995. MV:RHOA.

Huosiaanmaankallio, kohde 3

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	3,2 m
Uunin sisätilan korkeus:	3,7 m
Pesän syvyys:	4,0 m
Sisätilan leveys:	3,2 m
Ura:	-
Uunin leveys päällä:	4,3 m
Seinämien leveys:	1,0 m
Kummun halkaisija:	7,5 m

Kohde 3, Huosianmaankallio

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989

X: 7007 24

Y: 2503 76

Z: 137,5 m/mpy

Kunta: Vimpeli

Kylä: Valtionmaa

Kyläkunta: Hallapuro

Talo/tilus: Huosianmaankallion valtionmaa

Kohde: Uuni

Rek.nro: -

Omistaja: Metsähallitus / Karstulan hoitoalue
PL 15
43501 Karstula

Vuokraaja: Nord-Kalk Oy
Kalkkitehtaantie 474
62800 Vimpeli

Kolmas Huosianmaankallion suuremmista uuneista sijaitsee Moskuan suuntaan viettävässä rinteessä. Uunille on kohteilta 1 ja 2 matkaa pari sataa metriä koilliseen. Uunia ympäröi sankka, viitamainen lehtimetsä, minkä vuoksi sen työnimeksi annettiin Viitauuni. Uunin ympärillä on runsaasti erilaisia avolouhoksia, joista yhden partaalle se on rakennettu. Myös itse uunin rakentamisessa on hyödynnetty valmista louhoskuoppaa.

Uunin pohjakaava on hieman hevosenkenkämäinen, mutta epäsymmetrinen. Uunin lännenpuoleinen seinämä on suurempi ja hieman pidempi kuin vastakkainen seinämä. Uunin harja muodostaa varsin korkean lierin, jonka korkeus vaihtelee puolestatoista kahteen metriin. Uunin ulkopinta on ladottu epäsäännöllisesti, ulospäin osoittavista kivistä. Sisäpuolen ladonta on tasaisempaa, mutta suurin osa seinäpinnoista on lasittunut. Seinämien alaosat muodostuvat palaneesta kalkkikalliosta, joka peräseinän

kohdalla peittyy seinästä rapautuneeseen hiekkaan. Varsinkin oikeanpuoleisessa seinämässä seinäkivet on ladottu kalkkikallion päälle erittäin huolellisesti ja tasaisesti. Uunin suupielissä ei ole käytetty mitään erikoisempia muuraus- tai ladontatapoja. Mittausten aikana uunin vasen suupieli sortui osittain.

Uunin sisällä, etelänurkan alareunassa on pieni, selvästi erikseen tehty kivilatomus. Latomuksen funktiota on vaikea päätellä, mutta se on mahdollisesti toiminut nurkan lisävahvistuksena.

Uunin ympärillä ei ole selvää kumpua tai vallia, mutta sen edustalle on kerääntynyt pitkänomainen ja ulkoneva jättekalkin muodostama valli. Myös uunin sivulla ja takana on jättekalkin muodostamia kasoja.

Uunin edusta on tasainen, mutta pesän edustalle muodostuu painanne, jossa näkyy kivistä tehtyjen ladelmien osia. Nämä ovat mitä ilmeisimmin arinaan ja tulipesiin liittyviä rakenteita. Itse uunin pesässä ei ole nähtävissä rakenteita, mutta tulipesien jäännökset saattavat olla osittain säilyneinä seinistä irronneen maan ja huomuksen alla.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja T. Mökkönen 16.5.1995 ja
29.5. - 7.6.1995

NEGATIIVIT: 113 724-727, 762-764

DIAT: 35 880 - 35 884

PIIRROKSET: Mittauspiirrokset 1:50, V.-P. Suhonen, K. Peltonen ja T. Mökkönen 29.5.-7.6.1995. MV:RHOA.

Kohteet 4-6, Huosianmaankallio

Unit 4 - 6 sijaitsevat tulevaa kaivostoimintaa varten raivatulla alueella nk. Äkkikivilouhoksen eli Pitkän kuopan reunoilla (ks jäljempänä kohde 11). Unit on kaikki rakennettu kalkkikiven louhinnan myötä syntyneisiin kuoppiin.

Kaivosalueen raivauksen myötä uunien maanpäälliset osat tuhoutuneet, mutta uunien ympärillä näkyvien jälkien avulla maanpäällisten rakenteiden laajuus on hahmotettavissa.

Inventoinnin ja dokumentoinnin yhteydessä kohteista 5 ja 6 piirrettiin pohjakaava ja leikkaukset (1:50). Kohdeesta 5 dokumentoitiin lisäksi seinässä osittain säilynyt kivirakenne.

Uuneja ei ole tarkemmin pystytty identifioimaan, mutta yksi niistä on ollut "Niemen Aaron uuni", jonka kerrottiin sijainneen Pitkän kuopan etelälaidalla.⁴⁶

Kohde 4, Huosianmaankallio

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989

X: 7007 16

Y: 2503 60

Z: 137,5 m/mpy

Kunta: Vimpeli

Kylä: Valtionmaa

Kyläkunta: Hallapuro

Talo/tilus: -

Kohde: Uuni

Rek.nro: -

Omistaja: Metsähallitus / Karstulan hoitoalue

PL 15

43501 Karstula

---

⁴⁶ Kalkinpolttajien haastattelu 1995, Ylinen ja V. Hallapuro.

Vuokraaja: Nord-Kalk Oy
Kalkkitehtaantie 474
62800 Vimpeli

Kohde on pahiten tuhoutunut Pitkän kuopan kohteista. Uunista ei ole jäljellä kuin kappale palanutta kalliota ja hajanaisia palaneen kiven ja kalkin kappaleita.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:
K. Peltonen 29.6.1995

NEGATIIVIT: 113 714
DIAT: -

PIIRROKSET: Ei dokumentoitu

Kohde 5, Huosianmaankaalio

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
X: 7007 15
Y: 2503 66
Z: 140 m/mpy

Kunta: Vimpeli
Kylä: Valtionmaa
Kyläkunta: Hallapuro
Talo/tilus: -
Kohde: Osittain tuhoutunut uuni

Rek.nro: -
Omistaja: Metsähallitus / Karstulan hoitoalue
PL 15
43501 Karstula

Vuokraaja: Nord-Kalk Oy
Kalkkitehtaantie 474
62800 Vimpeli

Uunista on säilynyt suurehko, louhossyvennykseen tehty pesä, jota kiertää palaneen kiven ja kalkin vyöhyke. Noin metrin levyinen vyöhyke on ainoa säilynyt osa uunin maanpäällisistä rakenteista, jotka muuten ovat tuhoutuneet louhosalueen raivauksessa. Uuni sijaitsee osapuulle keskellä Äkkikivilouhosta.

Uunin pesä on palanut kauttaaltaan, ja kallion muodot ovat pyöristyneet. Kuoppaa on selvästi muokattu uunille sopivaksi, mutta mitään louhinnan jälkiä kalliosta ei kuitenkaan voi havaita. Pesän oikealla seinustalla on säilynyt noin neliömetrin kokoisella alueella kivistä tehtyä ladontaa. Tästä päätellen uunin maanpäälliset osat ovat olleet kivistä ladottuja. Limityksen alla on kallion syvennykseen jäänyt jauhomaista poltettua kalkkia, jonka seassa on palaneen kalkin kappaleita. Pesän pohjalla ei ole säilynyt rakenteita.

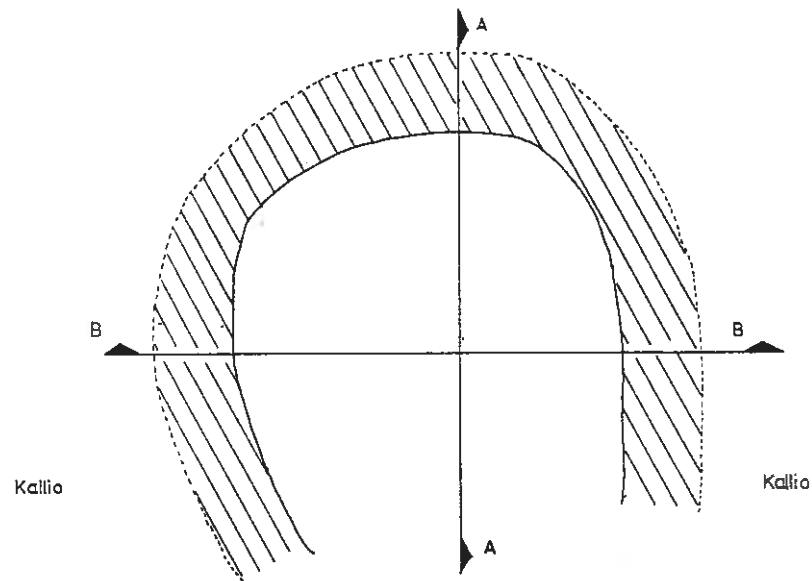
TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen, V.-P. Suhonen ja T. Mökkönen 30.5.1995

NEGATIIVIT: 113 713

DIAT: 35 885 - 35 887

PIIRROKSET: Pohjakaava ja leikkaukset 1:50, V.-P. Suhonen 30.5.1995. MV:RHOA.

Huosianmaankallio, kohde 5

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	4,0 m
Uunin sisätilan korkeus:	-
Pesän syvyys:	5,5 m
Sisätilan leveys:	5,0 m
Ura:	-
Uunin leveys päällä:	-
Seinämien leveys:	-
Kummun halkaisija:	-

Kohde 6, Huosianmaankallio

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
x: 7007 18
Y: 2503 70
Z: 140 m/mpy

Kunta: Vimpeli
Kylä: Valtionmaa
Kyläkunta: Hallapuro
Talo/tilus: -
Kohde: Osittain tuhoutunut uuni

Rek.nro: -
Omistaja: Metsähallitus / Karstulan hoitoalue
PL 15
43501 Karstula

Vuokraaja: Nord-Kalk Oy
Kalkkitehtaan tie 474
62800 Vimpeli

Uunista on säilynyt kallioon tehty pesäkuoppa, joka on kuitenkin osittain täyttynyt alas valuneella maalla. Uuni sijaitsee Äkkikivilouhoksen itäisimmässä kärjessä. Uunin taitse kulkee metsäautotie.

Uunia ympäröi osittain, noin metrin levyinen palaneen kalkin ja kiven muodostama vyöhyke, joka on ainoa säilynyt osa uunin maanpäällisistä rakenteista.

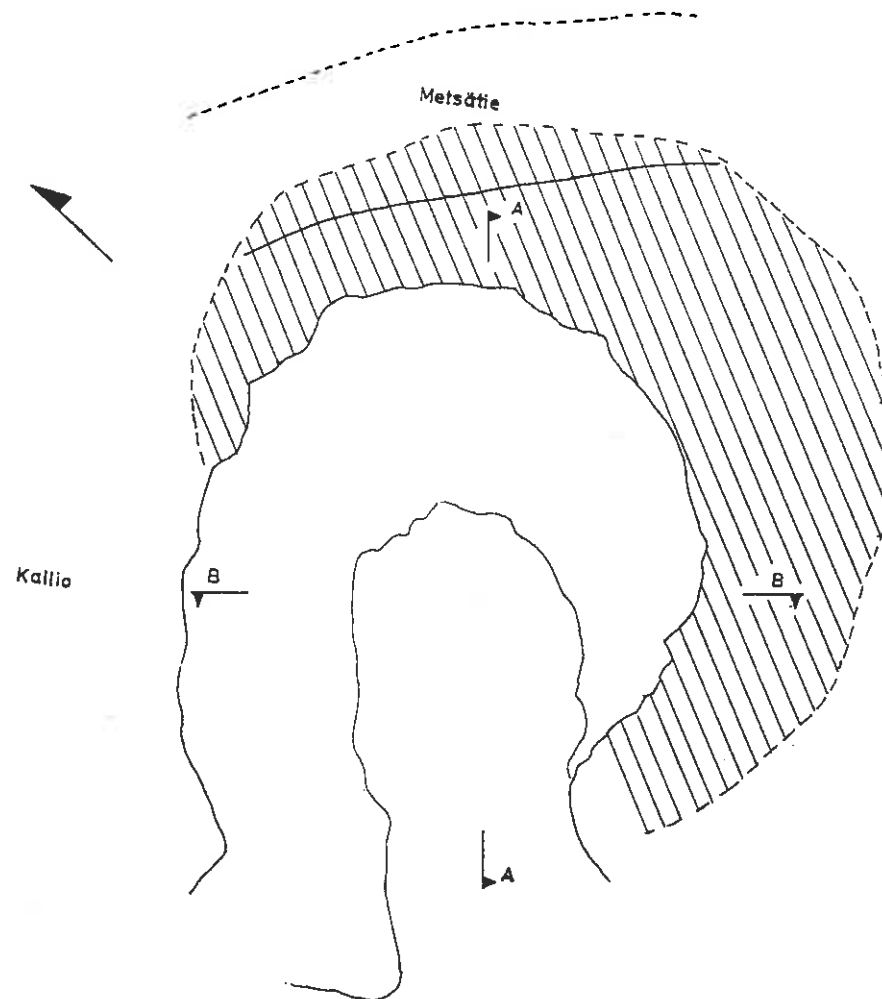
TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja T. Mökkönen 30.5.1995

NEGATIIVIT: 113 708-709

DIAT: 35 888

PIIRROKSET: Pohjakaava ja leikkaukset 1:50, T. Mökkönen
30.5.1995. MV:RHOA.

Huosianmaankallio, kohde 6

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	4,5 m
Uunin sisätilan korkeus:	-
Pesän syvyys:	7,0 m
Sisätilan leveys:	> 7 m
Ura:	-
Uunin leveys päällä:	7,0 m
Seinämien leveys:	-
Kummun halkaisija:	-

Kohteet 7 - 9, Huosianmaankallio

Ovat kaikki kokonaan tuhoutuneita uuneja. Kohteet sijaitsevat raivatulla louhosalueella ja ovat tuhoutuneet alueen raivaamisen myötä. Uuneista ei ole säilynyt rakenteita, mutta ne ovat havaittavissa maassa selvinä palaneen kiven ja kalkin muodostaminen keskittyminä. Jäljet ovat sinänsä hyvin epämääräiset, mutta kaksi kohteista voitiin varmistaa uuneiksi Topi Kovasen kertoman perusteella. Kohde 7 on lisäksi merkitty ehjänä uunina peruskartalle vuoden 1989 painoksessa (PK 2331 03 Hallapuro 1989). Uuneista 7 ja 8 ovat sijainneet läntisemmän koeojan varrella (ks jäljempänä kohde 12) ja kolmas edellisistä koilliseen.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K.Peltonen ja V.-P. Suhonen 16.5. ja 22.5.1995

NEGATIIVIT: -

DIAT: -

PIIRROKSET: Kaikki kohteet on merkitty yleiskarttaan 1:1000, K.Peltonen ja V.-P. Suhonen 22.5. - 25.5. ja 26.9.1995. MV:RHOA.

Kohde 7, Huosianmaankallio

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
X: 7007 10
Y: 2503 57
Z: 137,5 m/mpy

Kunta: Vimpeli
Kylä: Valtionmaa
Kyläkunta: Hallapuro
Talo/tilus: Huosianmaankallion valtionmaa
Kohde: Tuhoutunut uuni

Kohde 8, Huosianmaankallio

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
X: 7007 12
Y: 2503 62
Z: 137,5 m/mpy

Kunta: Vimpeli
Kylä: Valtionmaa
Kyläkunta: Hallapuro
Talo/tilus: Huosianmaankallion valtionmaa
Kohde: Tuhoutunut uuni

Kohde 9, Huosianmaankallio

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
X: 7007 18
Y: 2503 60
Z: 140 m/mpy

Kunta: Vimpeli
Kylä: Valtionmaa
Kyläkunta: Hallapuro
Talo/tilus: Huosianmaankallion valtionmaa
Kohde: Tuhoutunut uuni

Kohde 10, Huosianmaankallio

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
X: 7007 16
Y: 2503 80
Z: 135 m/mpy

Kunta: Vimpeli
Kylä: Sääksjärvi
Kyläkunta: Hallapuro

Talo/tilus: Myllykangas
Kohde: Tuhoutunut uuni

Uuninpaikka Vimpeli-Hallapuron -tien eteläpuolella. Uunin tarkkaa paikkaa on vaikea päätellä, mutta tieleikkauksessa näkyy usean metrin matkalla palaneita kiveä ja poltettua kalkkia. Uunin ovat rakentaneet Haarasen veljekset.⁴⁷

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K.Peltonen ja V.-P. Suhonen 17.5. ja 26.9.1995

NEGATIIVIT: -

DIAT: -

PIIRROKSET: -

---

⁴⁷ Kalkinpolttajien haastattelu 1995, Haaranen.

Kohteet 11 - 13, Huosianmaankallio

Kuten edellä on mainittu, on Huosianmaankalliolla runsaasti erilaisten louhosten ja kaivantojen jäänteitä. Joukossa on kalkkiyhtiön tekemiä koekaivauksia, mutta pääasiassa kaivannot ovat syntyneet kansanomaisen louhinnan myötä. Louhokset noudattelevat puhtaan kalkkikiven juonteita, ja niiden väliin jää louhimattomia huonompilaatuisen kalkkikiven tai muiden kivilajien muodostamia alueita. Louhokset muodostavat siten mutkittelevia useita metrejä leveitä railoja, joiden syvyys vaihtelee metrillä neljään metriin. Huosianmaankallion koilliosan raivaamattomalla alueella louhosten syvyyttä on vaikea arvioida sillä kasvillisuus ja humus ovat peittäneet ne. Louhoksissa on myös erilaisia pultereita, jotka Topi Kovanen mukaan ovat louhijoiden hylkäämiä huonompilaatuisia kiviä.⁴⁸ Muutamien louhosten seinämissä on havaittavissa porauksen ja räjäytysten jättämiä jälkiä.

Huosianmaankalliolla on kaksi kalkkiyhtiön kaivattamaa koeojaa. Koeojat on tehty kaivamalla maahan kaksi pitkää, kalkkikiven juonteisiin nähden poikittaista uraa. Koeojat ovat kymmeniä metrejä pitkiä ja noin pari-kolme metriä syviä ja enimmillään lähes kymmenen metriä leveitä.

Vaito Nygård kertoi olleensa mukana, kun koeojia kaivettiin. Ojituksia tehtiin noin kymmenen miehen porukassa talviaikaan, kun toiminta tehtaalla oli sesongin vuoksi hiljaista.⁴⁹

Huosianmaankallion länsiosassa, Hallapurontien puoleisessa rinteessä on louhosten lisäksi joukko erilaisia moreeniin tehtyjä kaivantoja, joista on todennäköisesti otettu hiekkaa ja kiviä uunien rakennustarpeiksi. Uuneja ei kuopissa koekuopituksen perusteella ole ollut.

---

⁴⁸ Kovanen 22.5.1995.

⁴⁹ Kalkinpolttajien haastattelu 1995, Nygård.

Kohde 11, Huosianmaankallio

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989

X: 7007 18

Y: 2503 64

Z: -

Kunta: Vimpeli

Kylä: Valtionmaa

Kyläkunta: Hallapuro

Talo/tilus: Huosianmaankallion valtionmaa

Kohde: Pitkä kuoppa

Rek.nro: -

Omistaja: Metsähallitus / Karstulan hoitoalue
PL 15
43501 Karstula

Vuokraaja: Nord-Kalk Oy
Kalkkitehtaan tie 474
62800 Vimpeli

Suurin yhtenäinen ja määriteltävissä oleva kansanomainen louhos sijaitsee kaivosta varten raivatun alueen laidalla.

Äkkikivilouhos on noin 80 metriä pitkä ja lähes 30 metriä leveä. Louhos on keskimäärin kolme, neljä metriä syvä, mutta keskikohdiltaan syvempi. Louhoksen pohjalle oli kuitenkin tarkastusajankohtana kertynyt vettä minkä vuoksi suurinta syvyyttä ei voitu mitata. Louhoksen seinämät ovat pystysuorat.

Edellä kuvaillut uunikohteet 4-6, sijaitsevat kaikki tämän louhoksen reunoilla.

Louhoksesta on Topi Kovasen mukaan saatu lähes puhdasta dolomiittia, jonka kansanomainen nimi on Äkkikivi. Louhosta kutsutaankin siten Äkkikivilouhokseksi sekä suuren kokonsa perusteella myös Pitkäksi kuopaksi.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

16.5.1995 ja 26.9.1995

NEGATIIVIT: 113 709-714

DIAT:

PIIRROKSET:

Kohde 12, Huosianmaankallio

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989

X: 7007 05

Y: 2503 66

Z: -

Kunta: Vimpeli

Kylä: Valtionmaa

Kyläkunta: Hallapuro

Talo/tilus: Huosianmaankallion valtionmaa

Kohde: Koeoja

Rek.nro: -

Omistaja: Metsähallitus / Karstulan hoitoalue
PL 15
43501 Karstula

Vuokraaja: Nord-Kalk Oy
Kalkkitehtaan tie 474
62800 Vimpeli

Koeoja kohteesta 11 etelään, Hallapuron-tielle viettävässä rinteessä. Kaivanto lähtee heti raivatun alueen reunasta, mutta raivatulla alueella näkyvistä jäljistä päätellen se on alunperin jatkunut myös nyt raivattuna olevalle alueelle.

Kaivanto on noin 50 metriä pitkä ja yhdeksän leveä. Syvyyttä sillä on noin kolme metriä. Kaivanto on tehty osin kaivamalla moreenia, osin louhimalla moreenin alaista peruskalliota. Kaivannosta nostettua moreenia on kasattu sen reunoille mataliksi valleiksi. Louhinnan jäljiltä kaivannon pohja on rikkonainen ja louhikkoinen. Kaivanto on kaakko-lounais-suuntainen.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 16.5. ja 22.5.1995

NEGATIIVIT: -

DIAT: -

PIIRROKSET: -

Kohde 13, Huosianmaankallio

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989

X: 7007 18

Y: 2503 78

Z: -

Kunta: Vimpeli

Kylä: Valtionmaa

Kyläkunta: Hallapuro

Talo/tilus: Huosiaanmaankallion valtionmaa

Kohde: Koeoja

Rek.nro: -

Omistaja: Metsähallitus / Karstulan hoitoalue

PL 15

43501 Karstula

Vuokraaja: Nord-Kalk Oy

Kalkkitehtaan tie 474

62800 Vimpeli

On lähes identtinen edellisen kohteen 12 kanssa. Kohde sijaitsee Huosianmaankallion Moskuaa kohti viettävällä koillisrinteellä. Kaivanto on noin 100 metriä pitkä ja neljästä seitsemään metriä leveä. Oja on samansuuntainen kuin edellinenkin.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 16.5. ja 22. - 25.5.1995

NEGATIIVIT: -

DIAT: -

PIIRROKSET: -

Kohde 14, Huosianmaankallio

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989

X: 7007 17

Y: 2503 82

Z: > 130 m/mpy

Kunta: Vimpeli

Kylä: Sääksjärvi

Kyläkunta: Hallapuro

Talo/tilus: Myllykangas

Kohde: Mahdollinen rakennuksen paikka

Rek.nro: -

Omistaja: -

Neliönmuotoinen hiekkakuoppa Pikitien eteläpuolella. Kohde sijaitsee muutaman metrin päässä kohteesta 10. Kuopan reunalla näkyy tiiliä, mutta koekaivauksessa ei löydetty rakenteita. Kuoppa saattaa olla pelkkä sora-kuoppa tai sitten se liittyy läheiseen uuniin (kohde 10). Kuoppa saattaa myös olla Haarasen veljesten paja, jonka useimmat haastateltavat kertoivat sijainneen näillä main. Pajaa käytettiin mm. louhoksella tarvittujen poranterien teroittamiseen.⁵⁰

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 22.5.1995

---

⁵⁰ Kalkinpolttajien haastattelu 1995, mm. Louhema.

NEGATIIVIT: -

DIAT: -

PIIRROKSET: -

Kohde 15, Fellmanin tie

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989

X: 7007 18

Y: 2503 84

Z: -

Kunta: Vimpeli

Kylä: Sääksjärvi / Valtionmaa

Kyläkunta: Hallapuro

Talo/tilus: Kulkee usean palstan läpi

Kohde: Fellmanin tie

Rek.nro: -

Omistaja: -

Kalkinpoltoon liittyvä tiejäännös Huosianmaankallion ja Moskovan palstojen rajalla. Tieura johtaa Pikitieltä luoteeseen ja sivuaa Huosianmaankallion koillisrinteen reunaa. Paavo Hallapuron mukaan tie on aikanaan johtanut Sääksjärven kylään ja toiminut Vesterpakan ainoana siiteenä Sääksjärvelle.⁵¹ Perimätiedon mukaan Vesterpakan ensimmäiset kalkinpolttajat ovat kulkeneet juuri tätä tietä pitkin kalkkikallioille. Tie on nykyään ruohotunut metsäkoneiden käyttämä ura. Peruskartan mukaan tie päättyy noin 1,5 kilometrin päähän Talpakan kankareen reunaan.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 20.9.1995

NEGATIIVIT: -

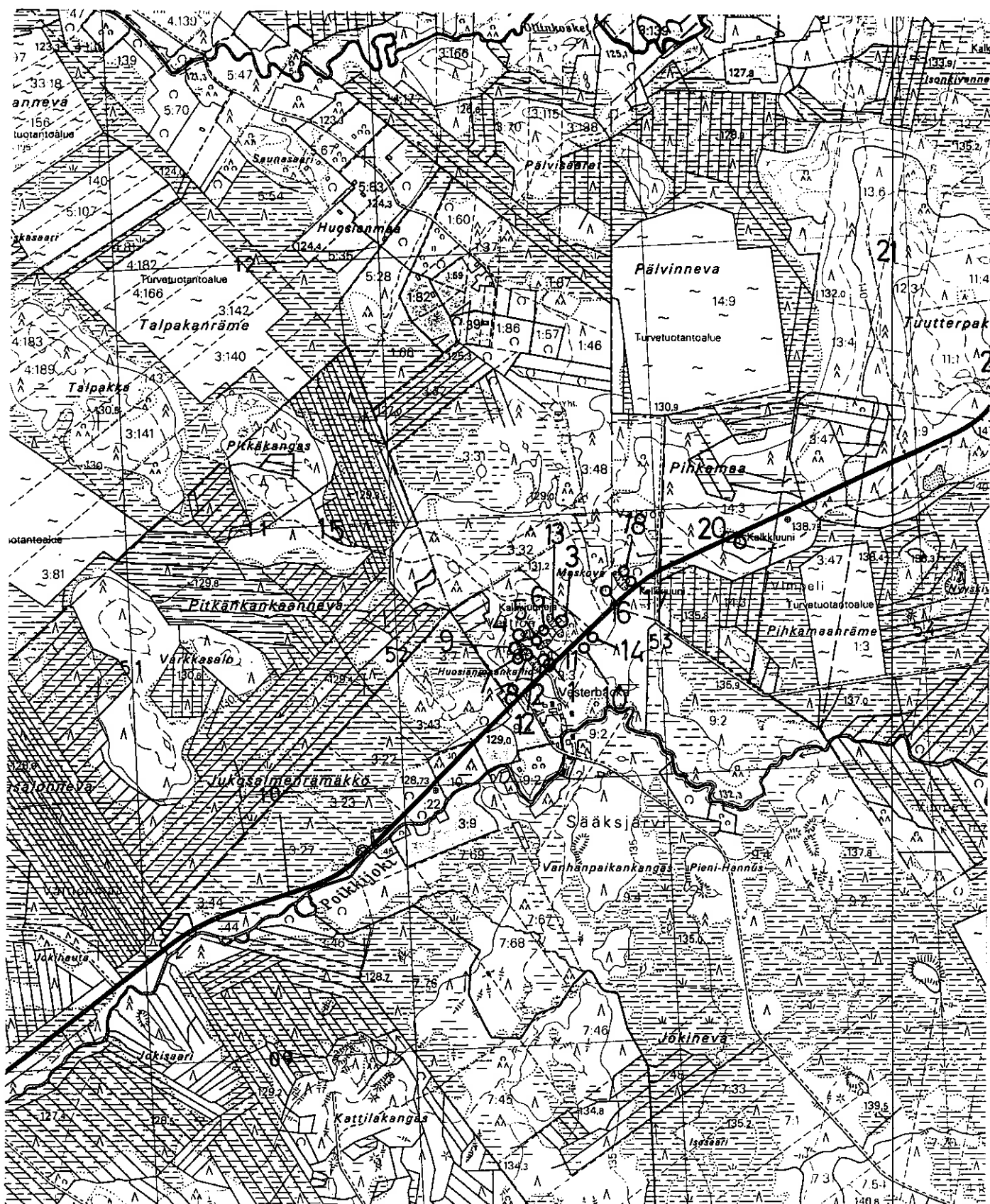
---

⁵¹ Hallapuro 20.5.1995.

DIAT:

PIIRROKSET: Merkitty yleiskarttaan 1:1000, K. Peltonen ja
V.-P, Suhonen 22.5. - 25.5. ja 26.9.1995. MV:RHOA.

233103 HALLAPURO

Kuva 11. Moskuankallion alue.

B) MOSKUANKALLIO, KOHTEET 16 - 19

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
 X: 7007 28 - 64
 Y: 2503 86 - 2504 10
 Z: 130 - 135 m/mpy

Kunta: Vimpeli
 Kylä: Sääksjärvi / Valtionmaa
 Kyläkunta: Hallapuro
 Talo/tilus: Useammasta palstasta koostuva alue
 Kohde: Useita kohteita 16-19

Rek.nro: -
 Omistaja: Useita omistajia
 Vuokraaja: Alueella Nord-Kalk Oy:n kaivospiiri

Moskuan eli Moskovan alue sijaitsee noin puoli kilometriä itään Huosianmaankalliosta. Alue on pinta-alaltaan Huosianmaankalliota huomattavasti pienempi, ja profiililtaan hyvin loiva, lähes tasainen. Kasvisto alueella on pääasiassa tiheää ja nuorta sekametsää. Alue on alunperin ollut laajempi, mutta kallion kaakkoisosa on jäänyt Hallapuro - Vimpeli -tien alle. Nykyinen Moskuan kalliion alue muodostaa tiensuuntaisen, enimmillään noin sata metriä syvän ja reilut pari sataa metriä pitkän vyöhykkeen tien pohjoispuolelle. Länsi- ja pohjoispuolelta aluetta rajaa soinen maa, ja itäänpäin mentäessä peruskallio painuu syvemmälle maan sisään maaston muuttuessa kiviseksi kankaaksi.

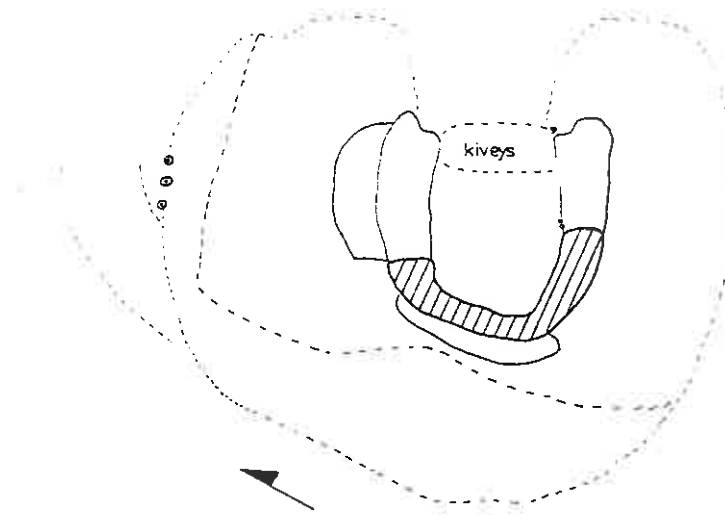
Moskuan kalkkikivi on samaa esiintymää kuin Huosianmaankallio, mutta alueiden välillä peruskallio painuu välillä syvemmälle siten, että Moskuan ja Huosianmaankallion väliin jää soinen metsäpalsta. Nykyisellään Moskuassa ei runsaasta kasvillisuudesta johtuen ole avokallioita, mutta vuonna 1919 laadittuun karttaan avokallioksi merkitty alue vastaa osapuilleen nykyistä lou-

hosvyöhykettä (ks yleiskartta Huosianmaan- ja Mosku-
ankallioiden alueesta).⁵²

Kalkinpolton muistoina Moskuassa on jäljellä kaksi
ehjää kalkkiuunia, kalkkitehtaan jäännökset ja joukko
louhoksia. Lisäksi alueelle on kaivettu yksi iso koeoja.

---

⁵² Eskola et al. 1919, s.120.

Moskuankallio, kohde 16, Uuni 1

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	3,0 m
Uunin sisätilan korkeus:	n. 3,5 m
Pesän syvyys:	4,5 m
Sisätilan leveys:	>3,5 m
Ura:	3,0 m
Uunin leveys päällä:	3,5 m
Seinämien leveys:	1,5 m
Kummun halkaisija:	15 m

Kohde 16, Moskuankallio, uuni 1

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
X: 7007 36
Y: 2503 94
Z: 135 m/mpy

Kunta: Vimpeli
Kylä: Sääksjärvi
Kyläkunta: Hallapuro
Talo/tilus: Kalkkimaa
Kohde: Uuni 1

Rek.nro: 934-403-3-3 - 3-11
Omistaja: Nord-Kalk Oy
 Kalkkitehtaantie 474
 62800 Vimpeli

Läntisempi Moskuan uuneista sijaitsee lähellä yhteismaan ja Valtionmaan rajaa, noin 350 metrin päässä Fellmanin uuneilta Hallapurolle päin. Uunille on tieltä matkaa noin 50 metriä.

Uunia ympäröi tiheä ja nuori koivuviita. Uunin ympärillä ja takana on laajoja kaivantotoja, joista ainakin osasta on louhittu kalkkia. Uuni onkin mahdollisesti perustettu kalkkilouhokseen, mutta sisäseinien runsaan lasittumisen vuoksi tästä ei voi saada täyttä varmuutta.

Uunia ympäröi huomattavan korkea jätekalkista muodostunut kumpu. Kumpua on tasattu uunin takaa sen länsipuolelta ja pohjoispuoleiselta sivulta. Näin on saatu aikaan rampit joita pitkin on voitu kulkea uunin päälle. Kumpua on myös tuettu pystypaaluin pohjoispuolelta. Kummun etureuna on sortunut osittain. Sortumakohdassa voi havainnoida kummun stratigrafiaa, joka näyttää muodostuvan vuorottelevista hiili- ja kalkki-kerroksista.

Uuni on pohjakaavaltaan tasasuhtainen, muodoltaan lähinnä pyöreähkö hevosenkenkä. Uunin pesän seinämät

avautuvat hieman ylöspäin. Pesä on ladottu pyöreistä luonnonkivistä, mutta latomuksen yksityiskohdista tai mahdollisista rakennusvaiheista on mahdotonta saada selvää kivien lasittumisen ja rapautumisen vuoksi. Uunin mahdolliset arinarakenteet ovat peittyneet rapautuneeseen kiveen ja uuniin kertyneeseen lehtiroskaan. Uunin suuaukkoa peittää palaneen kalkin muodostama kasa.

Uunin harja kohoaa noin puolesta metristä metriin uunikummun yläpuolelle. Harja on ladottu kivistä ja muodostaa selkeän lierin. Harja on sikäli poikkeuksellinen, että sen sivut ovat tasakorkuiset, mutta takaosa on noin puoli metriä sivuja korkeammalla. Harja on takaosasta lisäksi kaksinkertainen.

Harjan ulkopuolelle on kasattu lähes koko takakaarteiden matkalta kivilatomus. Kivilatomuksen ja harjan ulkoreunan väliin jäävä osa on täytetty pääasiassa palaneesta kalkista koostuvalla massalla. Latomuksen funktiota on vaikea päätellä, mutta on mahdollista, että se on tehty takaseinän tukemiseksi tai sitten kyseessä on uunin jonkin aiemman rakennusvaiheen jäännös joka on jäänyt ulommas kun uunin harjaa on uudistettu.

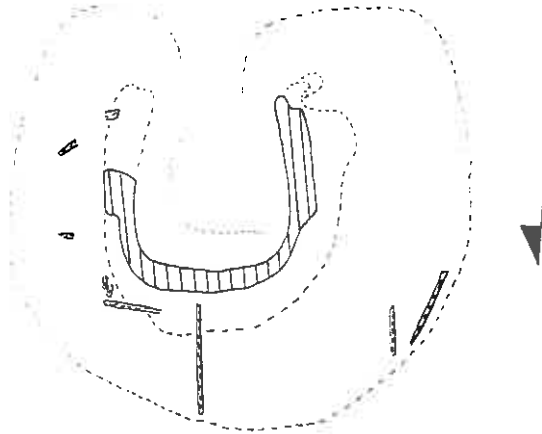
Uuni on yleensä ottaen hyväkuntoinen eivätkä kasvit ole päässeet vahingoittamaan sitä. Uunin vaiheista tai siihen liittyvästä henkilöhistoriasta ei ole tietoa.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI: K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 18. ja 19.9.1995

NEGATIIVIT: 113 734

DIAT: 35 889 - 35 892

PIIRROKSET: Inventointipiirros 1:100, V.-P. Suhonen 19.9.1995. MV:RHOA.

Moskuankallio, kohde 17, uuni 2

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	3,0 m
Uunin sisätilan korkeus:	3,5 m
Pesän syvyys:	4,5 m
Sisätilan leveys:	3,5 m
Ura:	2,5 m
Uunin leveys päällä:	4,0 m
Seinämien leveys:	> 1 m
Kummun halkaisija:	12 m

Kohde 17 , Moskuankallio, uuni 2

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
X: 7007 40
Y: 2504 01
Z: 135 m/mpy

Kunta: Vimpeli
 Kylä: Valtionmaa
 Kyläkunta: Hallapuro
 Talo/tilus: Huosianmaankallion lehtojensuojelu-
 alue
 Kohde: Uuni 2

Rek.nro: Jm1
 Omistaja: Metsähallitus / Länsi-Suomen puisto-
 alue
 PL 22
 44501 Viitasaari

Vuokraaja: Nord-Kalk Oy
 Kalkkitehtaantie 474
 62800 Vimpeli

Uuni sijaitsee kohteesta 16 vajaan sata metriä itään, noin 20 metriä Pikitien pohjoispuolella. Lehdetörmään aikaan uuni näkyy selvästi tielle. Kuten edellä esiteltä uuni, on tämäkin rakennettu kalkkilouhosten keskelle. Uunia ympäröi nuori ja harva sekametsä.

Uunin kumpu koostuu lähes valkoisesta jätekalkista joka erottuu hyvin maastosta. Uunin kumpu on korkea ja jyrkkä, eikä uunin harja nouse puolta metriä kummun yläreunaa korkeammalle. Kummun rinteillä näkyy uunia kiertäneen nyt jo pahoin hajonneen hirsirakenteen jäänteitä. Kumpu on hyvin pehmeä ja koko ajan sortuva.

Uunin seinät on ladottu luonnonkivistä. Seinämistä erottuu selvästi eri rakennusvaiheita ja ladonnan yleisvaikutelma on kirjava. Uunin lännenpuoleinen si-

säseinä on suora ja ladonnaltaan yhtenäinen koko korkeudeltaan ja eroaa muista uunin seinistä. Seinän voi-kin tulkita yhdeksi rakennusvaiheeksi, jolloin koko seinä on rakennettu yhdellä kertaa uusiksi. Uunin itäpuolisessa sivuseinässä ja peräseinässä seinien yläosa on ladottu noin metrin korkeudelta eri tavalla kuin seinän alemmat osat. Yläosan ladontaan on käytetty myös kalkkikiviä, jotka ovat rapautuneet muita kiviä pahemmin.

Pohjamuodoltaan pesä on aavistuksen verran hevosenkänkämäinen. Pesän pohja on peittynyt seinistä irronneisiin kiviin, mutta sen takaseinämää ja oikeaa sivuseinämää näyttäisi kiertävän matala penkka, joka saattaisi olla osa arinanjäännteitä.

Uunin yleiskunto on huono, ja hirsirakenteen petettyä sen ulkovallit ovat jääneet alttiiksi rapautumiselle. Myös uunin sisäosat ovat alttiina rapautumiselle ja siitä aiheutuville sortumille.

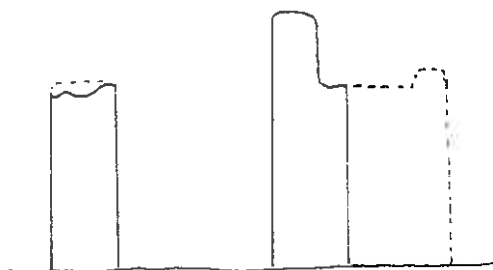
TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K.Peltonen, V.-P. Suhonen ja R. Ylönen 18. ja 19.9.1995

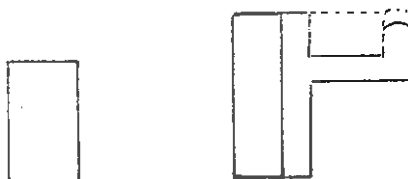
NEGATIIVIT: 113 735

DIAT: 35 893 - 35 897

PIIRROKSET: Inventointipiirros 1:100, V.-P. Suhonen 19.9.1995. MV:RHOA.

Betoninen jalusta sivulta

Sama päältä

Moskuankallio, kohde 18, Kalkkitehdas

Kohde 18 , Kalkkitehdas

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
 X: 7007 44
 Y: 2504 00
 Z: 135 m/mpy

Kunta: Vimpeli
 Kylä: Valtionmaa
 Kyläkunta: Hallapuro
 Talo/tilus: Moskua
 Kohde: Kalkkitehdas

Rek.nro: Jm1
 Omistaja: Metsähallitus / Länsi-Suomen puisto-
 alue
 PL 22
 44501 Viitasaari

Vuokraaja: Nord-Kalk Oy
 Kalkkitehtaantie 474
 62800 Vimpeli

Kohteen 17 länsipuolella, noin 30 metrin päässä sijainneen kalkkitehtaatan jäännökset.

Tehtaasta ei maastossa ole jäljellä kuin koneiden kiinnittämiseen käytetyt kaksi betonista valettua pilaria. Pilarit ovat noin 1,5 metriä korkeita ja sijaitsevat aivan vierekkäin. Pilareiden ympärillä voi aavistaa rakennuksen kivijalan jäänteet, mutta paikalle kasvanut tiheä kuusikko estää kuitenkin tarkemman havainnoinnin.

Kerrotun mukaan tehdas toimi paikalla sodan jälkeen, lähinnä vuosina 1946-48. Tehdas valmisti jauhettua kalkkia, mutta toiminta kuitenkin kaatui varsin pian aloittamisen jälkeen. Eri kertojat ovat arvioineet syitä toiminnan epäonnistumiseen, mutta suurimmaksi kompastuskiveksi näyttävät muodostuneen riitaisuudet

eri omistajien välillä. Omistuspohjaltaan kyseessä oli lähinnä osakeyhtiö, jonka yhtenä osakkaana oli Ruskealan Marmori Oy. Muut osakkaat tulivat lähiseudun eri taloista. Maastossa näkyvät pilarit toimivat koneellisten kalkkimyllyjen kiinnittiminä.⁵³

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K.Peltonen ja V.-P. Suhonen 19.9.1995

NEGATIIVIT: 113 736

DIAT: 35 898

PIIRROKSET: Mittaus 1:50 , V.-P. Suhonen 19.9.1995.

MV:RHOA.

---

⁵³ Kalkinpolttajien haastattelu, esim. Ylinen.

LOUHOKSET

Huosianmaankallion louhoksiin verrattuna Moskuan louhokset ovat pienialaisia ja matalia. Louhokset muodostavat rikkonaisen kokonaisuuden josta on tiheän kasvillisuuden vuoksi vaikea saada käsitystä. Kuten Huosianmaankalliollakin, seuraavat louhokset Moskuassakin kalkkijuonteita. Louhosten joukosta ei erotu yhtään yksilöllisempää, eikä tällaista kohdetta ole noussut haastatteluissakaan esiin. Ainoaksi kalkin louhintaan liittyväksi kohteeksi onkin Moskuasta siten otettu alla esitelty koeoja.

Kohde 19 , Koeoja

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989

X: 7007 26

Y: 2504 00

Z: -

Kunta: Vimpeli

Kylä: Valtionmaa

Kyläkunta: Hallapuro

Talo/tilus: Moskuankallion lehtojensuojelualue

Kohde: Koeoja

Rek.nro: Jm1

Omistaja: Metsähallitus / Länsi-Suomen puisto-
alue

PL 22

44501 Viitasaari

Vuokraaja: Nord-Kalk Oy

Kalkkitehtaan tie 474

62800 Vimpeli

Kuten Huosianmaankalliollekin on Moskuankin kaivettu pitkä kaakko-luode -suuntainen koeoja. Oja on alunperin jatkunut tien toiselle puolen, mutta tie on kat-

kaissut sen. Oja on noin 80 metriä pitkä ja neljästä viiteen metriä leveä. Syvyyttä ojalla on keskimäärin pari metriä.

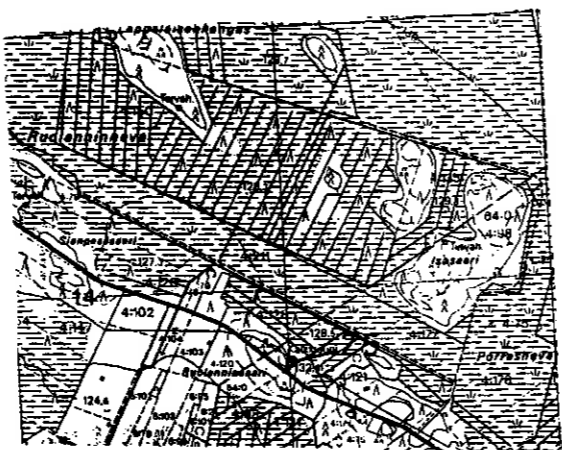
TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K.Peltonen ja V.-P. Suhonen 19.9.ja 26.9.1995

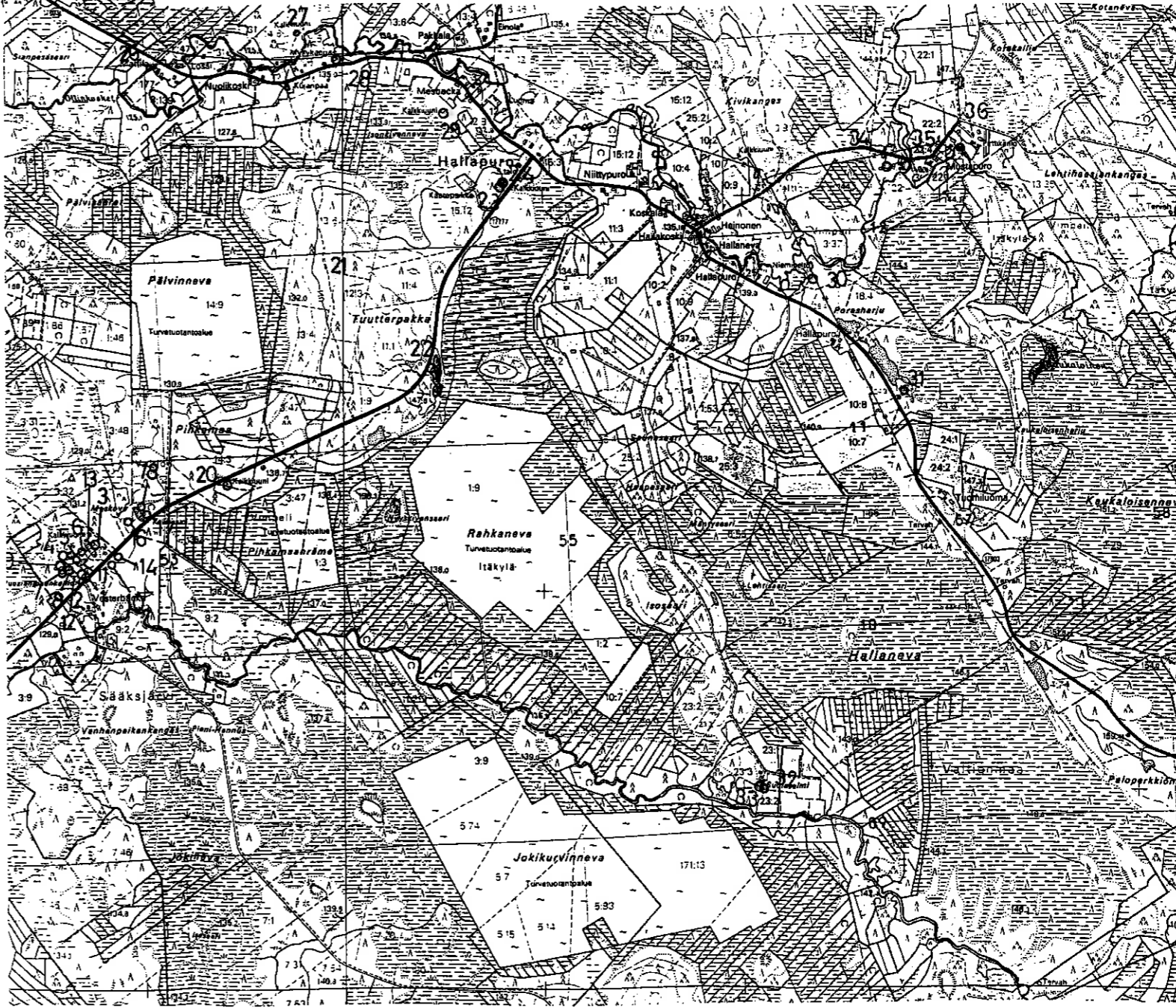
NEGATIIVIT: -

DIAT: -

PIIRROKSET: -

2332 01 PELTOKANGAS

233103 HALLAPURO

Kuva 12. Hallapuron alue.

6.2 HALLAPURON ALUE

Vesterpakan koillispuolelle jäävä Sääksjärven kylään kuuluvan Hallapuron kyläkunnan uunit muodostavat laaja-alaisen kokonaisuuden johon kuuluu 17 ehjää tai tuhoutunutta uunia, noin 8 x 4 kilometrin suuruisella alueella. Uuneille on yhteistä, että ne ovat kaikki olleet hallapurolaisten talojen käytössä ja, että niihin tarvittu kalkki on saatu Vesterpakasta. Vesterpakan uuneista Hallapuron uunit on erotettu tässä raportissa sillä perusteella, että ne sijaitsevat erillään kalkkilouhoksista ja on rakennettu yksityiselle maalle.

Kohde 20, Pihkamaan uuni

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
X: 7007 54
Y: 2504 44
Z: 140 m/mpy

Kunta: Vimpeli
Kylä: Sääksjärvi
Kyläkunta: Hallapuro
Palsta: Mustakorpi
Kohde: Pihkamaan uuni

Rek.nro: 934-403-14-3
Omistaja: Saxo Oy
 77350 Montola

Uuni sijaitsee noin kilometrin päässä Huosianmaankalliolta itään, Hallapurolle vievän tien varressa. Paikalla on hiljattain tehty laaja avohakkuu, minkä vuoksi ympäristöään korkeammalla loivalla kumpareella seisova uuni erottuu selvästi maastosta. Maasto uunin ympärillä on tasaista kangasta. Uunin kaakkoispuolelta

kulkee Hallapuron suuntaan vievä metsätie, joka mahdollisesti saattaa olla vanhan Vesterpakan tien pohja.

Uunin pesässä on nähtävissä jäänteet arinasta, mutta muuten sen pohja on peittynyt seinistä irronneisiin kiviin ja rapautuneeseen hiekkaan. Uunin seinämät ovat osittain lasittuneet poltettaessa. Muodoltaan uunin pesä on hevosenkenkämäinen.

Uunia ympäröivä valli koostuu jättekalkista ja kivistä. Vallin seinämiä on tuettu hirsikehikolla, joka on myöhemmin sortunut. Parhaiten hirsikehikko on säilynyt uunin itäsivulla, jossa alunperin pysty hirsiseinäämä on valahtanut vaakatasoon täytekalkin painosta.

Uunin ympärillä, osittain sammaleen peitossa on havaittavissa jättekalkkia noin neljän metrin säteellä. Kalkki on ilmeisesti peräisin poltoista, mutta minäkäänlaisen kalkkiladon tms. rakenteen jäänteitä paikalla ei ole näkyvissä.

Veikko Nuolikosken kertoman mukaan uuni on hänen isoisänsä Antti Nuolikosken rakentama, joskus 1920-luvulla. Viimeisen polton ajankohdasta ei ole tietoa. Uunia on kutsuttu myös Jussin uuniksi.⁵⁴

Huosianmaankallion - Moskuan kalkkiesiintymä jatkuu osittain Pihkamaan alueelle. Alueen omistaakin Montolalainen Saxo Oy, joka kuten Nord-Kalk, toimii kalkki-alalla. Alueelle on mahdollisesti tehty kaivosvaraus.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 20.5.1995

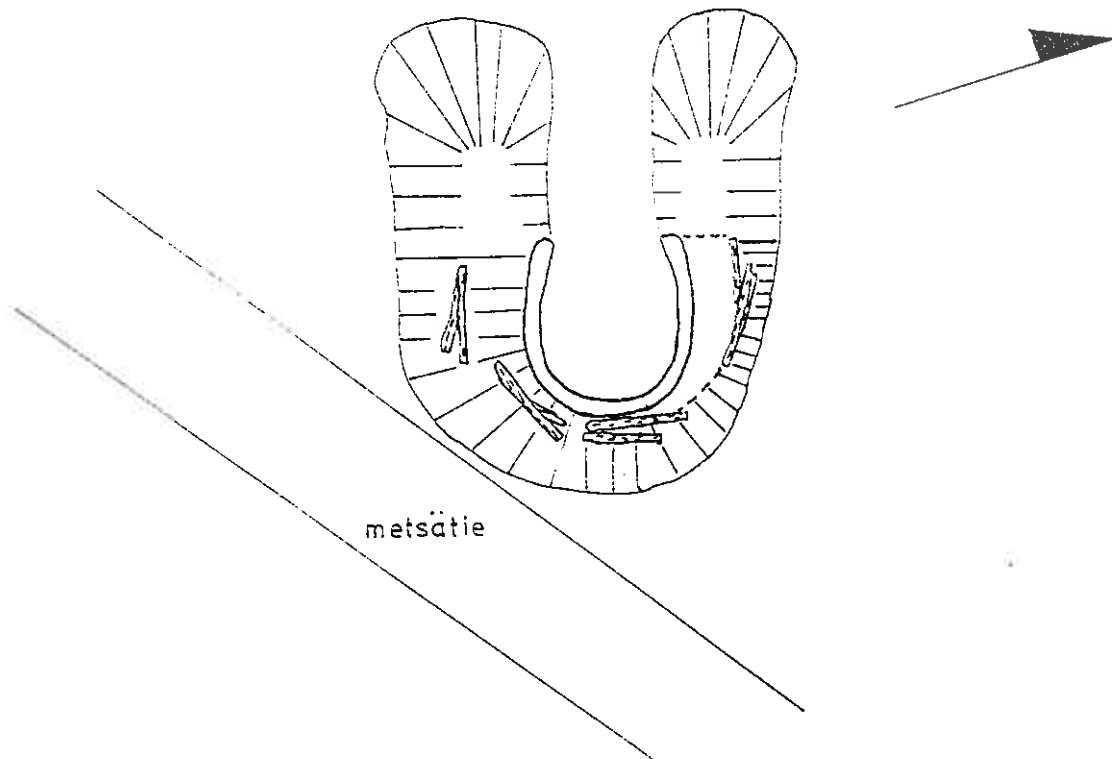
NEGATIIVIT: 113 686 - 687

DIAT: 35 899 - 900

PIIRROKSET: Inventointiluonnos 1:200, V.-P. Suhonen 20.5.1995. MV:RHOA.

---

⁵⁴ Veikko Nuolikoski 20.5.1995.

Pihkamaan uuni, kohde 20

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	3 m
Uunin sisätilan korkeus:	2,3-3,0m
Pesän syvyys:	4,2m
Sisätilan leveys:	3,6m
Ura:	5,6m
Uunin leveys päällä:	3,8m
Seinämien leveys:	0,4m
Kummun halkaisija:	10 m

Kohde 21 ,Kalkkitie

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
X: 7007 94
Y: 2505 02
Z: -

Kunta: Vimpeli
 Kylä: Sääksjärvi
 Kyläkunta: Hallapuro
 Palsta: Kulkee usean palstan kautta
 Kohde: Kalkkitie

Rek.nro: -
 Omistaja: -

Pikitieltä lähtevä metsätie, vajaan kilometrin Pihkamaan uunilta Hallapurolle päin. Tien vasemmalta puolen lähtevää uraa pitkin on ajettu kalkkia Vesterpakasta Pakkalan uuneille (ks. jäljempänä kohde 28).⁵⁵ Tieura osoittautui inventoinnissa melko vaihtelevakuntoiseksi metsätieksi, joka paikoitellen näkyi lähinnä pyöräparin jättämänä polkuna. Tie päättyy Pakkalan uunien lähistölle, Hallapuro-Sääksi -tien eteläpuolelle.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 19.9.1995

---

⁵⁵ Pakkala ja Ylinen 20.5.1995.

Kohde 22, Jalamarin uuni

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
 X: 7008 12
 Y: 2505 44
 Z: 142,5 m/mpy

Kunta: Vimpeli
 Kylä: Sääksjärvi
 Kyläkunta: Hallapuro
 Talo/tilus: -
 Kohde: Jalamarin uunin paikka

Rek.nro: -
 Omistaja: -

Uuninpaikka Vimpeli-Hallapuro -tielinjalla, noin kaksi kilometriä Vesterpakalta Hallapurolle päin. Uuni on sijainnut Tuutterpakan hiekkakankaan itäreunalla, mahdollisesti rinteessä. Uunin voi paikallistaa tienpenkassa näkyvän palaneen kalkin ja tulipesien jäänteiden perusteella. Tien rakentaminen ja soranotto ovat muutaneet kuitenkin paikkaa siinä määrin, ettei uunin koosta tai topografiasta voi tehdä tarkkoja päätelmiä.

Paikan löytämisessä ja identifioinnissa auttoivat Tarmo Louheman ja Paavo Hallapuron antamat tiedot.⁵⁶

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 20.9.1995

NEGATIIVIT: -

DIAT: 35 901

PIIRROKSET: Ei dokumentoitu

---

⁵⁶ Louhema 22.5.1995 ja Hallapuro 19.9.1995.

Kohteet 23-24, Koskelaisen uunit

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
X: 7009 08
Y: 2505 80
Z: 140 m/mpy

Kunta: Vimpeli
 Kylä: Sääksjärvi
 Kyläkunta: Hallapuro
 Palsta:
 Kohde: Koskelaisen uunit (uuneilla samat
 koordinaatit, välimatka <20m)

Rek.nro: 934-403-15-12
 Omistaja: Katri-Helena Purosaari
 Porasentie 56
 62800 Vimpeli

Kahden uunin muodostama kohde lähellä Hallapuron risteystä. Uunit sijaitsevat lähekkäin noin kymmenen metrin päässä toisistaan, lähes kulmittain. Uunit on merkitty peruskartalle.

Uunien ympäristö on mäntyä kasvavaa hiekkakangasta, jonka loivaan, noin 4-5 metriä korkeaan rinteeseen ne on rakennettu. Uunien ympäristössä on lukuisia kairantoukkoja, jotka ovat kuitenkin pääsääntöisesti syntyneet myöhemmän hiekan- ja soranoton yhteydessä, eivätkä siten liity uuninrakentamiseen.⁵⁷

Aimo Mässbackan mukaan uuneja on kutsuttu Koskelaisen uuneiksi ja suurempaa uuneista myös Norolan Leanterin tai Leanterin uuniksi. Nimien alkuperää Mässbacka ei osannut kertoa, mutta epäili nimen muuttuneen Koskelaiseksi myöhemmissä tilanjaoissa.⁵⁸ Suuremman

---

⁵⁷ Purosaari 21.5.1995.

⁵⁸ Mässbacka 20.5.1995.

uunin lempinimenä on ollut myös Pönttöuuni, lähinnä kai uunin pyöreästä muodosta johtuen. Haastattelututkimuksessa kävi ilmi, että uunin muodolla on jäljitetty teollisia sylinteriuuneja, mutta käytännössä se ei kuitenkaan osoittautunut toimivaksi, sillä sen perinteistä suljetumpi muoto vaikeutti uunin täyttöä ja purkua.⁵⁹

Maanomistaja kaavailee paikalle tiettävästi omakotitaloa, mutta mitään aikataulua hankkeella ei toistaiseksi ole.⁶⁰

Kohde 23, (Norolan) Leanterin uuni

Suurempi ja läntisempi uuneista. Uunin pesä on huomattavan syvä, ja se on perustettu maahan kaivettuun kuoppaan. Pesää on korotettu kivilatomuksella, latomalla pesän yläharja noin 1-1,5 metrin korkeudelta yhdenmukaisesti. Tämä ladonta on ilmeisesti viimeisen polton yhteydessä tehty korotus. Muuten uunin seinämät ovat sulaneet pahoin eikä muista mahdollisista rakennusvaiheista voi tehdä päätelmiä. Uunin harja on lähes pyöreä ja uunin pesä kaartuu pohjalla hevosenkengän muotoiseksi. Uuni levenee ylöspäin siten, että harjalla pesän leveys on yli neljä metriä kun se pesän pohjalla on vain noin 3,5 metriä.

Mäen päällä, uunin lounaispuolella on matala ramppi, jonka kautta uunin purku on tapahtunut. Polton jälkeisen purkamisen helpottamiseksi uunin harjaa on takaa, rampin kohdalta, madallettu parin kivivarvin verran. Uunin harja nousee tällä kohtaa noin 1,5 metriä maanpinnan yläpuolelle. Kun harjaa ympäröivä valli otetaan huomioon, voidaan päätellä, että vähintään puolet uunin pesän syvyydestä on kaivettu rinteeseen.

Uunin suuta reunustavat suuret jättekivikasat muodostavat toista metriä korkeat vallit uunin suuaukon molemmin puolin. Uunin suupielet on ladottu huolelli-

---

⁵⁹ Kalkinpolttajien haastattelu 1995, Mässbacka ja V. Hallapuro.

⁶⁰ Purosaari 21.5.1995.

sesti laattamaisista kivistä. Etelänpuoleinen (edestä katsottaessa vasen) suupieli on kuitenkin romahtanut sisään, ja vain sen alaosissa on nähtävissä latomusta. Oikea suupieli on sitä vastoin kokonaan ehjä.

Uunia on tuettu rakennettaessa hirsikehikolla, minkä jäänteitä on nähtävissä uunia ympäröivillä valleilla. Kehikko on parhaiten säilynyt uunin pohjoispuolella, missä kaatuneet hirret ovat valuneet kasaan. Kehikko ulottuu uunin eteen peittäen vasemmanpuoleisen suupielen osittain. Tämä antaa olettaa, että suupieli on joko romahtanut jo ennen viimeistä polttoa, jolloin uunin suuta on jouduttu tukemaan hirsin tai sitten uuni on polton aikana ollut myös edestä suljettu.

Uunin pohja on peittynyt seinistä irronneisiin kiviin ja hiekkaan, eikä varsinaista arinarakennetta ole havaittavissa. Uunin pohjalla on kuitenkin kivien ja maan seassa erilaisia palaneita rataakiskonkappaleita, mikä viittaa arinaraudoituksen käyttöön.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

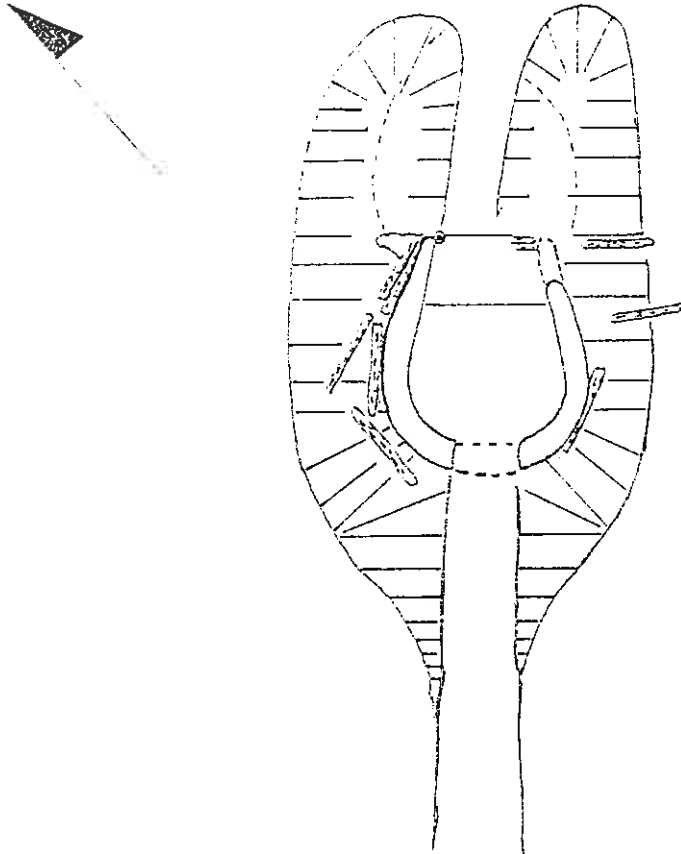
K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 21.5.1995

NEGATIIVIT: 113 688 ja 690

DIAT: 35 902 - 35 908

PIIRROKSET: Inventointiluonnos 1:200, V.-P. Suhonen
21.5.1995. MV/RHOA.

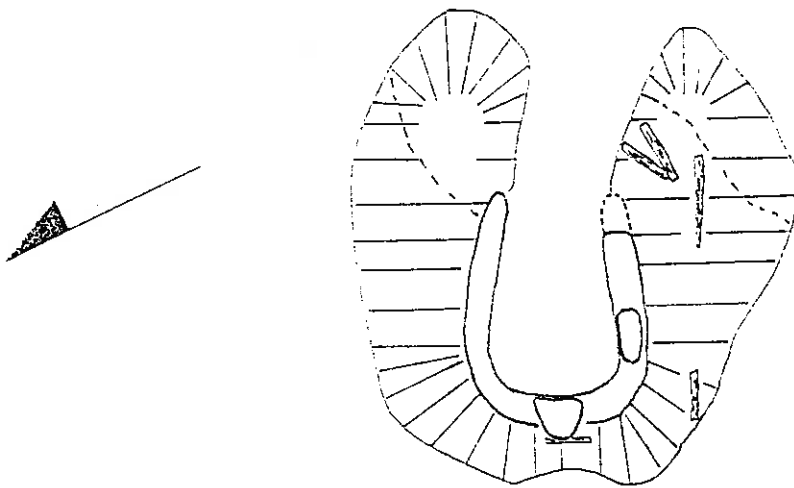

Leanterin uuni, kohde 23

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	2,6 m
Uunin sisätilan korkeus:	4,3 m
Pesän syvyys:	5,6 m
Sisätilan leveys:	4,2 m
Ura:	3,0 m
Uunin leveys päällä:	4,4 m
Seinämien leveys:	n.0,8 m
Kummun halkaisija:	9,6 m

Pienempi uuni, kohde 24

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	2,6 m
Uunin sisätilan korkeus:	n. 2,9 m
Pesän syvyys:	5,2 m
Sisätilan leveys:	3,4 m
Ura:	n. 5 m
Uunin leveys päällä:	4,0 m
Seinämien leveys:	n. 0,6 m
Kummun halkaisija:	n. 10 m

Kohde 24, Pienempi uuni

Pienempi Koskelaisen uuneista sijaitsee edelliseen nähden kulmittain noin kymmenen metriä pohjoiseen, samassa rinteessä. Rinne on tällä kohtaa loivempi, minkä vuoksi uuni muodostaa noin kolme, neljä metriä korkean kummun.

Uunia on myöhemmin käytetty kaatopaikkana, mutta pesässä on yhä havaittavissa roskien ja seinistä rapautuneen hiekan ja kalkin seassa arinan hahmo. Edelliseen uuniin verrattuna pohjan muoto on kulmikkaampi.

Uunin seinämät levenevät ylöspäin, samoin kuin suuremmassakin uunissa. Uunin suut on ladottu paksuista kivilaaioista. Kumpikin pielistä on säilynyt ehjänä. Pesän seinämät ovat lasittuneet pahoin eikä eri rakennusvaiheista voi tässäkään tehdä päätelmiä.

Uunin harja on osittain sortunut alas, mutta takaseinän keskikohdalle on jäänyt noin metrin mittainen muita seinämiä korkeampi osa. Kohta lienee sattumalta korkeampi, sillä kerrotun mukaan takaseinämien keski-kohta on yleensä tehty matalammaksi poltetun kalkin tyhjentämisen helpottamiseksi.

Uunia kiertävä kumpu näyttää muodostuvan jätekalkista, mutta seassa on ilmeisesti käytetty myös hiekkaa, sillä uunin takaa ja ympäriltä on kaivettu maata, noin kahden metrin levyiseltä vyöhykkeeltä. Uunin edustalla kumpu muodostaa suuaukkoa reunastavat vallit, jotka koostuvat osittain palaneista kalkkikiven kappaleista.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 21.5.1995

NEGATIIVIT: 113 689

DIAT: 35 909

PIIRROKSET: Inventointiluonnos 1:200, V.-P. Suhonen
21.5.1995. MV:RHOA.

Kohde 25, Sianpesäsaari

Peruskartta: 2332 01 PELTOKANGAS, 1992
 X: 7010 32
 Y: 2502 98
 Z: 130 m/mpy

Kunta: Vimpeli
 Kylä: Sääksjärvi
 Kyläkunta: Hallapuro
 Talo/tilus: Jokiranta

Kohde: Sianpesäsaaren uuni

Rek.nro: 934-404-64-0
 Omistaja: Seppo Mannila
 Tervatie 4
 62800 Vimpeli
 ja
 Matti Mannila

Sianpesäsaaren uuni on pohjoisin Hallapuron uuneista. Yksittäinen uuni sijaitsee Sääksjärvi-Hallapuro -tien varressa, noin nelisen kilometriä Hallapuroelta Sääksjärven suuntaan. Uuni sijaitsee noin 40 metriä tieltä sen oikealla puolen, suosta kohoavan mäen loivassa pohjoisrinteessä. Uuni ei näy tielle, mutta maamerkinä toimii sen yli kulkeva sähkölinja, joka seuraa Sääksjärvi-Hallapuro -tien linjausta. Uunin sijaintipaikan kartalle merkitty nimi on Ruolanninsaari, mutta paikalliset kutsuvat uunia Sianpesäsaaren uuniksi.⁶¹ Peruskartalle Sianpesäsaari on merkitty uunin paikalta noin puoli kilometriä Sääksjärvelle päin.

Uuni on osittain kaivettu rinteeseen siten, että maanpinnan yläpuolelle jää noin metrin korkea ja leveä, kivistä ladottu muuri, jota reunustaa matala maa-valli. Uunin kivistä ladottu peräosa on pyöreä, mutta

---

⁶¹ Pakkala ja Ylinen 20.5.1995.

suuaukon seinämät ovat luhistuneet sisään, joten pohjan muoto ei ole enää pääteltävissä. Uunin korkeus on nykyisellään noin neljä metriä, mutta sisään kertyneet kivet ja humus ovat voineet madaltaa sitä huomattavasti alkuperäisestä.

Uunin edustalla, sen pohjoispuolella, on huomattavan pitkä ja tasainen ura, joka leikkaa koko rinteen uunille saakka. Uran pituus on noin 14 metriä, ja se on syvimmillään uunin päässä kolme metriä, mutta laskee muutamaan kymmeneen senttiin suuaukollaan. Uran uunipuoleisessa päässä sen reunoille on kasattu matalat vallit jätekivistä. Ura ja uunin säilynyt peräseinä mukaanlukien kokonaisuus on päältäpäin aavistuksen verran paraabelin muotoinen.

Toivo Pakkalan ja Yrjö Ylisen muistaman mukaan uunin on rakentanut Elglandin perhe, mutta mukana on ollut myös muitakin osakkaita.⁶² Uunin rakentamisajankohdasta ja viimeisestä poltosta ei ole tietoa.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 18.5.1995

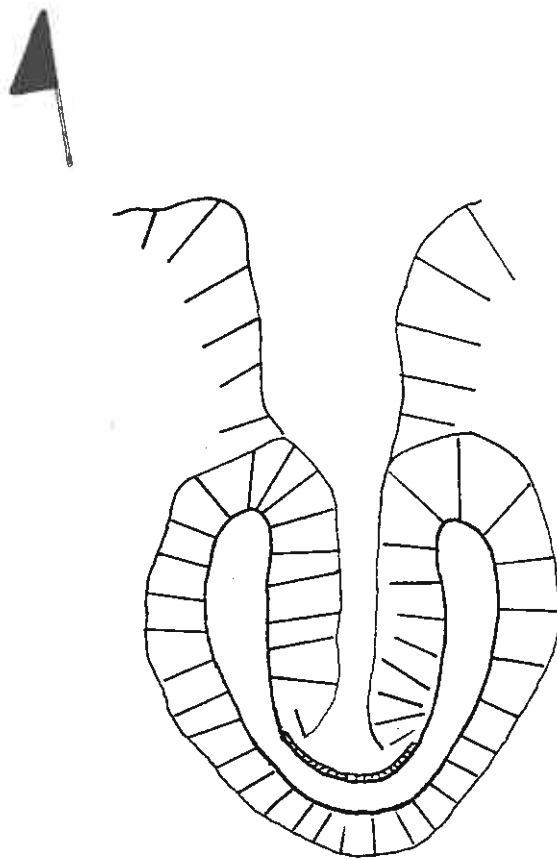
NEGATIIVIT: 113 668 - 671

DIAT: 35 911 - 35 916

PIIRROKSET: Inventointiluonnos 1:200 ja mittaus sekä pitkittäisleikkaus 1:100, V.-P. Suhonen ja K. Peltonen 18.5.1995. MV:RHOA

---

⁶² Ibid.

Sianpesäsaaren uuni, kohde 25

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	=
Uunin sisätilan korkeus:	n. 4 m
Pesän syvyys:	=
Sisätilan leveys:	n. 3,5 m
Ura:	n. 10 m
Uunin leveys päällä:	=
Seinämien leveys:	n. 1 m
Kummun halkaisija:	8,0 m

Kohde 26, Mattilan uuni

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
 X: 7009 38
 Y: 2504 02
 Z: 127,5 m/mpy

Kunta: Vimpeli
 Kylä: Sääksjärvi
 Kyläkunta: Hallapuro
 Talo/tilus: Mattila
 Kohde: Mattilan uuni

Rek.nro: 934-404-3-177

Omistaja: Matti Elglandin perikunta
 c/o Liisa Elgland
 Hallapuro
 62880 Sääksvesi

Yksittäinen uuni samannimisen talon pihamaalla. Mattilan talo sijaitsee alle kolmen kilometrin päässä Hallapuroelta Sääksjärvelle päin, tien vasemmalla puolen. Uuni sijaitsee talon pihapiirissä, navetan takana, pellon reunassa. Hallapuroelta Sääksjärvelle vievälle tielle on uunilta matkaa noin 50 metriä.

Uuni on rakennettu matalaan rinteeseen, kaivamalla se osittain maan sisään. Uunin pesä on ladottu kivistä ja sen mäkeen kaivettua osaa on korotettu metrin korkeudella ja puolitoista metriä leveällä harjalla, joka muodostaa selvän lierin. Toisin kuin monissa muissa uuneissa myös korotusosan ulkopuoli on ladottu kivistä. Harjan takaosassa, uunin sisäpuolella näkyy kivilä suljetun, noin puolitoista metriä leveän aukon ääriiviivat. Uuni muistuttaakin siten seinärakenteeltaan Huosianmaankallion kohdetta 2.

Pohjakaavaltaan uuni on pyöreä hevosenkenkä. Suhteessa halkaisijaansa pesä on korkea. Uunin pesä on peittynyt erilaisiin roskiin, joten esimerkiksi seini-

en kaltevuutta ei voi päätellä. Uunin suuaukot ovat pyöristyneet, mutta ilmeisesti ne kuitenkin eivät ole sortuneet, vaan peittyneet jätekalkkiin ja kasvijätteisiin. Kooltaan uuni on suhteellisen pienikokoinen.

Tiettävästi uuni on ollut Mattilan talon käytössä, mutta sen tarkemmasta historiasta ei ole tietoja.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

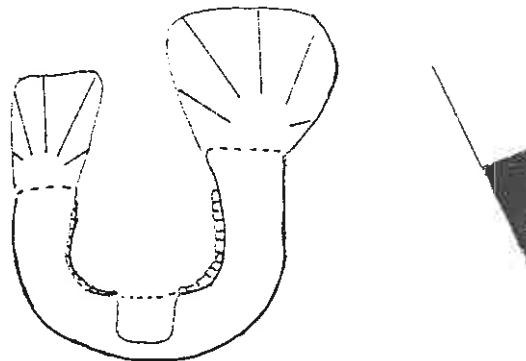
K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 18.5. ja 22.9.1995

NEGATIIVIT: 113 672 - 673

DIAT: 35 917 - 35 918

PIIRROKSET: Inventointiluonnos 1:200, V.-P. Suhonen
22.9.1995. MV:RHOA.

Mattilan uuni, kohde 26

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	3,6 m
Uunin sisätilan korkeus:	-
Pesän syvyys:	n. 4 m
Sisätilan leveys:	n. 4 m
Ura:	3,6 m
Uunin leveys päällä:	n. 6 m
Seinämien leveys:	1,6 m
Kummun halkaisija:	7 m

Kohde 27, Nuolikosken uuni

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989

X: 7009 82

Y: 2504 78

Z: < 137,5 m/mpy

Kunta: Vimpeli

Kylä: Sääksjärvi

Kyläkunta: Hallapuro

Talo/tilus:

Kohde: Nuolikosken uuni

Rek.nro: 934-403-14-8

Omistaja: Veikko Nuolikoski

Hallapurontie 756

62810 Savonjoki

Nuolikosken yksittäinen uuni sijaitsee lähellä samanimistä koskea, Porasenjoen pohjoispuolella, pari kilometriä Hallapuron risteyksestä Sääksjärvelle. Hallapuro - Sääksi -tieltä uunille pääsee kapeaa metsäautotietä, joka ylittää Porasenjoen hirsistä tehtyä siltaa pitkin. Uunin edustalla on lähes tasainen metsäaukio, jolle on raahattu useita autonhylkyjä.

Uuni on rakennettu noin pari-kolme metriä korkeaan mäntyä ja kuusta kasvavan hiekkakankaan rinteeseen. Uunin suupielet on muurattu kalkkilaastilla laattamaisista kivistä, mutta muuten seinät on ladottu ilman sideaineita pyöreistä luonnonkivistä. Uunin harja muodostaa selvän noin metrin korkean lierin, joka on kapeimmillaan uunin takaosassa, sen luoteispuolella, noin metrin levyinen ja suupielissä leveimmillään lähes pari metriä. Uunin sisäseinät ovat rapautuneet ja lasittuneet jonkin verran, mutta muuten hyväkuntoiset. Pohjamuodoltaan uuni on hevosenkengän muotoinen. Uunin pesän seinämät levenevät ylöspäin voimakkaasti, uunin

pesä onkin siten mittasuhteiltaan syvä ja suppilomainen.

Varsinaisia rakennusvaiheita ei seinämissä ole nähtävissä, mutta uunin harjan ladonta näyttää hieman erilaiselta yläosiltaan. Tämä noin metrin korkuinen ilmiö saattaa olla myöhemmin tehty korotusosa.

Uunin edustalle on kaivettu leveää, noin 1,5 metriä syvä ura, jota korostavat sen reunoille kasatut jäte- kivet. Myös uunin ympärillä on jonkin verran jäteki- veä, mutta varsinaisia valleja se ei kuitenkaan muo- dosta. Tästä voidaan ehkä päätellä, ettei sen käyt- töaika ole ollut kovin pitkä.

Uuni on rakennettu vuonna 1948, eikä sen paikalla ole tiettävästi ollut aiempaa uunia. Rakentajina toi- mineet Veikko Nuolikoski ja hänen veljensä ovat myös polttaneet kalkkia uunissa.⁶³

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K.Peltonen ja V. -P. Suhonen 18.5. ja 22.9.1995

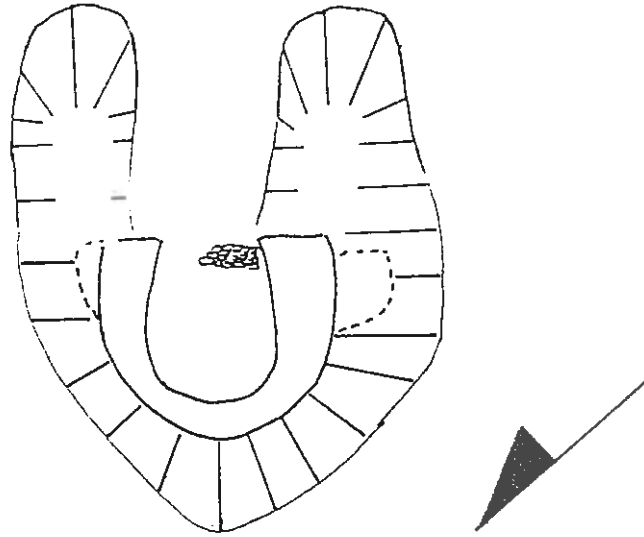
NEGATIIVIT: 113 674 - 675

DIAT: 35 919

PIIRROKSET: Inventointiluonnos 1:200, V.-P. Suhonen 21.9.1995. MV:RHOA.

---

⁶³ Veikko Nuolikoski 20.5.1995.

Nuolikosken uuni, kohde 27

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	3,6 m
Uunin sisätilan korkeus:	2,4 m
Pesän syvyys:	4,2 m
Sisätilan leveys:	3,4 m
Ura:	6,0 m
Uunin leveys päällä:	n.6 m
Seinämien leveys:	1 - 1,8 m
Kummun halkaisija:	11,2 m

Kohde 28, Pakkalan uunit

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
 X: 7009 64
 Y: 2504 92
 Z: 135 m/mpy

Kunta: Vimpeli
 Kylä: Sääksjärvi
 Kyläkunta: Hallapuro
 Talo/tilus: Myllykangas
 Kohde: Pakkalan uunit

Rek.nro: 934-403-13-6

Omistaja: Mikko Pakkala
 Hiekkakorventie 16
 62810 Savonjoki

Pakkalan kolme uunia muodostavat suurimman yksittäisen uunikokonaisuuden Vimpelissä. Pakkalan uunit sijaitsevat Hallapuron risteyksestä pari kilometriä Sääksjärvelle, Pakkalan talosta reilut puoli kilometriä eteenpäin. Uunit sijaitsevat aivan tien ja pellon reunassa ja näkyvät hyvin tielle Hallapuroilta Sääksjärvelle ajettaessa.

Pakkalan kolme uunia on rakennettu poikkeuksellisesti kiinni toisiinsa siten, että ne muodostavat yhteäisen, hieman taipuneen penkereen rinteeseen. Penkereen pituus on noin 30 metriä ja syvyys 15. Uuneja rakennettaessa on hyödynnetty matalaa, noin kolme metriä korkeaa rinnettä.

Uunit ovat kaikki kooltaan ja muodoltaan hieman erilaisia. Keskimäinen eli nuorin uuneista on suurin, ja tieltä katsoen etäisin taas pienin. Tietä lähin uuni on syvin. Uunit on nimetty tieltä lukien A, B ja C-uuneiksi.

A-uuni on pohjakaavaltaan hevosenkenkämäinen ja sen seinämät ovat suorat, joskin alaspäin kapenevat. Uunin

edustalla on noin puolitoista metriä syvä ja pari-kolme metriä pitkä ura, jonka laidoilta on kasattu jätekalkkia. Uunin seinämät ovat lasittuneet, mutta hyväkuntoiset. Arinasta ei uunin pohjalla ole merkkejä. Toisiin uuneihin nähden I-uuni asettuu kulmittain. Uunin suu avautuu itään tien suuntaisesti, kun toiset uunit taas avautuvat koilliseen.

B-uuni on pohjakaavaltaan kulmikas ja sen seinämät kapenevat alaspäin. Uunin pohjalla on havaittavissa arinan jäänteet, vaikka pohja muuten onkin varsin peittynyt seinämistä irronneisiin kiviin ja pohjalle heitettyyn muoviroskaan. Uunissa on ollut kolme tulipesää eli uunia.

C-uuni on kooltaan pienin. Uunin pohjakaava on hevosenkenkämäinen. Uunin seinämät ovat matalat, vain noin kaksi metriä korkeat. Uunin pohja on peittynyt kasvillisuuteen ja seinistä irronneisiin kiviin, mutta suuaukolla on yhä nähtävissä jäänteet latomuksesta, joka on muodostanut uunin etuseinän polton ajaksi.

B ja C-uuneissa on kummassakin jäljellä hirsirakennetta, jolla niiden seinämiä on tuettu yläosistaan. Erityisesti hirsirakennetta on nähtävissä C-uunin luoteisseinällä.

Uunien ympärille on kasattu jätekalkkia lähinnä niiden suuaukkoja reunustaviksi kasoiksi. Jätekalkkia on myös uunien takana, missä se muodostaa loivan, noin kolme, neljä metriä leveän uuneja reunustavan vallin. Keskimmäisen uunin taakse johtaa noin metrin levyinen polku, jota on käytetty uunin tyhjentämiseen. Uunin takaseinään on polun kohdalle madallettu reilun metrin levyinen aukko.

Uunin dokumentoinnin aikana paikalle sattuneet Toivo Pakkala ja Yrjö Ylinen tiesivät kertoa lähemmin uunien iästä ja historiasta. Heidän mukaansa B-uuni on nuorin, 1940-luvulla rakennettu, kun taas A ja C-uunit laitimmat on rakennettu 1920-luvulla. A-uunia on poltettu viimeksi näytösluonteisesti kymmenen vuotta sitten, mutta muuten ne ovat jääneet pois käytöstä jo 1950-luvulla. Ylinen ja Pakkala arvioivat, että B-uunin tuotto olisi ollut noin 100 000 kg kalkkia ja

että se olisi ollut siten seudun suurimpia, jollei suurin uuni. A-uunin tuotoksi Pakkala ja Ylinen arvioivat n. 80 000 kg kalkkia.

Pakkalan ja Ylisen mukaan uunit ovat olleet ahkerimmin käytössä jälleenrakennuskaudella, heti sodan jälkeen, jolloin niillä parhaimmillaan työskenteli kolmisenkymmentä henkeä. Tällöin uuneja poltettiin niin, että joinain aikoina oli kolmekin uunia yhtä aikaa palamassa. Poltetun kalkin kuljetukseen käytettiin kuorma-autoja. Muun muassa Veikko Nuolikoski kertoi osallistuneensa kalkin kuljetukseen "Pakkalan tehtaalta".⁶⁴

Uuneissa käytetty kalkki saatiin Huosianmaankalliolta mistä uuneille johti oma tiensä. Tieura näkyy kartalla Hallapuro-Vimpeli -tieltä uuneille johtavan polkuna. Maastossa tie inventoitiin syksyllä, ks kohde 15.

Kokonaisuutena Pekkalan uunit ovat vaikuttavin kansanomaisen kalkinpolton muistomerkki Vimpelin seudulla. Uunit ovat myös konkreettinen osoitus sitä laajuudesta, millä kalkkia sodan jälkeen Vimpelissä poltettiin.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 18. ja 20.5.1995

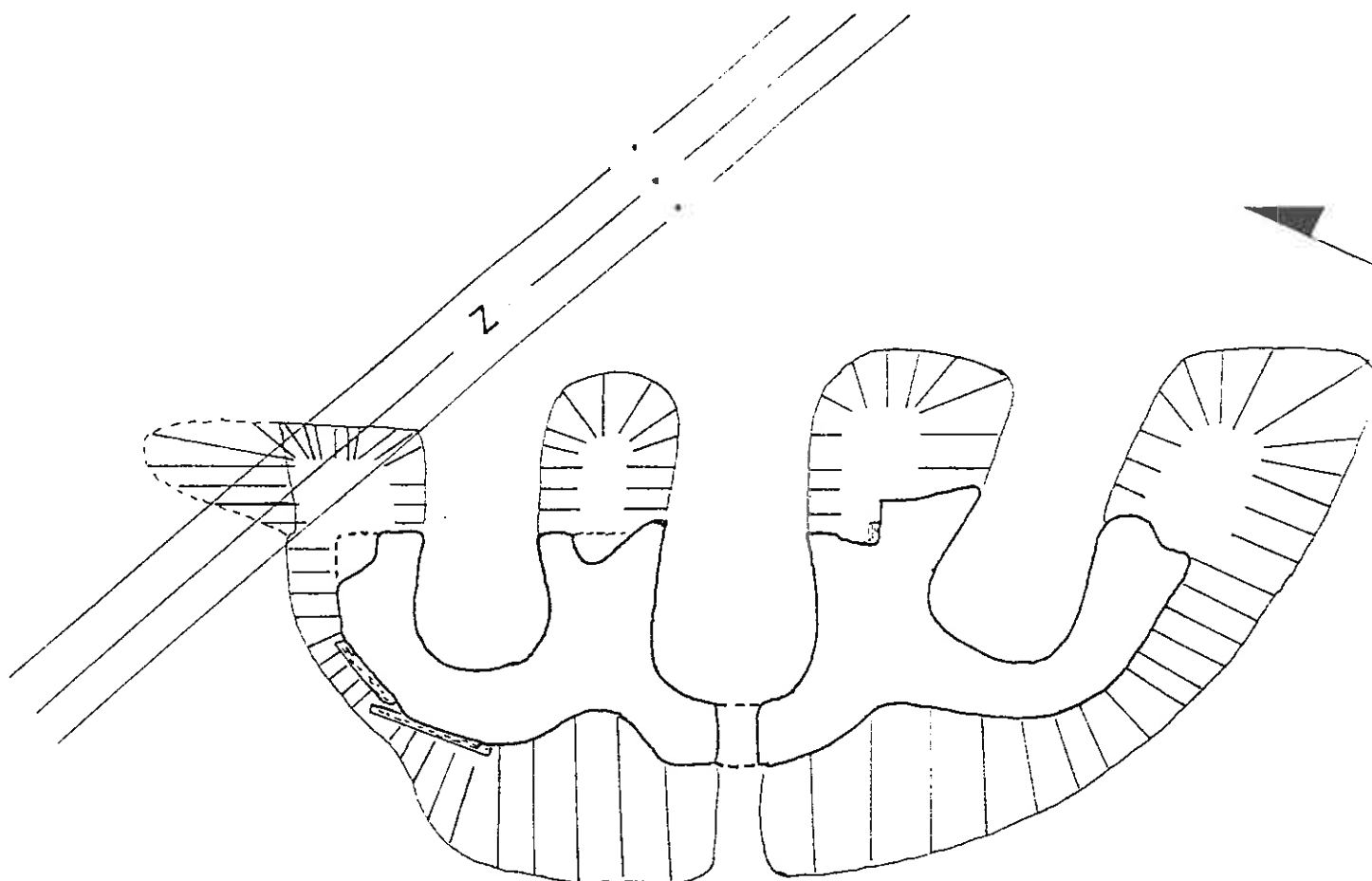
NEGATIIVIT: 113 676 - 682

DIAT: 35 920 - 35 926

PIIRROKSET: Inventointiluonnos 1:200, V.-P. Suhonen 20.5.1995. MV:RHOA.

---

⁶⁴ Nuolikoski 20.5.1995, ks. myös kohde 27.

0 10m

Pakkalan uunit, kohde 28

<u>Uunien mitat:</u>	A	B	C
Suuaukon leveys:	3,6	4,0	3,2 m
Uunin sisätilan korkeus:			
Pesän syvyys:	n.4,4	5,0	3,8
Sisätilan leveys:	4,2	4,8	3,8
Ura:	3,6	4,0	3,0
Uunin leveys päällä:	4,0	5,0	4,2
Seinämien leveys:	Ei määriteltävissä		
Kummun halkaisija:	Ei määriteltävissä		

Kohde 29, Mespakan uuni

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
 X: 7009 42
 Y: 2505 52
 Z: 130 m/mpy

Kunta: Vimpeli
 Kylä: Sääksjärvi
 Kyläkunta: Hallapuro
 Talo/tilus: Mässbacka
 Kohde: Me-pakan uuni

Rek.nro: 934-403-12-3 ja 12-8

Omistajat: Meimi Mässbackan perikunta
 c/o Aimo Mässbacka
 Hallapurontie 846
 62810 Savonjoki
 ja
 Siiri Lieska
 Kalliojärvi
 69820 Räyrinki

Mesbackan yksittäinen uuni sijaitsee noin 200 metriä Mesbackan tilan länsipuolella, pellon takana, metsänrajassa. Lehdettömään aikaan uuni näkyy Hallapuro-Sääksjärvi -tielle.

Uuni muodostaa noin pari metriä korkean ja noin 13 - 14 metriä leveän kummun, jonka yläpuolelle nousevat uunin harjat. Kumpu on muodostunut pääasiassa kalkinpoltosta jääneestä jättekivistä, mutta siihen on kasattu myös maata uunin ympäriltä. Uunin edustalla jättekivi muodostaa matalan puolikaaren muotoisen terassin.

Uunin seinämien yläosat ovat pahasti rapautuneet, ja osa kivistä on pudonnut uunin sisään. Seinämät ovat osittain lasittuneet, minkä lisäksi niihin on jäänyt poltettua kalkkia. Seinät ovat korkeimmillaan

sivuilla, kun taas takaseinä on noin puoli metriä sivuseiniä matalampi. Varsinaista arinarakennetta uunissa ei ole näkyvässä, mutta maassa on kuitenkin rataiskon kappaleita yms. palanutta rautaa. Uunin pesä on pohjamuodoltaan kulmikas.

Uunilla tavatun Aimo Mässbackan mukaan uuni lienee rakennettu vuosisadan vaihteessa. Tiettävästi kalkinpolton on paikalla aloittanut Mässbackan äidin isä, Jussi Mässbacka. Uunia on sen jälkeen laajennettu useasti, ja viimeksi siinä on kalkkia poltettu 1950-60-luvuilla. Uunia on myös vuokrattu ulkopuolisille polttajille. Aimo Mässbackan mukaan uunin vuokraajana on ollut ainakin Jussi Kaunisto Tuomaalan talosta, Sääksvedeltä.⁶⁵

Aimo Mässbacka kertoi uunin edustalla lisäksi olleen ladon, josta ei kuitenkaan ole säilynyt jälkeäkään. Latoa käytettiin Mässbackan mukaan uunissa poltetun kalkin välivarastona, mutta myös suolta nostetun rahkasammaleen varastointiin. Sodan aikana ladossa varastoitiin ja käsiteltiin kansanhuollon ulottumattomissa eläinten taljoja. Taljojen karvanpoistoon käytettiin omaa kalkkia, vaikka uunissa tuotettu kalkki muuten pääasiassa myytiinkin muualle.

Uunia ympäröivien kaivantojen Aimo Mässbacka epäili syntyneen uunin rakentamiseen tarvittun hiekanoton yhteydessä. Uunin edustalla ollut veden täyttämä kuoppa on mahdollisesti kaivettu vesikuopaksi. Mässbackan mukaan vettä on tarvittu uunin tiivistämiseen käytetyn kalkkirapin valmistukseen ja kalkin sammuttamiseen.

Peruskarttaan uunin sijainti on mahdollisesti merkitty noin 20 metriä sivuun, sillä palstojen 12:3 ja 12:8 välinen raja kulkee Aimo Mässbackan mukaan uunin poikki. Myös rajat saattavat olla väärin merkittyinä peruskartalle. Kohteen koordinaatit on kuitenkin laskettu karttaan merkityn sijainnin mukaan.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

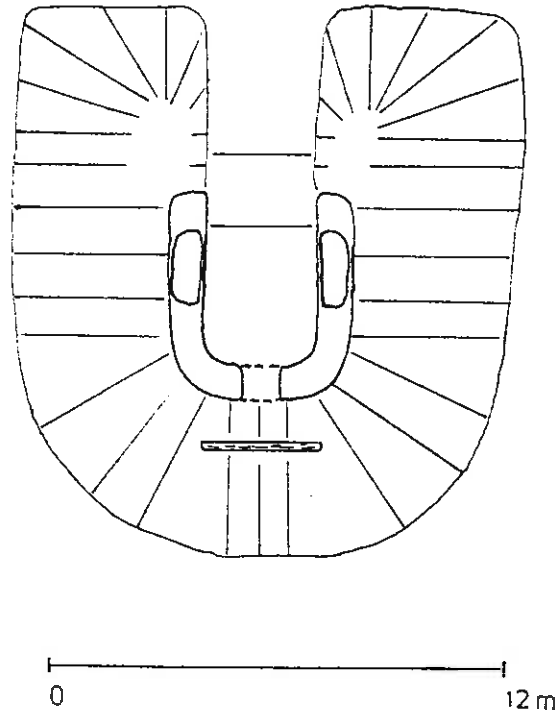
K.Peltonen ja V.-P. Suhonen 20.5.1995.

---

⁶⁵ Uunia koskevat tiedot Mässbacka 20.5.1995.

NEGATIIVIT: 113 683 - 684
DIAT: 35 927 - 35 928

PIIRROKSET: Inventointiluonnos 1:200, V.-P.Suhonen
20.5.1995. MV:RHOA.

Me-pakan uuni, kohde 29

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	3,0
Uunin sisätilan korkeus:	n.3 m
Pesän syvyys:	4,4 m
Sisätilan leveys:	3,2 m
Ura:	5,0 m
Uunin leveys päällä:	3,8 m
Seinämien leveys:	n. 1,0 m
Kummun halkaisija:	13,4 m

Kohde 30, Tuomiluoman uuni

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
 x: 7008 56
 Y: 2507 36
 Z: 142,5 m/mpy

Kunta: Vimpeli
 Kylä: Sääksjärvi
 Kyläkunta: Hallapuro
 Talo/tilus: -
 Kohde: Tuomiluoman tuhoutunut uuni

Rek.nro: -
 Omistaja: -

Suurehkon uunin jäännökset reilun puolentoista kilometrin päässä Hallapuroilta Poraseen vievän tien varrella. Uunin jäännökset sijaitsevat pari sataa metriä tiestä vasemmalle, hiekkakuopan reunalla. Uuni on ollut rakennettuna hiekkaisen mäntykankaan rinteeseen, ja tuhottu myöhemmin hiekanoton yhteydessä.

Oppaana toiminut Paavo Hallapuro kertoi, että uuni on rakennettu vanhan Porasen tien tuntumaan, joka nykyään näkyy maastossa uunin läheltä kulkevana kärrytienä.⁶⁶ Uunin polttajista tai ajoituksesta ei ole tietoa.

TARKISTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 20.9.1995

NEGATIIVIT: -

DIAT: -

PIIRROKSET: Ei dokumentoitu

---

⁶⁶ Hallapuro 20.9.1995.

Kohde 31, Antinnevan uuni

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
X: 7008 03
Y: 2507 82
Z: 145 m/mpy

Kunta: Vimpeli
Kylä: Sääksjärvi
Kyläkunta: Hallapuro
Talo/tilus: Tuomiluoma
Kohde: Antinnevan eli Tammisen uuni

Rek.nro: 934-403-24-3

Omistaja: Reijo ja Raili Tamminen
62800 Vimpeli

Antinnevan uuni sijaitsee reilun 700 metrin päässä edellisestä kohteesta Perhoon päin, Hallapuro-Perho -tien vasemmalla puolen. Tieltä uunille on matkaa noin 70 metriä. Uuni on rakennettu saman Perhontien ja suon (Antinneva) väliin jäävän Porasharjun rinteeseen kuin Tuomiluomankin uuni. Maasto uunin ympärillä on mäntykangasta. Uunin ympäriltä on otettu runsaasti hiekkaa niin, että uuni jää eräänlaiselle hiekkakuoppaan pistävälle kielekkeelle.

Antinnevan uuni on suurikokoinen ja hyväkuntoinen. Uuni on rakennettu rinteeseen kaivettuun kuoppaan, jonka sisäpuoli on tuettu kivistä latomalla. Uunin maan tason yläpuolelle nouseva harja muodostaa selvän vallimaisen lierin. Lierin sisäpuoli on ladottu kivistä, ja sen ulkopuolelle on kasattu maata ja jätekalkkia. Lierin sivuja ja takanurkkia on lisäksi tuettu salvotuista hirsistä tehdyllä kehikolla. Uunin itäpuolella harjan ulkopuoli on kuitenkin ladottu kivistä, samoin kuin uunin suupielet.

Uunia kiertää jätekalkkivalli, joka on leveämpi uunin koillispuolella. Uunin takaa valli on osittain valunut alas uunia reunustavaan hiekkakuoppaan. Koil-

lispuolella valliin on tehty ramppi, jota pitkin uunin täyttö ja purku on ilmeisesti tapahtunut.

Uunin sisäpuolen kiveys on rapautunut, mutta toisin kuin monissa muissa uuneissa, se ei ole lasittunut. Hyvästä kunnosta huolimatta, seinämistä ei voi erottaa eri rakennusvaiheita. Seinämät avautuvat hieman ylöspäin. Muodoltaan uunin pesä on neliömainen ja hieman suuaukkoa kohti kapeneva. Pohjakaavaltaan uunin pesä on kulmikas ja hevosenkenkämäinen.

Uunin pesän pohja on peittynyt seinämistä irronneisiin kiviin ja jättekalkkiin, mutta irtokivien alta on kuitenkin hahmotettavissa arinarakenteen jäänteet. Uunin pesää kiertää matala kalkkikivestä ladottu penkki, jonka sisäpuolelle jää kahden tulipesän pohjat. Tulipesissä näkyy vielä erilaista arinaraudoista jäänyttä rautaromua.

Uunin etupuolelle on kasattu jättekalkkia kahdeksi valliksi siten, että uunin suulle muodostuu pitkänomainen sola. Solan toista (uunille katsottaessa oikeaa) reunaa on tuettu pystypaaluin. Uunin suuta peittää reilun metrin korkuinen jättekalkkivalli. Vallin sisäpuolella ovat näkyvissä uunin tulipesien holvausten jäljet. Valli onkin ilmeisesti paikalleen jätetty huonosti palanut etuseinä.

Paavo Hallapuron mukaan uunissa ovat kalkkia polttaneet ainakin Aarne Tammi, Aimo Kivinen, Jalmari Santala ja Into Hallapuro. Uunin rakentamisajankohdasta tai viimeisestä poltosta ei ole tietoa. Uunista on tehty myös laulu, mutta sen sanat eivät valitettavasti ole tiedossa.⁶⁷

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 20.9.1995

NEGATIIVIT: 113 738-740

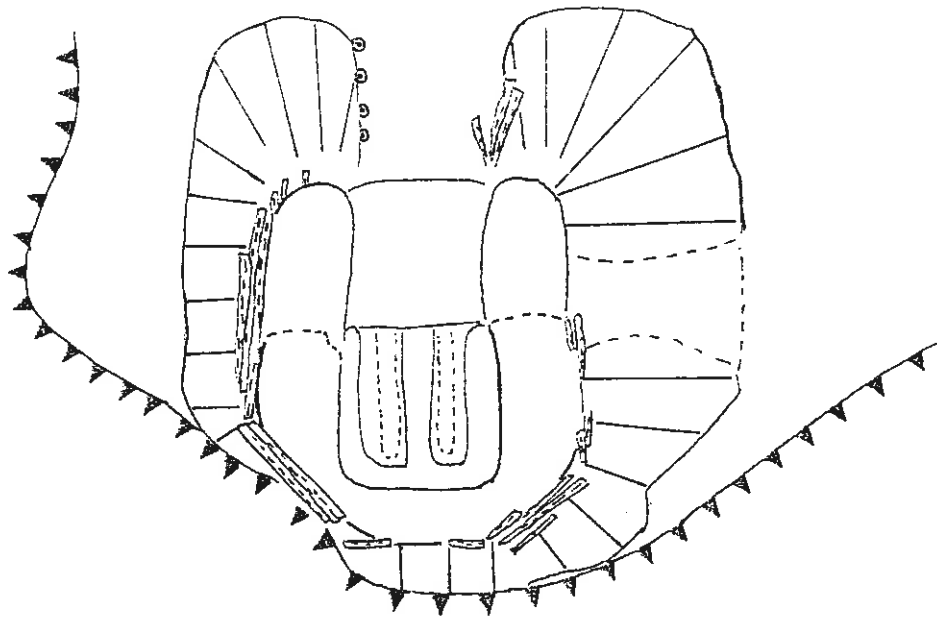
DIAT: 35 929 - 35 932

---

⁶⁷ Hallapuro 20.9.1995.

PIIRROKSET: Inventointipierros 1:200, V.-P. Suhonen
20.9.1995. MV:RHOA.

Antinnevan uuni, kohde 31

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	4,0 m
Uunin sisätilan korkeus:	2,7 m
Pesän syvyys:	5,0 m
Sisätilan leveys:	4,20 m
Ura:	8,1 m
Uunin leveys päällä:	4,20 m
Seinämien leveys:	1,3 - 2,2 m
Kummun halkaisija:	15 m

Kohteet 32 ja 33, Suolasalmen uunit

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
 X: 7006 02
 Y: 2507 06
 Z: 142,5 m/mpy

Kunta: Vimpeli
 Kylä: Sääksjärvi
 Kyläkunta: Hallapuro
 Talo/tilus: Suolasalmi
 Kohde: Suolasalmen uunit

Rek.nro: 934-403-23-6 (kohteet rajalla)

Omistajat: Osmo Mustapuro
 Hallapuro
 62810 Savonjoki

Suolasalmen autiotila sijaitsee noin kolme kilometriä linnuntietä eteläkaakkoon Hallapuroilta. Tilalle pääsee Mustapuron tienhaaran jälkeen Porasenttieltä oikealle lähtevää pikkutietä.

Suolasalmella on alunperin ollut kaksi uunia, joista toinen on kuitenkin tuhoutunut raivattaessa pellolle vievää uraa. Ehjä uuni sijaitsee lähes talon pihapiirissä, yhä pystyssä olevien latojen eteläpuolella, Poikkijokea kohti vievän uran varressa. Tuhoutunut uuni on sijainnut edellisen vieressä mainitun uran linjalla.

Suolasalmen uuni on muihin vimpeliläisiin kohteisiin verrattuna pienikokoinen. Uuni on pahoin maatunut ja kasvillisuuden peittämä, joten sen rakenteellisia yksityiskohtia on vaikea havainnoida. Uuni on kuitenkin hahmoltaan "makaava" eli pesä on pitkä suhteessa korkeuteensa. Sisäosa vaikuttaa kivistä ladotulta. Tuhoutunut uuni on mahdollisesti ollut ehjää suurempi, mutta varmuutta tälle olettamukselle ei voi saada. Molempien uunien rakentamisessa on hyödynnetty loivasrinteessä olevaa matalaa terassia.

Oppaana toimineen Paavo Hallapuron mukaan uuneja ei sodan jälkeen ole poltettu lainkaan, mahdollisesti viimeksi 70 vuotta sitten. Hallapuron mukaan uuneja ovat polttaneet ainakin Heikki, Oskari, Hemminki ja Erkki Suolasalmi. Hallapuron tietämän mukaan kalkki uuneille haettiin Vesterpakasta, jonne Poikkijoen vartta pitkin kertyy matkaa noin neljä kilometriä.⁶⁸

TARKASTUS JA INVENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 20.9.1995

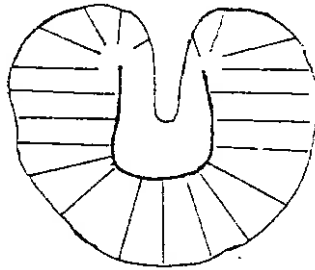
NEGATIIVIT: 113 737

DIAT: 35 933 - 35 934

PIIRROKSET: Inventointiluonnos 1:200, V.-P. Suhonen
20.9.1995. MV:RHOA.

---

⁶⁸ Hallapuro 20.9.1995.

Suolasalmen uuni, kohde 32

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	2,0 m
Uunin sisätilan korkeus:	0,8 m
Pesän syvyys:	3,0 m
Sisätilan leveys:	2 m
Ura:	1,6 m
Uunin leveys päällä:	-
Seinämien leveys:	-
Kummun halkaisija:	7,8 m

Kohteet 34-36, Mustapuron uunit

Mustapuro sijaitsee vajaat pari kilometriä Hallapuroelta koilliseen. Uuneja on kylällä ollut kaikkiaan kolme, mutta ne ovat kaikki tuhoutuneet ajanoloon.

Kaksi uuneista on sijainnut Mustapuron länsipuolella, puron rantatöyräässä, ja kolmas uuni puron itäpuolella, pienemmän puron töyräällä.

Oppaana olleen Toivo Mustapuron mukaan läntisin uuneista on ollut suurikokoisin, kolmella tulipesällä varustettu. Uunin paikalla on heinikossa noin 2-3 metriä leveä loiva painauma, jonka alapuolella alarinteessä on muutamia palaneen kalkin kappaleita.

Keskimmäinen uuneista on sijainnut Mustapuron ylittävän sillan kupeessa, Hallapuroilta tultaessa tien eteläpuolella. Uunin paikka on niittyä, jolla ei näy jälkeäkään uunista.

Kolmas ja itäisin uuneista on sijainnut Mustapuron talon takana, Mustapuroon yhtyvän pienemmän joen varressa. Uuni on ollut rakennettuna joen törmälle, mutta sen paikalla ei ole näkyvissä jäänteitä.⁶⁹

Kohde 34, Mustapuro

Peruskartta:	PK 2331 03 HALLAPURO, 1989
X:	7009 12
Y:	2507 72
Z:	145 m/mpy
Kunta:	Vimpeli
Kylä:	Sääksjärvi
Kyläkunta:	Mustapuro
Talo/tilus:	-
Kohde:	Tuhoutunut uuni

---

⁶⁹ Mustapuro 23.9.1995.

Kohde 35, Mustapuro

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
 X: 7009 14
 Y: 2507 84
 Z: <142,5 m/mpy

Kunta: Vimpeli
 Kylä: Sääksjärvi
 Kyläkunta: Mustapuro
 Talo/tilus: -
 Kohde: Tuhoutunut uuni

Kohde 36, Mustapuro

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
 X: 7009 24
 Y: 2508 10
 Z: 145 m/mpy

Kunta: Vimpeli
 Kylä: Sääksjärvi
 Kyläkunta: Mustapuro
 Talo/tilus: -
 Kohde: Tuhoutunut uuni

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 20. ja 23.9.1995

NEGATIIVIT: -

DIA: 35 935 (Kohde 34)

PIIRROKSET: Ei dokumentoitu

233103 HALLAPURO

2313 12 VIMPELI

Kuva 13. Kartta Ryytimaan-Kotakankaan -alueen uneis-
ta.

6.1.3 KOTAKANKAAN - RYYTIMAAN -ALUE

Muut Vimpelin kunnassa olevat, ja edellisiin kuulu-
mattomat, uunit muodostavat kokonaisuuden, johon kuu-
luu yhteensä viisi uunia tai uuninpaikkaa Vesterpakan
länsipuolella. Uuneille on kaikille yhteistä, että
niihin tarvittu kalkki on louhittu paikallisesti alu-
een esiintymistä (Ryytimaa, Kotakangas ja Leppäkangas)
eikä haettu Vesterpakalta, jonne yhteydet ovat ennen
Pikitiien rakentamista olleet olemattomat. Kotakankaan
- Ryytimaan -alueen uunit ovat kaikki olleet talokoh-
taisia. Kulkuyhteyksien puuttuminen Hallapuron suun-
taan heijastuu mielenkiintoisella tavalla perimätie-
dossa ja uuninpaikkojen tuntemuksessa, sillä halla-
purolaisilla ei juuri ole tietoa tämän alueen kalkin-
polttajista tai uuninpaikoista, ja päinvastoin.

Kohde 37, Ryytimaa

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
X: Koordinaatit eivät määriteltävissä
Y:
Z:
Kunta: Vimpeli
Kylä: Sääksjärvi
Kyläkunta: -
Talo/tilus: -
Kohde: Tuhoutunut uuni

Nykyisen Ryytimaan kalkkilouhoksen paikalla ollut uu-
ni. Uunin tarkemmasta paikasta, topografiasta tai his-
toriasta ei ole tietoa. Kalkkitehtaalta kerrotun pe-
rusteella uuni lienee tuhoutunut melko hiljattain lou-
hinnan myötä.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 16.5. ja 27.9.1995

NEGATIIVIT: 113 752-754 (Panoraama louhosalueesta)

DIAT:

PIIRROKSET: Ei dokumentoitu

Kohde 38, Poikkijoen uuni

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989

X: 7004 76

Y: 2500 18

Z: 120 m/mpy

Kunta: Vimpeli

Kylä: Möksy

Kyläkunta: Poikkijoki

Talo/tilus: -

Kohde: Poikkijoen tuhoutunut uuni

Uuninpaikka Ryytimaan louhokselta noin kilometrin lounaaseen, Poikkijoen varressa. Uuni on kerrotun mukaan sijainnut joenvarteen rakennetun mökin paikalla. Et-siskelyistä huolimatta paikalta ei löytynyt palanutta kalkkia tms. merkkejä uunista. Uuni on mahdollisesti ollut rakennettuna Poikkijoen matalaan rantatörmään. Ohessa esitetyt koordinaatit on otettu paikalla olevan mökin mukaan. Taimi Koskelan mukaan uuni on kuulunut Poikkijoen tilalle.⁷⁰

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 21.9.1995

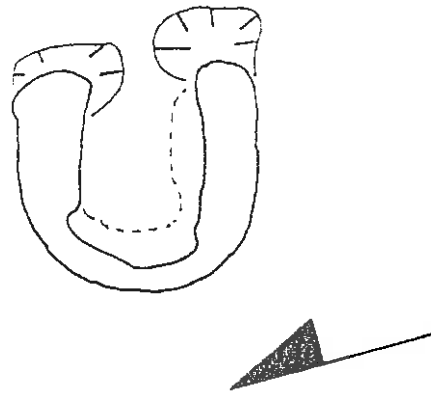
NEGATIIVIT: -

DIAT: -

PIIRROKSET: Ei dokumentoitu

---

⁷⁰ Koskela 21.9.1995.

Leppäkankaan uuni, kohde 39

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	3,0 m
Uunin sisätilan korkeus:	n. 2,5 m
Pesän syvyys:	4,0 m
Sisätilan leveys:	3,0 m
Ura:	n. 1 m
Uunin leveys päällä:	2,90 m
Seinämien leveys:	1,6 - 0,6 m
Kummun halkaisija:	6,0 m

Kohde 39, Leppäkankaan uuni

Peruskartta: 2313 12 VIMPELI, 1992
 X: 7004 02
 Y: 2499 98
 Z: 120 m/mpy

Kunta: Vimpeli
 Kylä: Möksy
 Kyläkunta: Poikkijoki
 Talo/tilus: Poikkijoki
 Kohde: Leppäkankaan uuni

Rek.nro: 934-402-16-3
 Omistaja: Taimi Koskela
 Kalkkitehtaantie 386
 62810 Savonjoki

Suurempi Leppäkankaalla olevista uuneista sijaitsee Poikkijoen talolta noin 400 metriä lounaaseen, suon ja metsän (inventoitaessa hakkuuaukeana) rajalla. Uunin lähistöllä ei ole tietä ja maastosta puuttuvat kiinnekohdat uunin tarkemman sijainnin kuvailemiseksi.

Kooltaan kohtalaisen suuri uuni vastaa rakenteeltaan muita vimpeliläisiä uuneja eli sen sisäseinät on ladottu kivistä ja ulkoseinät kasattu maasta. Poikkeuksellisesti uuni on rakennettu tasaiselle maalle ja sen seinämät on jouduttu kasaamaan maasta ja kivistä koko pesän korkeudelta (n. 2m). Mahdollisten hirsitukien jäänteitä uunin ympärillä ei ole näkyvissä. Uunin rakennustarpeet on todennäköisesti tuotu muualta, sillä uunin välittömässä ympäristössä ei näy kaivantoja.

Uuni on huonokuntoinen. Uunin valleihin on kasvanut suuria puita, joiden juuret ovat rikkoneet sisäosien rakenteita. Uunin peräseinä ja eteläinen sivuseinä ovatkin sortuneet sisäpuolelta lähes kokonaan. Mahdolliset arinarakenteet ovat siten peittyneet seinistä valuneiden kivien ja hiekan sekä kasvijäänteiden alle.

Uunin edustalla on näkyvissä vain vähän jätekalkkia. Oppaana toimineen Taimi Koskelan mukaan uunia ei ole poltettukaan kuin kymmenkunta kertaa. Koskelan mukaan uuni on rakennettu vuonna 1947, ja rakennuttajina sekä polttajina ovat toimineet Koskelan veljet Onni ja Pauli Koskela. Kalkki uunille on saatu lähistöltä (ks. kohde 40).⁷¹

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI::

K.Peltonen ja V.-P. Suhonen 21.9.1995

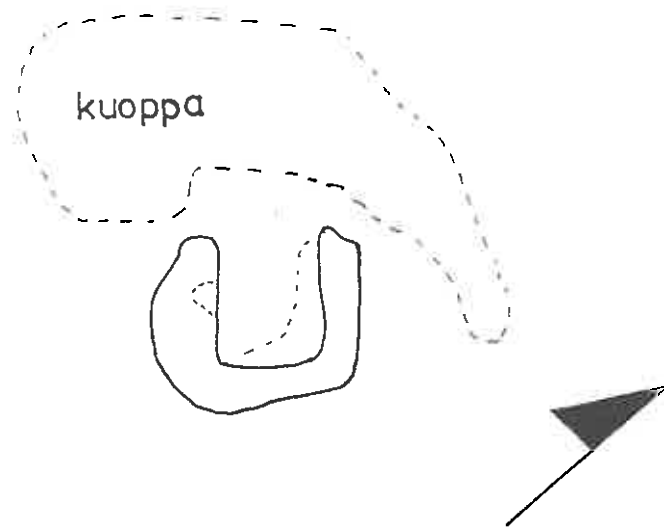
NEGATIIIVIT: 113 741

DIAT: 35 936 - 35 937

PIIRROKSET: Inventointipiirros 1:200, V.-P. Suhonen
21.9.1995. MV:RHOA.

---

⁷¹ Koskela 21.9.1995.

Uusipellon uuni, kohde 40

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	2 m
Uunin sisätilan korkeus:	n. 1,5 m
Pesän syvyys:	n. 3,4 m
Sisätilan leveys:	n. 3,0 m
Ura:	-
Uunin leveys päällä:	2,5 m
Seinämien leveys:	-
Kummun halkaisija:	5,6 m

Kohde 40, Uusipellon uuni

Peruskartta: 2313 12 VIMPELI, 1992
 X: 7004 04
 Y: 2499 70
 Z: 120 m/mpy

Kunta: Vimpeli
 Kylä: Möksy
 Kyläkunta: Poikkijoki
 Talo/tilus: Uusipelto
 Kohde: Uusipellon uuni

Rek.nro: 934-402-15-3

Omistaja: Erkki Lahti
 Kalkkitehtaantie 335
 62810 Savonjoki

Kohteesta 39 hieman länteen oleva uuni. Uuni on tiheässä kuusikossa Uusipellon talon kaakkoispuolella, lähellä pellon rajaa. Uunille pääsee parhaiten ajamalla Uusipellon talon pihan läpi metsään vievää kärrytietä.

Uuni muodostaa pari metriä korkean, jyrkähkön kummun. Uunin sisäosat on ladottu kivistä ja ulkoseinät kasattu maasta, puurakenteista uunin ulkopuolella ei ole merkkejä. Uuni on rakennettu loivaan rinteeseen, mutta sen suuaukon edustalta ja sivuilta on kaivettu maata ja louhittu kalkkia minkä vuoksi uuni näyttää seisovan ympäristöönsä korkeammalla. Uunin edustalla on näkyvisä vähän jätekalkkia.

Uunin pesä on suorakulmainen ja pohjakaavaltaan lähes neliömäinen. Pesän seinämät kapenevat hieman alaspäin. Uunin pohja on lehtien ja sekalaisten roskien peitossa, mutta pohjalla näyttäisi olevan jäänteet arinasta.

Runsaasta metsittymisestä huolimatta uuni on hyväkuntoinen. Sen seinämät ovat rapautuneet hieman, mutta

ovat muuten ehjät. Pesän seinämissä ei myöskään ole tapahtunut lasittumista.

Taimi Koskelan mukaan uuni on rakennettu ennen talvisotaa ja viimeksi siinä on kalkkia poltettu joskus sodan jälkeisellä ajalla.⁷²

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 21.9.1995

NEGATIIVIT: 113 742-743

DIAT: 35 938

PIIRROKSET: Inventointiluonnos 1:200, V.-P. Suhonen 21.9.1995. MV:RHOA.

Kohde 41, Kotakankaan uuninpaikka

Peruskartta: 2313 12 VIMPELI, 1992

X: Koordinaatit eivät määriteltävissä

Y:

Z:

Kunta: Vimpeli

Kylä: Möksy

Kyläkunta: -

Talo/tilus: -

Kohde: Kotakankaan tuhoutunut uuni

Rek.nro: -

Omistaja: -

Uuninpaikka Kotakankaan hylätyllä kaivosalueella. Uuni on kerrotun mukaan tuhoutunut aikanaan kun Kotakankaalla vielä harjoitettiin louhintaa. Uunin sijainnista tai historiasta ei ole tietoa.

---

⁷² Koskela 21.9.1995.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen, V.-P. Suhonen ja R.Ylönen 18.5. ja
27.9.1995.

NEGATIIVIT: 113 755-757 (Hylätyn kaivosalueen kuvia)

DIAT: 35 951-952

PIIRROKSET: Ei dokumentoitu

9.2. ALAJÄRVI

Pääosa Alajärven kunnassa olevista kalkkiuuneista keskittyy parin kilometrin säteelle Kuparin- eli Kalkkikankaan kalkkiesiintymästä. Uuneille onkin yhteistä, että niissä on poltettu Kalkkikankaalta louhittua kiveä.

9.2.1 JUOPERI - KIVELÄ - KUPARI - ISOJOKI

Kohde 1, Juoperin uuni

Peruskartta:	2331 03 HALLAPURO, 1989
X:	7003 36
Y:	2502 68
Z:	n. 140 m/mpy
Kunta:	Alajärvi
Kylä:	Valtionmaa
Kyläkunta:	Juoperi
Talo/tilus:	
Kohde:	Juoperin tuhoutunut uuni

Juoperin talon uuni on sijainnut Valtionmaalla, noin puoli kilometriä tilasta pohjoiseen, Ryytimaalle vievän metsätien varressa. Uunin paikalla on nykyään hiekkakuoppa, eikä kuopan reunoilta etsinnöistä huolimatta löydetty jälkiä uunista. Tiedot uuninpaikasta saatiin Juoperin talosta, ja yllä esitetty koordinaatit on arvioitu hiekkakuopan perusteella.

Maastosta päätellen (loivasti viettävä mäntykangas) uunin rakentamisessa on hyödynnetty maaston luontaisia muotoja ja pehmeää, helposti kaivettavaa maaperää. Juoperista saatujen tietojen mukaan uunissa on poltettu Vesterpakasta ajettua kiveä. Uunin verraten syrjäisestä sijainnista johtuen se on ollut vain Juoperin tilan käytössä.

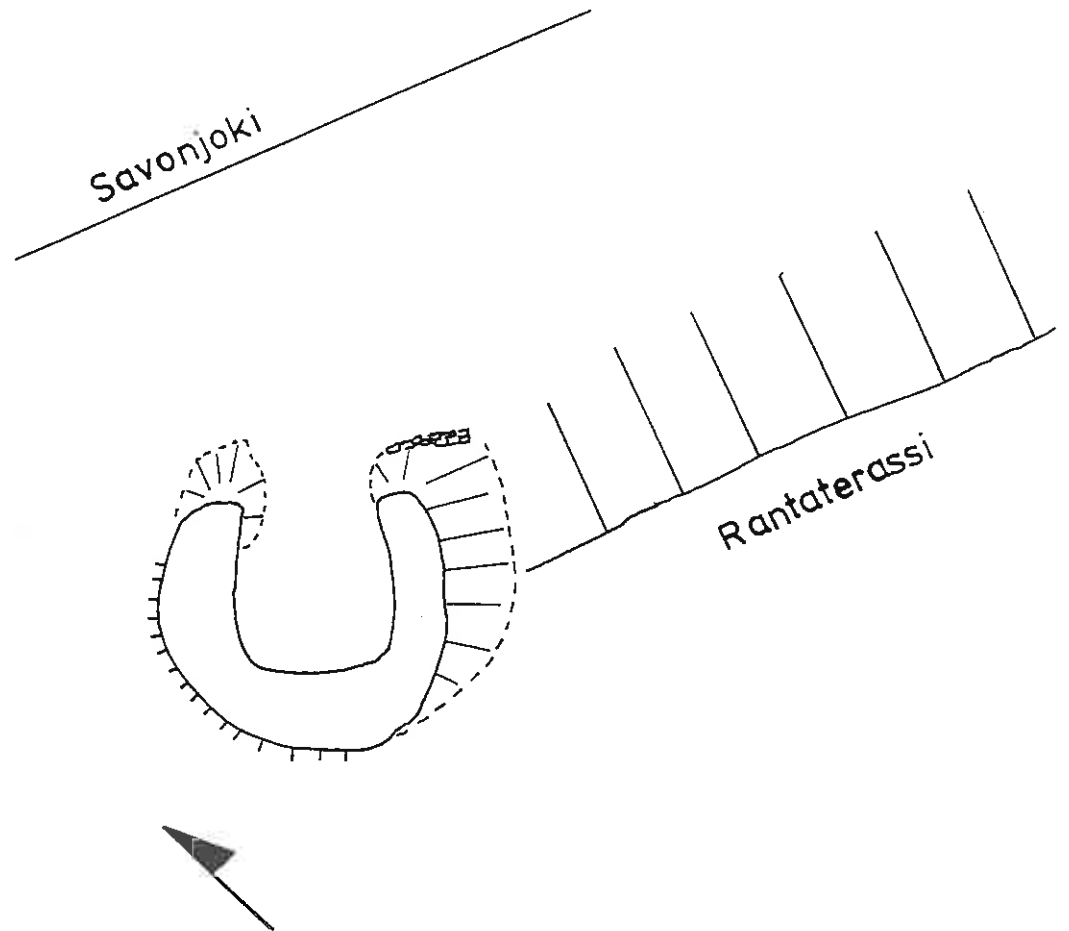
TARKASTETTU JA DOKUMENTOITU:

K. Peltonen ja V.-P, Suhonen 22.9.1995

NEGATIIVIT: -

DIAT: -

PIIRROKSET: Ei dokumentoitu

Kivelän uuni, kohde 2

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	3,6 m
Uunin sisätilan korkeus:	1,5 m
Pesän syvyys:	4,4 m
Sisätilan leveys:	4,2 m
Ura:	n. 2,0 m
Uunin leveys päällä:	4,25 m
Seinämien leveys:	1,4 = 2,0 m
Kummun halkaisija:	9,2 m

Kohde 2, Kivelän uuni

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
 X: 7000 92
 Y: 2502 04
 Z: n. 130 m/mpy

Kunta: Alajärvi
 Kylä: Möksy
 Kyläkunta: Kivelä
 Talo/tilus: Vanha-Kivelä
 Kohde: Kivelän uuni

Rek.nro: 005-404-23-4

Omistaja: Heimo Kivelä
 Osoite tuntematon

Kivelän uuni sijaitsee samannimisen kylän eteläpuolella, Savonjoen partaalla. Uuni sijaitsee Savonjoen oikealla rannalla, Kivelästä Kuolemaan vievän tien sillasta noin 150 metriä alajuoksulle.

Maasto uunin ympärillä on tasaista, nuorta metsää kasvavaa mäntykangasta. Hevosenkengän muotoinen uuni on rakennettu kaivamalla se osittain joen rantatörmään ja latomalla sisäosa verrattain suurista kivistä. Uuni on pienikokoinen ja matala. Vähäisestä jättekalkin määrästä päätellen uunia ei ole poltettu montaa kertaa. Uuni on hyväkuntoinen, ja sen seinämät ovat suupieliä lukuunottamatta ehjät. Uuni on varsin peittynyt kasvillisuuteen.

Vanha-Kivelän talosta saatujen tietojen mukaan uuni on rakennettu sodan jälkeen ja siinä poltettu kalkki on tuotu Kalkkikankaalta. Viimeisestä poltosta tai polttajista ei ole tietoa.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 25.9.1995

NEGATIIVIT: 113 747-749

DIAT: 35 939

PIIRROKSET: Inventointiluonnos 1:200, V.-P. Suhonen
25.9.1995. MV:RHOA.

Kuparinkangas

Peruskartta:	2331 03 HALLAPURO, 1989
X:	7000 88 - 7001 28
Y:	2500 70 - 2501 12
Z:	125-130 m/mpy
Kunta:	Alajärvi
Kylä:	Valtionmaa
Kyläkunta:	-
Talo/tilus:	Kalkkikankaan valtionmaa
Kohde:	Useita kohteita (4 ja 5)
Rek.nro:	-
Omistaja:	Valtio

Kuparinkangas eli Kalkkikangas sijaitsee Savonjoen varressa, Vimpelin kirkolta 11 kilometriä linnuntietä kaakkoon. Alajärven Isojoen kyläkuntaan kuuluvan Kupariin päästään Vimpelistä Koskelan kautta Kuolemaan vievää tietä. Kuparinkangas muodostaa Vimpelin Vesterpakkaan verrattavan kohteen johon kuuluu kaksi ehjää uunia sekä pienehkö avolouhosalue. Kankaan lähistöllä on sijainnut kolmaskin uuni, mutta se on tuhoutunut myöhemmän tienpidon yhteydessä.

Kuparin maasto on lähes tasaista hiekkakangasta, eikä varsinaisia avokallioita paikalla ole. Kalkkipi-toinen peruskallio nousee paikalla kuitenkin lähelle maanpintaa, ja kalkkia on päästy louhimaan poistamalla ensin pintamaa emäkallion päältä. Tästä muistona alu-eella on runsaasti pitkänomaisia kaivantoja, jotka kuitenkin Vesterpakan kohteisiin verrattuna ovat pie-nialaisia ja matalia. Kuten Huosianmaankalliolla ja Moskuassa kalkin louhinta ja poltto on muokannut kalkkikankaan kasvillisuuden lehtomaiseksi. Alue onkin metsähallituksen rauhoittamaa lehtoaluetta.

Kohde 3, Kuparinkangas, Koskelan uuni

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
 X: 7001 08
 Y: 2500 98
 Z: 127,5 m/mpy

Kunta: Alajärvi
 Kylä: Valtionmaa
 Kyläkunta: -
 Talo/tilus: Kuparinkangas
 Kohde: Koskelan uuni

Rek.nro: -
 Omistaja: Valtio

Koskelan uuni sijaitsee aivan Savonjoen partaalla, Kuparin talon kohdalla, mutta vastakkaisella rannalla. Yleishahmoltaan Koskelan uuni on matala ja pitkänomainen, vain hieman yli kaksi metriä korkea, mutta lähes viisi metriä syvä (suuaukolta peräseinään). Pohjakaa-valtaan uunin pesä on kulmikas. Uunin seinämät ovat suorat, mutta ylöspäin levenevät. Varsinaista arinarakennetta uunissa ei ole näkyvissä, mutta sen pohjoista sisäseinää kiertää kivistä ladottu penkka.

Uunin lierin muodostava valli on huomattavan paksu, paksuimmillaan yli kaksi metriä. Uuni on varsin metsittynyt, ja sen vasen (edestäpäin) sisäreuna on sortunut sisään.

Uunin muodostama kumpu on noin 13 metriä halkaisijaltaan. Kumpua on tuettu hirsin, joiden jäännöksiä on säilynyt uunin eteläpuolisessa vallissa.

Uuni on ollut Kuparin talon käytössä. Uunin on alunperin rakentanut tiettävästi Kuparin vanhanemännän Santra Korven isä (kuollut 1917), kalkinpoltto on siten alkanut jo ennen vuotta 1917, joskus tämän vuosisadan alkupuolella.⁷³

---

⁷³ Korpi 27.5.1995.

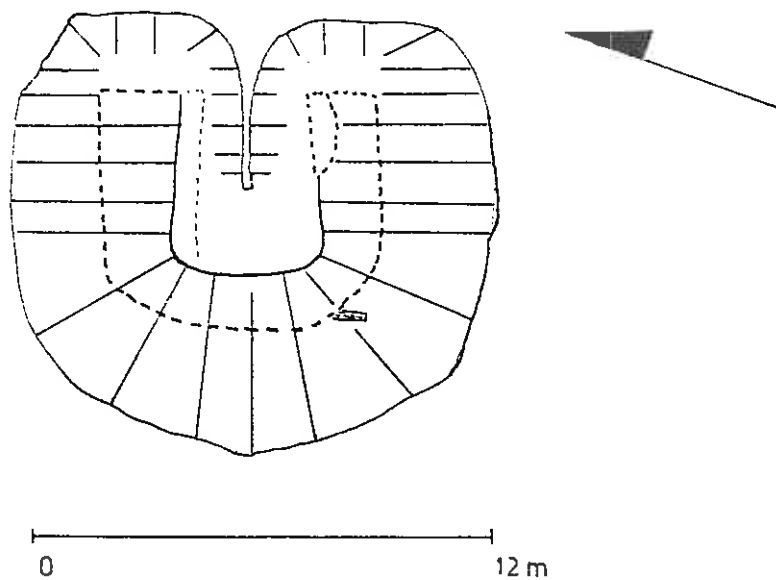
TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen, V.-P. Suhonen ja R. Ylönen 27.5.1995

NEGATIIVIT: 113 695 ja 697

DIAT: 35 940 - 35 941

PIIRROKSET: Inventointiluonnos 1:200, V.-P. Suhonen
27.5.1995. MV:RHOA.

Koskelan uuni, kohde 3

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	4,0 m
Uunin sisätilan korkeus:	2,20 m
Pesän syvyys:	4,8 m
Sisätilan leveys:	n. 2,5 m
Ura:	n. 2,0 m
Uunin leveys päällä:	4,0 m
Seinämien leveys:	1,8 - 2,0 m
Kummun halkaisija:	12,4 m

Kohde 4, Kuparinkangas, Teerinevalaisten uuni

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO ,1989
 X: 7001 04
 Y: 2500 12
 Z: 130 m/mpy

Kunta: Vimpeli
 Kylä: Valtionmaa
 Kyläkunta: -
 Talo/tilus: Kuparinkangas
 Kohde: Teerinevalaisten uuni

Rek.nro: -
 Omistaja: Valtio

Teerinevalaisten uuni sijaitsee kohteesta 3 noin 100 metriä lounaaseen. Uuni sijaitsee keskellä tiheää lehtoa, ja on pahoin metsittynyt. Uunin ympärillä on runsaasti erilaisia avokaivantoja ja louhoksia.

Uuni on pohjakaavaltaan kulmikas ja suhteellisen leveä. Sisäseinät ovat suorat, mutta pesä kapenee kohti suuaukkoa. Uuni on rakennettu matalalle kummulle kaivamalla se osittain varsin syvälle maahan. Uunin suuaukon kohdalla on noin puoli metriä syvä kuoppa.

Uunia ympäröi maasta kasattu valli, jota on tuettu hirsin. Uunin lounaispuolella onkin nähtävissä jäänteitä maatuneista hirsistä.

Lauri Korvelta saatujen tietojen mukaan uunia ovat polttaneet Alajärven teerinevalaiset. Uunin rakentamisvuosi ei ole tiedossa, mutta viimeksi sitä on käytetty 1950-luvulla. Vaito Nygårdin mukaan uunia on kutsuttu myös Peltokankaan uuniksi, teerinevan Peltokankaan talon mukaan. Nygårdin mukaan uunissa on ollut kolme tulipesää.⁷⁴

---

⁷⁴ Korpi 27.5.1995 ja kalkinpolttajien haastattelut 1995, Nygård.

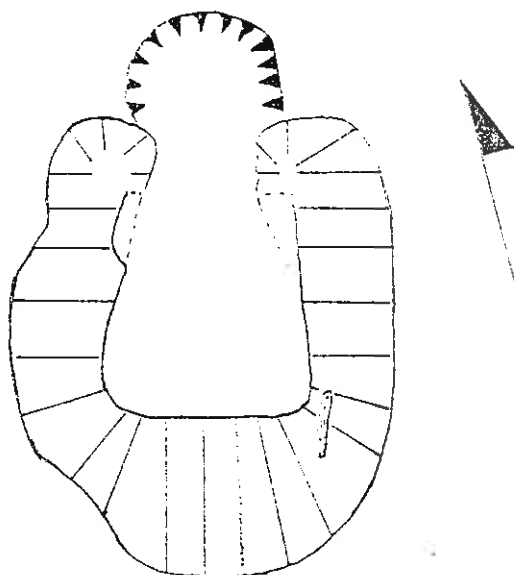
TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen, V.-P. Suhonen ja R. Ylönen 27.5.1995

NEGATIIVIT: 113 696

DIAT: 35 942

PIIRROKSET: Inventointiluonnos 1:200, V.-P. Suhonen
27.5.1995. MV:RHOA.

Teerinevalaisten uuni, kohde 4

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	3,8 m
Uunin sisätilan korkeus:	2,2 m
Pesän syvyys:	5,3 m
Sisätilan leveys:	5,8 m
Ura:	2 m
Uunin leveys päällä:	-
Seinämien leveys:	-
Kummun halkaisija:	11 m

Kohde 5, Isojoen uuni

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
 X: 7001 18
 Y: 2500 94
 Z: 124 m/mpy

Kunta: Alajärvi
 Kylä: Möksy
 Kyläkunta: Isojoki
 Talo/tilus: -
 Kohde: Isojoen tuhoutunut uuni

Kuparin alueen kolmas uuni, Isojoen uuni on kokonaan tuhoutunut tienteon myötä. Uuni on Lauri Korven antamien tietojen mukaan sijainnut Kuparin talosta muutama sata metriä pohjoiseen Isojoelle päin.⁷⁵ Uuni on sijainnut Savonjoen partaalla, ilmeisesti sen rantatörmällä. Uunin tarkkaa sijaintia ei kuitenkaan pystytty paikallistamaan. Kuparin alueen uuneista Isojoen uuni on ainoa yksityisellä maalla sijainnut.

Korven antamien tietojen mukaan uuni on ollut Isojoen kylän talojen yhteiskäytössä. Uunin viimeisestä poltosta tai rakentamisajankohdasta ei ole tietoa.

TARKASTETTU JA DOKUMENTOITU:

K. Peltonen, V.-P. Suhonen ja R. Ylönen 27.5.1995

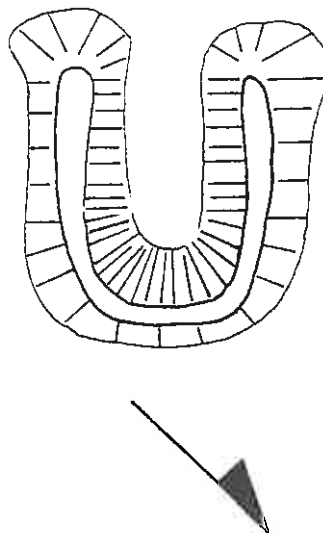
NEGATIIVIT: -

DIAT: -

PIIRROKSET: Ei dokumentoitu

---

⁷⁵ Korpi 27.5.1995.

Joensuun uuni, kohde 6

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	4,0 m
Uunin sisätilan korkeus:	1,5 m
Pesän syvyys:	6,0 m
Sisätilan leveys:	4,2 m
Ura:	1,2 m
Uunin leveys päällä:	4,2 m
Seinämien leveys:	0,6 m
Kummun halkaisija:	n. 8 m

Kohde 6, Joensuun uuni

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
 X: 7001 70
 Y: 2500 64
 Z: 125,5 m/mpy

Kunta: Alajärvi
 Kylä: Möksy
 Kyläkunta: Isojoki
 Talo/tilus: Pokela
 Kohde: Joensuun uuni

Rek.nro: 005-404-20-1

Omistaja: Keijo Joensuu
 62810 Savonjoki
 ja
 Tapio Joensuu

Samannimisen talon maille rakennettu uuni sijaitsee Savonjoen varressa noin 200 metriä Joensuun talosta etelään, joen oikealla rannalla. Loivaan rantatörmään rakennettua uunia ympäröi sankka leppäviita, ja uuni onkin varsin peittynyt puista varisseiden lehtien muodostamaan humukseen.

Mittasuhteiltaan uuni on verraten matala. Uunin sisäosa on ladottu kivistä ja muodoltaan kulmikas suorakaide. Uunin reunat muodostuvat selkeistä, noin metrin levyisistä valleista, jotka kiertävät koko rakenteen.

Uunin rakentajista tai ajoituksesta ei ole tietoa. Uuni lienee ollut Joensuun talon käytössä.

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

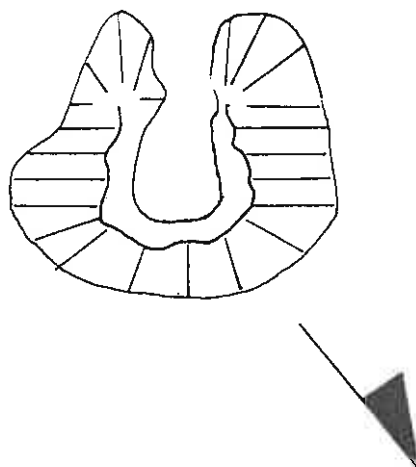
K. Peltonen, V.-P. Suhonen ja R. Ylönen 27.9.1995

NEGATIIVIT: 113 758-759

DIAT: 35 943

PIIRROKSET: Inventointiluonnos 1:200, V.-P. Suhonen
27.9.1995. MV:RHOA.

Pohjoiskankaan uuni, kohde 7

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	2,8 m
Uunin sisätilan korkeus:	2,5 m
Pesän syvyys:	n. 4,0 m
Sisätilan leveys:	3,8 m
Ura:	2,4 m
Uunin leveys päällä:	2,8 m
Seinämien leveys:	-
Kummun halkaisija:	8,6 m

Kohde 7, Pohjoiskankaan uuni

Peruskartta: 2331 03 HALLAPURO, 1989
 X: 7002 22
 Y: 2500 15
 Z: 122,5 m/mpy

Kunta: Alajärvi
 Kylä: Möksy
 Kyläkunta: Isojoki
 Talo/tilus: Pohjoiskangas
 Kohde: Pohjoiskankaan uuni

Rek.nro: 005-404-19
 Omistaja: Erkki Pohjoiskangas
 62810 Savonjoki

Kuparin - Isojoen alueen kuudes uunikohde sijaitsee Isojoen kylän pohjoispuolella, Pohjoiskankaan talon mailla. Uunille päästään Pohjoiskankaan tilan läpi vievää kärrytietä pitkin. Uuni sijaitsee noin 350 metriä tilalta pohjoiseen, kytöpellon reunalla, lato-ryhmän takana.

Uuni on pystytetty länteen viettävän hiekkakumpareen rinteeseen, kaivamalla se osittain maan sisään ja latomalla pesä kivistä. Uunin ympäriltä ja edestä on kaivettu maata ja kasattu se uunin ympärille valleiksi. Uunin harja kohoaa noin 1,5 metriä ympäristöä korkeammalle, mutta ei muodosta selvää lieriä. Uunin pesän syvyys on hieman yli pari metriä. Uuni on yleisesti ottaen hyvin säilynyt, mutta kasvillisuus on rapauttanut pesän kiveyksen ja suupielet pahasti.

Uunin rakentajista, rakentamisajankohdasta tai poltetun kiven alkuperästä ei ole tietoa. Ilmeisesti uuni on kuitenkin kuulunut Pohjoiskankaan talolle.

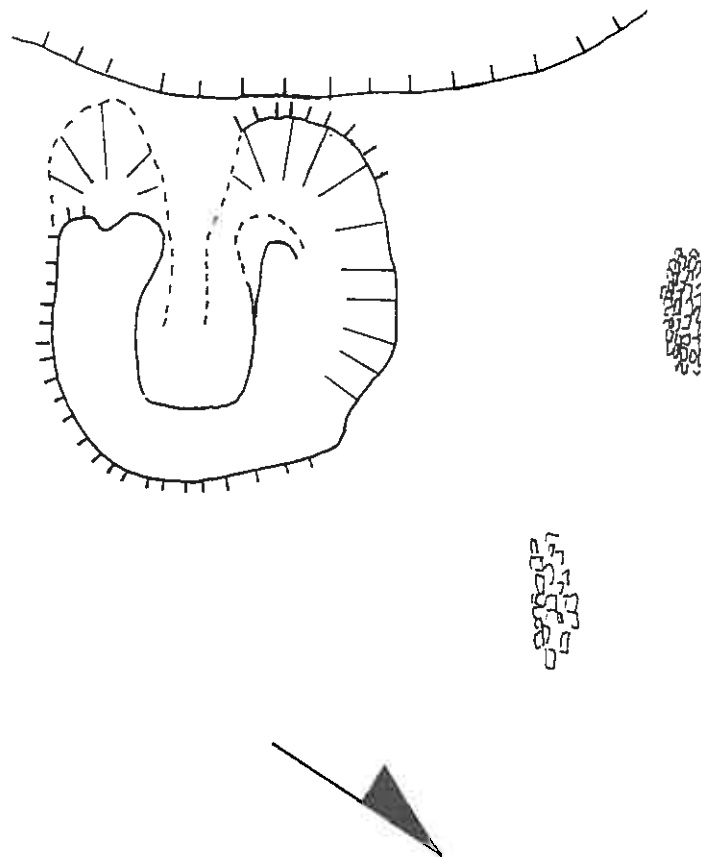
TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 22.9.1995

NEGATIIVIT: 113 744 - 113 745

DIAT: 35 944

PIIRROKSET: Inventointiluonnos 1:200, V.-P. Suhonen
22.9.1995. MV:RHOA.

Peltokankaan uuni, kohde 7

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	n. 2,0 m
Uunin sisätilan korkeus:	2,0 m
Pesän syvyys:	5,0 m
Sisätilan leveys:	3,0 m
Ura:	3,0 m
Uunin leveys päällä:	2,8 m
Seinämien leveys:	n.1,8 m
Kummun halkaisija:	9,0 m

6.2. TEERINEVA

Kohde 8, Peltokankaan uuni

Peruskartta: 2313 12 VIMPELI, 1992
 X: 7000 42
 Y: 2497 70
 Z: 115 m/mpy

Kunta: Alajärvi
 Kylä: Möksy
 Kyläkunta: Teerineva
 Talo/tilus: Teerikytö
 Kohde: Peltokankaan uuni

Rek.nro: 005-404-67-4

Omistaja: Markku Peltokangas
 Teerineva
 62830 Luoma-Aho
 ja
 Vellamo Peltokangas

Peltokankaan uuni sijaitsee Teerinevan kylällä Peltokankaan talolta pari sataa metriä etelään. Uuni on rakennettu Paalijärvi-Vimpeli -maantien ja pellon väliin jäävän, länteen avautuvan avokallion reunalle.

Uuni on muodoltaan selkeä ja huolellisesti rakennettu. Uunin harja muodostaa n. 1,5 metriä korkean lieerin. Pesä on ladottu kivistä, mutta poikkeuksellisesti pesän perustana on käytetty kallioon erityisesti uunia varten louhittua kuoppaa.

Uunia peittää tiheä vesakko minkä lisäksi pesään on heitetty erilaista roskaa. Pesässä ei voitu siten havaita minkäänlaisia rakenteita.

Uuni on rakennettu sodan jälkeen, jolloin siinä ovat kalkkia polttaneet Antti Peltokankaan isä ja veljet Matti, Yrjö ja Jaakko Peltokangas. Uunin erikoinen perustamistapa erikseen louhittuun kuoppaan, selittyy

sillä, että Matti Peltokangas oli ammatiltaan kivi-
mies.⁷⁶

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen ja V.-P. Suhonen 25.9.1995

NEGATIIVIT: 113 750 - 751

DIAT: 35 945 - 946

PIIRROKSET: Inventointiluonnos 1:200, V.-P. Suhonen
25.9.1995. MV:RHOA.

---

⁷⁶ Kalkinpolttajien haastattelu 1995, Peltokangas.

9.2.3 LUOMA-AHO

Luoma-Ahosta tarkastettiin inventoinnin yhteydessä uuninpaikka ja alueen kalkkiesiintymä (Ks luku Vimpeli kalkista), joka sijoittuu lähinnä Kivikankaan alueelle. Näiden lisäksi tarkastettiin vielä kartasta havaittu paikannimi Vanha-Erkin uuni. Kivikankaalla tai sen läheisyydessä ei kuitenkaan havaittu merkkejä - kalkkikiven louhinnasta, eikä Vanha-Erkin uunilta ei löydetty kalkkiuunia, mutta sitä vastoin pienehkö kalliossa ollut luola. Ainoa tunnettu kalkinpoltoon liittyvä kohde Luoma-Ahossa on siten alla esitetty Juha-Erkin uuni.

Kohde 9, Juha-Erkin uuni

Peruskartta: 2313 11 HOISKO, 1992
 X: 6998 32
 Y: 2492 86
 Z: 130 m/mpy

Kunta: Alajärvi
 Kylä: Alajärvi
 Kyläkunta: Luoma-Aho
 Talo/tilus: -
 Kohde: Juha-Erkin uuni

Rek.nro: 005-401-15-37 Vanha tunnus, uusi ei tiedossa

Omistaja: Juhani Pohjus
 62830 Luoma-Aho

Juha-Erkin uuni sijaitsee eri uunikohteista pisimmällä emäkallioista Alajärven Luoma-Ahossa. Uuni sijaitsee noin kuusi kilometriä pohjoiseen Hoiskon risteyksestä, sata metriä Vimpeli-Soini -maantieltä itään. Uunin pohjoispuolella on pienteollisuusalue ja lähitöllä jätteenkäsittelylaitos. Uunille on periaatteessa

viitta maantieltä, mutta ainakin tarkastusajankohtana (28.9.) viitta makasi maassa.

Uuni on suurikokoinen ja rakennettu mäntykankaan jyrkkään, kaakkoon viettävään rinteeseen. Uuni on louhittu osittain peruskallioon, minkä jälkeen sen seinämiä on korotettu kivistä latomalla. Seinämiä on tuettu lisäksi vielä kasaamalla niiden ulkopuolelle hiekkaa valleiksi. Varsinaista harjaa uunilla ei ole, vaan sivuseinämät on ladottu uunin takana olevan maan korkeudelle. Uunin takaa maastoa on tasoitettu siten, että on saatu aikaiseksi ramppi, jota pitkin uunin täyttö ja purku ovat voineet tapahtua.

Uuni on erittäin hyväkuntoinen ja se on 80-luvulla kunnostettu Alajärven kaupungin toimesta nähtävyydeksi. Kunnostuksen yhteydessä uuni on varustettu suoja-kaitein ja opastuskyltein. Lisäksi uunin pesään on ladottu näytteeksi kalkkikivistä yksi uuni eli tulipesä.

Uunilla olleen opasteen mukaan uunin ovat rakentaneet Matti Peltola ja Juha-Erkki Kemi vuonna 1949. Viimeksi kalkkia on uunilla poltettu vuonna 1950. Polttoon käytetyn kiven alkuperästä ei ole tietoa, mutta poltettua kalkkia kyltti kertoo kaupatun aina Lappia myöten.

Uuni sijaitsee Alajärven kaupungin kaava-alueella, ja on suojeltu kaavassa.

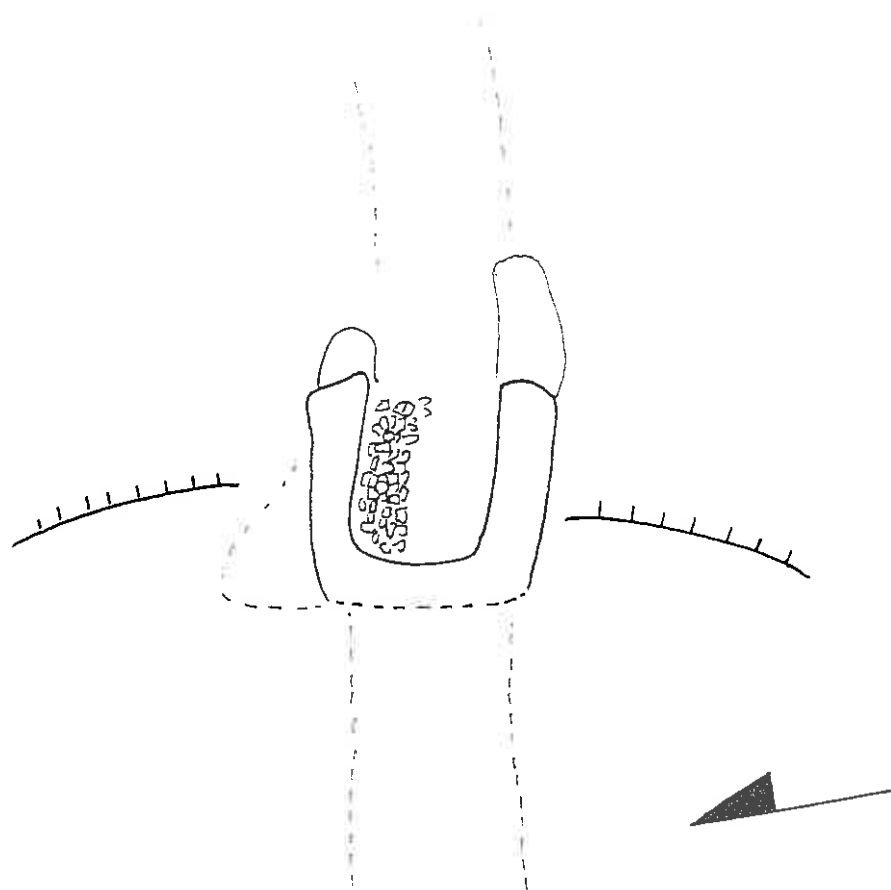
TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K. Peltonen, V.-P. Suhonen ja R. Ylönen 28.9.1995

NEGATIIVIT: 113 760 - 761

DIAT: -

PIIRROKSET: Inventointiluonnos 1:200, V.-P. Suhonen
28.9.1995. MV:RHOA.

Juha-Erkin uuni, kohde 9

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	3,4 m
Uunin sisätilan korkeus:	?
Pesän syvyys:	4,8 m
Sisätilan leveys:	3,8 m
Ura:	n.1,0 m
Uunin leveys päällä:	3,5 m
Seinämien leveys:	1-1,6 m
Kummun halkaisija:	3,2 m

9.3 PERHO

Kohde 1, Mehtä-porasen uuni

Peruskartta: 2331 06 PORANEN, 1989
 X: 7005 98
 Y: 2512 46
 Z: 170 m/mpy

Kunta: Perho
 Kylä: Perho
 Kyläkunta: Poranen
 Talo/tilus: Viitala
 Kohde: Mehtä-Porasen uuni

Rek.nro: 584-401-40-60

Omistaja: Jorma Viitala
 ja
 Sisko Viitala

Porasen yksittäinen uuni on ainoa kohde Perhon kunnassa. Porasen uuni sijaitsee aivan tien varressa, noin kymmenen kilometriä Hallapuroilta Perhoon päin ajettaessa. Uuni näkyy hyvin tielle ja on helppo löytää. Lähin talo on Metsä- eli Mehtä-Poranen, noin puolen kilometrin päässä uunilta etelään.

Matalaan rinteeseen rakennettu uuni on suhteellisen pienikokoinen. Uunin reunoja on tuettu vallituksella, joka korottaa uunin noin puolitoista metriä ympäristöä korkeammalle. Uunin seinämät eivät kuitenkaan ulotu vallitusta korkeammalle. Uunin pesän suurin syvyys on noin kaksi ja puoli metriä, mutta seinistä irronneet kivet ja pohjalle jäänyt jätekalkki ovat varmasti madaltaneet sitä alkuperäisestä.

Uuni on rakennettu latomalla pyöreäähköistä luonnonkivistä. Suuaukon mahdollista ladontaa ei voi määritellä sillä se on pahoin sortunut. Uunia ympäröivässä vallissa

on käytetty hiekan ja kivien ohella myös huonosti palanutta jätekalkkia.

Uunin ovat rakentaneet seudulla metsänvartijana toimineen Johannes Viitalan pojat, jotka ajoivat kalkkikiven uunille Vesterpakasta.⁷⁷

TARKASTUS JA DOKUMENTOINTI:

K.Peltonen, V.-P. Suhonen ja R. Ylönen 26.5.1995

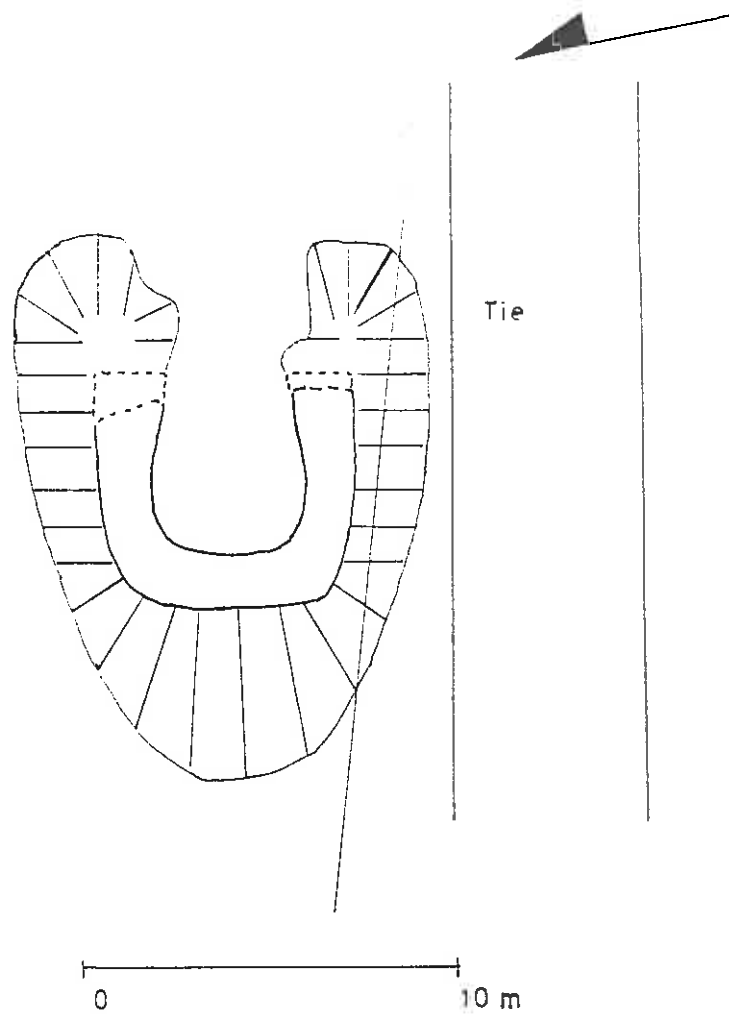
NEGATIIVIT: 113 692 - 694

DIAT: 35 947

PIIRROKSET: Inventointiluonnos 1:200, V.-P. Suhonen
26.5.1995. MV:RHOA.

---

⁷⁷ Kalkinpolttajien haastattelu 1995, V. Hallapuro.

Mehtä-Porasan uuni, kohde 1

Uunin mitat:

Suuaukon leveys:	3,2 m
Uunin sisätilan korkeus:	2,6 m
Pesän syvyys:	4,8 m
Sisätilan leveys:	4,0 m
Ura:	3,6 m
Uunin leveys päällä:	4,1 m
Seinämien leveys:	n.1,4 m
Kummun halkaisija:	9,6 m

7. KALKINPOLTTON MUISTOMERKIT VIMPELISSÄ

Tärkein ja keskeisin Vimpelin seudun kansanomaiseen kalkinpolttoon liittyvä muinaisjäännösryhmä ovat kalkkiruukit eli uunit. Inventoinnin perusteella Vimpelin, Alajärven ja Perhon kunnista tunnetaan nyt yhteensä 41 uunia tai sellaisen paikkaa. Uunien ohella muita kalkinpolttoon liittyviä muistomerkkejä ovat erilaiset louhokset, jotka keskittyvät kolmelle kalkkiesiintymälle Alajärven ja Vimpelin rajalle, sekä kalkinajoon käytetyt tieurat että Moskuan kalkkitehdas. Kalkinpolttoon liittyviä kalkkilatoja yms. poltetun kalkin käsittelypaikkoja ei ole säilynyt lainkaan, mutta muutaman kalkkiladon paikka on tiedossa, joskin ne lienevät tutkittavissa enää vain arkeologisesti. Edellä lueteltujen rakenteiden lisäksi eräänlaisena välillisenä kalkinpolton muistomerkkinä voidaan pitää Huosianmaankallion, Moskuan ja Kuparin lehtoalueita, joiden syntyyn on em. paikoilla harjoitetulla kalkin louhinnalla ja poltolla ollut suuri vaikutus. Lehtoalueita voidaankin siten pitää osana kalkinpolton muokkaamaa ja synnyttämää luonnonmaisemaa.

UUNIT

Vimpelin seudun kalkkiuunit ovat kaikki rakenteeltaan ja toimintaperiaatteeltaan samankaltaisia, vaikka yksittäisten kohteiden välillä esiintyykin eroja lähinnä koon ja rakenteellisten yksityiskohtien suhteen. Uunit edustavat kaikki maauuniksi kutsuttua tyyppiä, jonka historia palautuu keskiajalle. Vaikka tämä rakenteellisesti melko yksinkertainen uunityyppi onkin ilmeisesti omaksuttu valmiina innovaationa Vimpelin seudulle, on sen kehitys jatkunut edelleen polttajien omakohtaisen kokemuksen pohjalta.

Uunit muodostuvat kaikki kivillä vuoratusta, edestä ja päältä avoimesta hevosenkengänmuotoisesta pesästä, johon poltettava kalkki on ladottu. Pesä on joko kaivettu osittain maan sisään tai sitten perustana on käytetty valmista kalkkilouhoksen kuoppaa. Poikkeuksellinen esimerkki on Alajärven Peltokankaan uuni (Alajärvi, kohde 7), jonka rakentaminen on aloitettu louhimalla uunille graniittiseen peruskallioon oma kuoppa. Peltokankaan uunin erikoinen rakentamistapa selittyy uuniin liittyvällä henkilöhistorialla, sillä yksi sen rakentaneista veljeksistä, Matti Peltokangas oli ammatiltaan kivenlouhija. Eräiden kalkinpolttajien arvioiden mukaan kalliokuop-

paan tehty uuni ei ole ollut käytännöllinen, koska poltettu kalkki on niissä kostunut nopeammin kuin hiekkapohjaisissa uuneissa.

Uunin pesän tarvitseman kuopan kaivuun helpottamiseksi uunin paikaksi on yleensä katsottu rinnepaikka tai muinainen rantaterassi tms. harjumuodostuman töyräs. Tällainen sijoittelu on helpottanut paitsi pesän tarvitseman kuopan kuivuuta, myös uunin täyttöä ja huoltoa, koska näin uunin taakse on voitu helposti rakentaa kulkua varten ramppi. Ainoa inventoinnissa tavattu tasaiselle maalle perustettu uuni on Leppäkankaan uuni (kohde 39) Vimpelin Möksyssä.

Kalkkikiven panostuksen yhteydessä uuniin ladotuista kivistä on tehty arinan perustus ja holvattu tulipesät. Polton jälkeen, kun uuni on purettu, arina ja holvatut pesät ovat yleensä hävinneet muun kalkin mukana. Uunien rakenne on siten ollut osittain kertakäyttöinen. Joissakin kohteissa missä em. osat ovat palaneet huonommin ne on saatettu jättää osin paikoilleen, jolloin ne ovat yhä hahmotettavissa. Yleisesti ainoa merkki arinan käytöstä ovat erilaiset vääntyneet ja palaneet raudankappaleet, joita tapaa uunien ympäristöstä.

Maakuopan vuorauksessa on käytetty moreenin seasta saatuja luonnonkiviä sekä toisinaan louhoksista peräisin olevaa kalkkikiveä. Vuoraus on yleensä tehty latomalla kivet ilman sideaineita. Joissakin kohteissa uunin suupielissä (suuaukon pielet) on käytetty sideaineena kalkkilaastia, minkä lisäksi suupielet on yleensä, rakenteellisesti arkoina kohtina, tehty laattamaisista kivistä, muita seinänosia huolellisimmin.

Vuorauksessa käytetty kivi on valittu tarkoin, ja kivilajeista ovat käytössä olleet ainoastaan kuumuutta kestäviksi tiedetyt lajit. Tästä huolimatta suurimmassa osassa uuneja seinämät ovat pahoin rapautuneet ja osittain tai kokonaan sulaneet lasimaiseksi massaksi. Pesän seinämien sulaminen on riippunut paitsi käytetyistä kivistä, myös uunissa ylläpidetystä lämpötilasta ja itse pesän muodosta. Pesän muoto on vaikuttanut nimittäin siten, että liian kapeaksi tehdyn pesän seinämien on havaittu sulavan herkemmin.

Tulenkestävyyden ohella myös kivien koolla on ollut merkitystä. Liian suurten kivien on havaittu jäädyttävän uunia ja pidentävän polttoaikaa. Käytetyt kivet ovatkin siten halkaisijaltaan keskimäärin n. 30-40 cm.

Uunien korottamisessa näyttää olleen vallalla kaksi tapaa. Muutamissa uuneissa korotusosa on ladottu huolella kivistä, jolloin maanpinnan yläpuolelle on muodostunut tasainen pyöreähkö lierimäinen

harja. Näissä uuneissa harjan kivet on ladottu ilman sideaineita, mutta seinämän täytteenä on käytetty kalkinsekaista maata, joka myöhemmin on kovettunut tiiviiksi ytimeksi. Rakenne muistuttaakin tekniikaltaan valumuuria. Suurinta osaa uuneista on kuitenkin korotettu yksinkertaisemmin, kasaamalla maata ja poltossa syntynyttä jätekalkkia uunia ympäröiväksi valliksi. Vallia on ulkopuolelta tuettu hirsikehikoin ja sisäpuolelta vastaavasti korotetulla kiveyksellä.

Uunien sijaintiin ovat vaikuttaneet raaka-aineen saatavuus sekä sekä hyvät kulkuyhteydet. Valtaosa uuneista sijaitseekin siten louhosalueilla tai niiden välittömässä läheisyydessä, ja louhoksilta erilleen perustetut uunit yleensä taas teiden varsilla tai soiden laitamilla. Maastossa lopullinen uunipaikka on katsottu maaperän ja maaston profiilin mukaan, niin että on löydetty sopiva, mieluiten hiekkainen tai muuten helposti kaivettava rinnepaikka.

Uunien kunto on tätä nykyään varsin kirjava. Osa on jo tuhoutunut kokonaan ja pystyssä olevien kunto vaihtelee hyvästä välttävään. Kasvillisuus tai hoidon puute eivät sinänsä ole vahingoittaneet uuneja, sillä syystä tai toisesta (ilm. maaperän emäksisyys) uuneihin juurtuneet taimet eivät pysty kehittymään puiksi asti. Uunit eivät siten ole alttiina puiden juurien rakenteita rikkovalle voimalle. Uuneja peittävä kasvillisuus onkin yleensä nuorta vesakkoa ja erilaisia sammalia ja jäkäliä, jotka sinänsä eivät vahingoita rakenteita. Vain muutamassa kohteessa uuni on vaurioitunut puiden juurista. Kasvillisuutta suurempi uhka näyttääkin olevan seinämien rapautuminen ja puurakenteiden maatumisen. Aikanaan kovalle kuumuudelle altistuneet kivet hajoavat nyt (ilm. lämpötilan vaihteluista johtuen) hienoksi hiekaksi. Parhaiten näyttävät kestäneen sulaneet kivet, sillä niistä muodostuneeseen lasimaiseen pintaan ei ajan hammas ole pystynyt. Uunit, joissa rakennetta on tuettu hirsin ovat yleensä huonokuntoisimpia. Hirsirakenteiden petettyä ne ovat näet jääneet täysin alttiiksi eroosiolle.

8. YHTEENVETO

Edellä esitetyn perusteella Vimpelin seudun kansanomaiseen kalkinpolttoon liittyvien muistomerkkejä voidaan pitää kattavasti inventoituina.

Huosianmaankallion ja Vimpelin kalkkiesiintymien osalta Nord-Kalk Oy:n ja museoviraston välisen sopimuksen mukaisten kalkinpolttoon liittyvien kohteiden inventointia ja dokumentointia koskevien ehtojen voi katsoa tulleen täytetyiksi. Esteitä louhinnan jatkamiselle Huosianmaankallion muinaismuistoalueella ei kalkinpolttoon liittyvien muinaisjäännösten osalta enää ole. Tämä inventointi ei kuitenkaan sulje pois sitä mahdollisuutta, että Vesterpakan kaivospiirin alueella saattaa olla toistaiseksi tuntemattomia esihistoriallisia muinaisjäännöksiä.

Vaikka antikvaarista estettä Huosianmaankallion louhintatöiden jatkamiselle ei näin ollen enää ole, voitaisiin Rovastin uuneina tunnetut kohteet kuitenkin ottaa huomioon louhintatöiden suunnittelussa siten, että niiden hävittäminen jätettäisiin mahdollisimman pitkälle tulevaisuuteen. Tällainen teko vaikuttaisi myönteisesti yhtiön imagoon, koska uuneilla on paikallisten asukkaiden parissa suuri tunne- ja symboliarvo. Louhinnan edistymisestä voisi olla hyvä informoida museovirastoa niin, että kun Rovastin uunien poistaminen tulevaisuudessa tulee ajankohtaiseksi joku viraston edustaja voisi seurata työtä ja dokumentoida sellaiset esilletulevat ilmiöt, joita nyt tehdyn dokumentoinnin yhteydessä ei ole havaittu.

Ongelmaksi jäävät kuitenkin Vesterpakan kaivospiirin itäosan kohteet, joita ei museoviraston ja Nord-Kalkin käymissä neuvotteluissa aikanaan ole huomioitu lainkaan. Nämä kohteet täyttävät samat kriteerit kuin muutkin alueen kalkkiuunit, joten kohteiden kohtalosta tulisikin vielä neuvotella, ennen niihin kajoamista.

Muiden kalkkiesiintymien kohdalta voidaan todeta, että Alajärven Kuparin- eli Kalkkikankaan uunit ja louhokset ovat verrattavissa Vesterpakan vastaaviin, ja ne tulee siten huomioida alueen maankäyttöä ja mahdollisia kaivoshankkeita suunniteltaessa. Sama koskee myös Saxo Oy:n omistamaa Mustakorven palstaa (Sääksjärvi 14:3), jolle mahdollisesti kohdistuvissa kaivoshankkeissa tulee huomioida Pihkamaan uunina tunnettu kohde.

Muiden kalkkiesiintymien kohdalla (Loilunneva ja Luoma-Aho) ei tämän inventoinnin perusteella rajoituksia pitäisi olla. Tämä inventointi

ei kuitenkaan sulje pois maan päälle näkymättömien historiallisen ajan tai esihistoriallisten muinaisjäännösten olemassaoloa, joiden olemassaolo olisi syytä selvittää ennen mahdollisten kaivoshankkeiden aloittamista.

Koska Vimpelin seudun talonpoikainen kalkinpoltto koko maata ajatellen on historiallisena ilmiönä ainutkertainen, voidaan kaikkia siihen liittyviä muistomerkkejä, rakentamisajankohtaan katsomatta, pitää muinaismuistolain 2 § 5. momentin mukaisina kiinteinä muinaisjäännöksinä, jotka sellaisenaan ovat automaattisesti rauhoitettuja.

Jatkossa alueen maankäytön suunnittelussa ja valvonnassa tulisikin kiinnittää huomiota yksittäisten muistomerkkien säilymiseen niin, että mahdolliset ristiriidat muinaismuistolain ja maankäytön välillä voitaisiin eliminoida jo suunnitteluvaiheessa. Mahdollisia kajoamislupia myönnettäessä tulisi kiinnittää huomiota siihen seikkaan, että kalkinpolton muistomerkkien määrä on rajallinen, ja että jo nyt inventoinnissa tavoitetuista kohteista on jo tuhoutunut n. 30 % .

Helsingissä 5.12.1995

Karim Peltonen, HuK

9. LÄHTEET JA KIRJALLISUUS:

Suullisia tietoja antaneet:

Hallapuro, Paavo, s.1924. Vimpeli.
 Korpi, Lauri, s. 1943. Alajärvi.
 Koskela, Taimi. Vimpeli.
 Kovanen, Topi, s. 1930. Tehdaspäällikkö. Vimpeli.
 Louhema, Tarmo, s. 1927. Vimpeli.
 Mustapuro, Taito, s. .Vimpeli.
 Mässbacka, Aimo, s. 1935. Sähköasentaja. Vimpeli.
 Nuolikoski, Veikko, s. 19. Liikennöitsijä. Vimpeli.
 Pakkala, Toivo. Helsinki.
 Purosaari, Antti. Vimpeli.
 Ylinen, Yrjö, s. 1929. Kuljettaja. Vimpeli.

Painetut ja painamattomat lähteet:

Alanen, Aulis. 1949. Kurikan kalkki. Etelä-Pohjanmaan historia IV2. s.l.

Anttonen, Marjut. 1990. Elinkeinot. Järviseudun historia III. Toim. Junnila. s.l.

Bidrag till Finlands näturkännedom, etnografi och statistik, utgifna av Finska vetenskaps-societeten. Första häftet. Helsingfors 1857.

Eskola, Pentti & al. 1919. Suomen kalkkikivi. Suomen geologinen toimisto, geoteknillisiä tiedonantoja 21. Helsinki.

Granlund, John. 1963. Kalk. Kulturhistorisk lexikon för nordisk medeltid (KLNLM) VIII. Köpennhamn.

Harki, Ilmari ja Marmo, Vladi. 1958. Suomen kaivosteollisuus. Oma maa 4,1958. Toim. Edwin Linkomies. Porvoo.

Hiekkanen, Markus. 1994. Vimpelin Sääksjärven Vesterbacka. Huosiaanmaankallion kalkinpolton muinaisjäännökset. Kertomus virkamatkasta 5.9.1994. Museoviraston rakennushistorian osaston arkisto. Helsinki.

Hoving, Victor. 1951. Lojo kalkverk 1897-1950. Virkby.

Junnila, Heikki. 1983. Eräkaudesta isonvihan loppuun. Järviseudun historia 1. s.l.

Kalkinpolttajien haastattelu Vimpelin seudulla. Raija Ylönen 18.-29.9.1995. Museoviraston kansatieteen käsikirjoitusarkisto (MV:KTKKA).

Katiskoski, Kaarlo. 1989. Ks Vimpeli. Esihistoriallisen kohteen tarkastus. Museoviraston arkeologian osaston arkisto (MV: AOA). Helsinki.

Kerkkonen, Gunvor. 1963. Ks. Granlund, John.

Lampi, Aarre. 1959a. Kansanomaista kalkinpolittoa Etelä-Pohjanmaalla. Painamaton seminaariesitelmä. Museoviraston kansatieteen käsikirjoitusarkisto (MV:KTKKA) no 301. Helsinki.

Lampi, Aarre. 1959b. Kun piru itse hyppäsi piisistä. Kansanomaista kalkinpolittoa Etelä-Pohjanmaalla. Paraisten kalkki, lehti 3-5 1959. s.l.

Lampi, Aarre. 1962. Kansanomaista kalkinpolittoa Järviseudulla. Kytösavut 9.

Lehtinen, Martti. 1983. Järviseudun kallioperä. Järviseudun historia 1. Vaasa.

Miettinen, Mirja. 1983. Esihistoriallinen aika Etelä-Pohjanmaan Järviseudulla. Järviseudun historia 1. s.l.

Museovirasto, arkeologian osaston arkisto (MV:AOA). Helsinki.

Museovirasto, historian osaston topografinen arkisto
(MV:hist.top.ark.). Helsinki.

Nyström, Per. 1951. Pargas Kalkbergs aktiebolag 1898-1948. En
allmogenärings utveckling till storindustri. Pargas.

Otavan iso tietosanakirja. 1963. Helsinki.

Rantatupa, Heikki. 1983. Järviseutu isostavihasta 1800-luvun
puoliväliin. Järviseudun historia 1. s.l.

Suomalaisen kirjallisuuden seura (SKS), kansanrunousarkisto.
Helsinki.

SKS, Paikannimiarkisto. Helsinki.

Talve, Ilmar. 1965. Suomen kansanomaisesta kalkinpoltosta, Sa-
nanjalka 7. Helsinki.

Tuomaala, Väinö. 1945. Rovasti Jaakko Fellman. Kytösavut 1.

Törnroos, Ragnar. 1974. Geologin inom Vindala-Alajärvi området i
Sydösterbotten. Painamaton pro gradu -työ, Helsingin yliopiston
geologian ja mineralogian laitos.

Vaasan läänin seutukaavaliitto 1978. Kulttuuri- ja rakennushis-
toriallisesti arvokkaita kohteita Vaasan läänissä. Vaasa.

Vaasan läänin seutukaavaliitto 1986. Esihistorialliset kiinteät
muinaisjäännökset Vaasan läänissä. Vaasa.

Vaasan läänin seutukaavaliitto 1991. Esihistorialliset kiinteät
muinaisjäännökset Vaasan läänissä. Vaasa.

Vimpeli. Museoviraston kirjeenvaihto Vaasan lääninhallituksen ja
Nord-kalk Oy:n kanssa, koskien talonpoikaisen kalkinpolton muis-
tomerkkejä Vimpelin Vesterpakassa. MV:RHOA. Helsinki.

Vuorela, Toivo. 1975. Suomalainen kansankulttuuri. Porvoo.

KOORDINAATTILUETTELO ALUEITTAIN:

Kohteen nro., nimi, koordinaatit x/y/z, huomautukset

1.VIMPELI

HUOSIANMAANKALLIO

1. Rovastin uuni	7007 10 / 2503 70 / 137,5 m/mpy	
2. Uuni	7007 12 / 2503 64 / >137,5 m/mpy	
3. Uuni	7007 24 / 2503 76 / 137,5 m/mpy	
4. Osittain tuh. uuni	7007 16 / 2503 60 / 137,5 m/mpy	
5. Sama	7007 15 / 2503 66 / 140 m/mpy	
6. Sama	7007 18 / 2503 70 / 140 m/mpy	
7. Uunin paikka*	7007 10 / 2503 57 / 137,5 m/mpy	
8. Sama*	7007 12 / 2503 62 / 137,5 m/mpy	
9. Sama*	7007 18 / 2503 60 / 140 m/mpy	
10. Sama (tienposkessa)*	7007 16 / 2503 80 / 135 m/mpy	
11. Pitkä kuoppa (louhos)	7007 18 / 2503 64 / -	(Keskipiste)
12. Koeoja	7007 05 / 2503 66 / -	(Ojan pää)
13. Koeoja	7007 18 / 2503 78 / -	(Ojan pää)
14. Mahd. rakennuksen paikka	7007 17 / 2503 82 / >130 m/mpy	
15. Fellmanin tie	7007 18 / 2503 84 / -	(Alkupiste)

MOSKUANKALLIO

16. Uuni	7007 36 / 2503 94 / 135 m/mpy	
17. Uuni	7007 40 / 2504 01 / 135 m/mpy	
18. Kalkkitehdas	7007 44 / 2504 00 / 135 m/mpy	
19. Koeoja	7007 26 / 2504 00 / -	(Ojan pää)

HALLAPURON ALUE

20. Pihkamaan uuni	7007 54 / 2504 44 / 140 m/mpy	
21. Kalkkitie	7007 94 / 2505 02 / -	(Alkupiste)
22. Jalamarin uuni*	7008 12 / 2505 44 / 142,5 m/mpy	
23. Leanterin uuni	7009 08 / 2505 80 / 140 m/mpy	
24. Koskelaisen pienempi uuni	Samat koordinaatit, kohteiden väli >20m	
25. Sianpesäsaaren uuni	7010 32 / 2502 98 / 130 m/mpy	
26. Mattilan uuni	7009 38 / 2504 02 / 127,5 m/mpy	
27. Nuolikosken uuni	7009 82 / 2504 78 / 135 m/mpy	
28. Pakkalan uunit	7009 64 / 2504 92 / 135 m/mpy	
I - III	Uunit samaa kokonaisuutta	
29. Me-pakan uuni	7009 42 / 2505 52 / n. 130 m/mpy	
30. Tuomiluoman	7008 56 / 2507 36 / 142,5 m/mpy	
31. Antinnevan uuni	7008 08 / 2507 82 / 145 m/mpy	
32. Suolasalmen I-uuni	7006 02 / 2507 06 / 142,5 m/mpy	
33. II -uuni*	Samat koordinaatit, kohteiden väli >20m	
34. Mustapuron I-uuni *	7009 12 / 2507 72 / 142,5 m/mpy	

35. II -uuni*	7009 24 / 2508 10 / 145 m/ppy
36. III -uuni*	7009 14 / 2507 84 / 142,5 m/ppy

RYYTIMAAN - KOTAKANKAAN -ALUE

37 Ryytimaan uuni *	<i>Ei määriteltävissä</i>
38. Poikkijoen uuni*	7004 76 / 2500 18 / 120 m/ppy
39. Leppäkankaan uuni	7004 02 / 2499 98 / 120 m/ppy
40. Uusipellon uuni	7004 04 / 2499 70 / 120 m/ppy
41. Kotakankaan uuni *	<i>Ei määriteltävissä</i>

* = kohde tuhoutunut

2. ALAJÄRVI

KUPARIN ALUE

1. Juoperin uuni*	7003 36 / 2502 68 /n.140 m/ppy (arvio)
2. Kivelän uuni	7000 92 / 2502 04 / 130 m/ppy
3. Koskelan uuni	7001 08 / 2500 98 / 127,5 m/ppy
4. Teerinevalaisten uuni	7001 04 / 2500 92 / 130 m/ppy
5. Isojoen uuni*	7001 18 / 2500 94 / 125 m/ppy
6. Joensuun uuni	7001 70 / 2500 64 / 125,5 m/ppy
7. Pohjoiskankaan uuni	7002 22 / 2500 15 / 125,5 m/ppy

TEERINEVA

8. Peltokankaan uuni	7000 42 / 2497 70 / 115 m/ppy
----------------------	-------------------------------

LUOMA-AHO

9. Juha-Erkin uuni	6998 32 / 2492 86 / 130 m/ppy
--------------------	-------------------------------

3. PERHO

PORANEN

1. Mehtä-Porasan uuni	7005 98 / 2512 46 // 170 m/ppy
-----------------------	--------------------------------

* = kohde tuhoutunut